

Prilozi

Ofanziva Jugoslovenske armije na stranicama štampe¹⁾

Major Stanoje Jovanović²⁾

POČELA JE OFANZIVA

Završnu ofanzivu za oslobođenje Jugoslavije počela je na frontu u Lici 4. armija. U ratnom izveštaju Generalštaba od 22. marta se ističe: »u Lici su trupe Jugoslovenske armije probile neprijateljsku odbranu i na juriš zauzele Gornji i Donji Lapac, Udbinu, Korenicu, Plitvička jezera i mnoga druga mesta. Neprijateljski gubici: 520 mrtvih i 340 zarobljenih. Zaplenjena dva tenka, 30 topova, 850 pušaka, 60 kamiona...«

I sa drugog dela fronta pristizali su sve povoljniji izveštaji. Naše trupe su pred Bihaćem. Prilikom likvidiranja neprijateljskog mostobrana na levoj obali Drave Nemcima su naneti veliki gubici, pa je i maršal Tolbuhin odao priznanje našim borcima pod komandom general-lajtnanta Koste Nada.

Omladinci Beograda posetili su roditelje palih drugova i uručili im pomoć: dva miliona dinara podeljeno je porodicama četiri stotine palih partizana.

U Beograd su se vratili članovi frontovske grupe beogradskog Narodnog pozorišta, hor Korpusa narodne odbrane i orkestar Generalštaba JA nakon 16 predstava za ranjenike i borce na frontu, često i na otvorenom prostoru i improvizovanim pozornicama. »Ne može se opisati oduševljenje boraca zbog našeg dolaska i njihova zahvalnost što smo im priredili nekoliko časova umetničkog uživanja«, rekla je poznata umetnica Ljubinka Bobić.

BOJNI ZOV ZA IZGRADNJU ZEMLJE

Veličanstvena proslava 27. marta u Beogradu i drugim većim gradovima širom zemlje. Na mitingu na Pozorišnom trgu, pred oko 250.000 ljudi, do tada najvećim skupom građana glavnog grada, govorio je Tito: »Kao što je 27. marta 1941. godine bio bojni zov pod oružje, za odbranu ove zemlje, neka ovaj 27. mart bude bojni zov za izgradnju, za sretnu i bolju budućnost naših naroda«.

Defile jedinica mlade Jugoslovenske armije. Cveće ispred tenkova, a za vojskom se slila reka naroda. Ovacijama su propratili Titove reči o

¹⁾ Prilog za naučni skup »Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije«.

²⁾ Novinar u listu »Narodna armija«.

tome da nije daleko dan kada će svi naši krajevi biti oslobođeni. Tito je rekao: »Pobjeda je vrlo blizu«.

Dnevni listovi posvetili su proslavi po nekoliko stranica.

Hroničar je beležio tok parade.

Od silnih pokliča gotovo se nije mogla čuti vojna muzika. U savršenom poretku, paradnim maršem, okićeni cvećem i zelenilom defilovali su mladi pitomci naše Vojne akademije i utonuli u nepregledno more sveta. Za njima su nailazili vojnici 15. korpusa. Među njima je bilo nebrojeno mnogo Makedonaca, preplanulih od sunca i vetra, koje je neprekidno pozdravljala masa sveta. Naišao je, zatim, Korpus narodne odbrane, u kome su se nalazili mladići iz svih krajeva zemlje. Iza muzike Generalštaba nailazili su novi odredi boraca, delom u vojničkim bluzama i suknenim seljačkim čakširama. Dok su avioni kružili nad Beogradom, pojavio se i odred naše konjice. Slede četvoroprezi sa topovima koji će ubrzo zagrmeti na sremskim ravnica, a za njima teški bacači, motorizovani odredi, moćni tenkovi okićeni zastavama i cvećem... Na kraju omladinci, pioniri, građani...

Narodno veselje do duboko u noć. »Front« je ispunjen fotografijama toga događaja.

Dva dana kasnije oslobođen je Bihać.

Poslednjeg dana marta objavljeni su širi izveštaji o tome da je uništena neprijateljska trojka petokolonaša koja se, u engleskim uniformama, priključila četnicima i još jednom očajničkom pokušaju da zaustavi neumitni tok događaja. Umesto »dobrodošlice«, na koju su računali, morali su svojim naredbodavcima da pošalju telegram sledeće sadržine: »Nemamo nikakvog kontakta ni sa životinjama«.

Sa 500 plugova, seljaci iz četiri sela zemunskog sreza obrađuju napuštenu zemlju. I dok na jednoj strani teče akcijaški zamah, listovi upozoravaju da u borbi protiv špekulanata treba da učestvuju svi patrioti. Navode, pri tome, primere trojice mesara koji su u glavnom gradu sklonili meso iz prodavnica da bi ga kasnije prodavali po nesrazmerno višim cenama.

Objavljeno je, jedno od mnogih, saopštenje državne komisije. Na Banjici je streljano više od 10.000 ljudi. U Jajincima je spaljeno 65.000 leševa, pobijenih ljudi iz logora na Banjici, Sajmištu i drugim logorima smrti. Navode se nedela po zlu poznatog upravnika Vujkovića, kamare leševa za spaljivanje da bi se uklonili tragovi zločina i metode mučenja zatvorenika, ali i prkosa s kojim su patriote išle u smrt.

Tokom vanrednog zasedanja Antifašističke skupštine narodnog oslobođenja Srbije narodi Vojvodine, Kosova i Metohije, preko svojih delegata, izrazile su želju da se prisajedine Federativnoj Demokratskoj Srbiji.

Događaji se odvijaju filmskom brzinom. Novinske stranice prepune su novih vesti koje, često, prevazilaze okvire »dnevniha« događaja.

Neprijatelj je, kako je pisalo »Oslobođenje«, platio visoku cenu u Sarajevu: 57.000 poginulih i 6.000 zarobljenih.

Nastavljaju se borbe u Sloveniji, Lici, diverzije protiv fašista u Trstu...

Državna komisija se ponovo oglasila izveštavajući »O zločinačkom odnarođivanju i istrebljivanju naših naroda Trsta, Gorice i Istre«.

Susret našeg Vrhovnog komandanta sa Staljinom. Potpisima Tita i Molotova zaključen je u Moskvi ugovor o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i posleratnoj saradnji između Sovjetskog Saveza i Jugoslavije.

Feldmaršal Aleksander uputio je čestitku Titu povodom uspeha 4. jugoslovenske armije u operacijama protiv Nemaca: »Ovaj uspeh je trijumf vaše strategije i velika pobjeda za vaše sjajne vojnike«.

Dvanaestog aprila objavljen je prikaz Zakona o povlačenju i zameni okupatorskih novčanica. Oslobođena je Zenica. Dva dana kasnije saopštena je vest da je umro Franklin Delano Ruzvelt, predsednik SAD.

PROBIJEN JE SREMSKI FRONT

Sledila je vest na koju se čekalo puna četiri meseca – probijen je sremski front!

»Posle trodnevnih ogorčenih borbi, naše trupe probile su jako utvrđene neprijateljske položaje na sremskom frontu, forsirale reku Dravu i Dunav na sektoru od Borova do Podravske Podgajaca – zapadno od Valpova, i reku Savu na sektoru od Brčkog do Orašja, slomile otpor neprijatelja i napredujući na zapad više od 50 kilometara na juriš zauzele i oslobodile gradove: Vinkovce, Osijek, Vukovar, Valpovo i Županju...«

»Gonjenje neprijatelja nastavlja se na širokom frontu dolinom Save i Drave«, pisalo je u ratnom izveštaju Generalštaba JA, koji je objavljen na udarnim stranicama dnevnih listova, neuobičajeno krupnim slovima, potiskujući u drugi plan sva druga domaća i međunarodna zbivanja.

U tekstu s potpisom Vrhovnog komandanta kaže se da su se u borbama u kojima su izvojevane pobjede naročito istakle pešadijske, artiljerijske, tenkovske, inženjerske i konjičke jedinice pod komandom general-lajtnanta Peke Dapčevića i Koste Nađa i general-majora Milutina Morače. Izvanrednu pomoć pružila je naša avijacija odličnim sadejstvom u toku operacije.

Sledi Titova zahvalnost borcima i rukovodiocima jedinica za te sjajne pobjede.

Pobjeda je gromko odjeknula. Nakon četvoromesečnih borbi, u kojima je prvi put primenjen rovovski način ratovanja, obostranih napada i protivnapada, manjih ili većih, ostvarena je značajna pobjeda i otvoren put ka konačnom oslobođenju zemlje.

Osiječani su oduševljeno dočekali oslobodioc, koji nisu imali prilike da zastanu i predahnu. Jedna pobjeda stvarala je mogućnosti za nove uspehe – hitali su ka severozapadu da donesu radost napaćenom Zagrebu, Ljubljani...

U San Francisku je otpočeo istorijski skup – prvi sastanak Ujedinjenih naroda.

Datum – 22. april. Trupe Crvene armije su u predgrađima Berlina, a saveznici sa Zapada na prilazima Hamburga i Bremena. Jugoslovenska armija je oslobodila Bosanski i Slavonski Brod, Slavonsku Požegu i Podravsku Slatinu. Na Pacifiku je rat u odlučujućoj fazi i poraz Japanaca već je vidljiv. Vesti gotovo sustižu jedna drugu. Oslobođena je i Banja Luka, a naše trupe u severozapadnom delu nadiru u Rijeku.

Mlada avijacija primala je prve avione iz domaćih fabrika, koji su nastali u okviru takmičenja povodom prvomajskih praznika.

Borci i rukovodioci 1. armije, odričući se pojedinih obroka, sakupili su za postradale krajeve 70 vagona hrane. Bila je to jedna od mnogih agencijskih vesti, kratka po dimenzijama i velika po sadržaju.

U Torgau, u srcu Nemačke, susreli su se sovjetski i američki vojnici. Fotografija sa stiskom ruke saveznika obišla je zemlju.

Svet je s radošću primio tu vest, videći u njoj blizak kraj fašističke Nemačke. Bitka se bližila kraju i u našem susedstvu: italijanski partizani oslobodili su Milano i Đenovu. Američke snage napredovale su na Filipinima.

Naše trupe, objavljeno je 30. aprila, probile su utvrđene položaje neprijatelja i prodrle u Trst, gde se vode žestoke ulične borbe, upravo u vreme kada je Švajcarski radio javio da su italijanski partizani streljali Musolinija. Usledila je Titova pohvala 4. armiji, 7. i 9. korpusu, koji su, nakon sedmodnevnih ogorčenih borbi, oslobodili najveći deo Istre i vode ulične borbe za oslobođenje Trsta.

Uspesi na frontu propraćeni su mitingom žena Crne Gore i Boke na Cetinju.

Tokom prvomajskih praznika krenuo je još jedan par vozova od Beograda ka Skoplju (putovanje traje nešto manje od 15 časova).

Prvi put jugoslovenski narod slavi slobodno 1. maj – međunarodni praznik rada.

Iz sveta stižu vesti koje greju sva slobodoljubiva srca: Crvena armija je razvila zastavu slobode na zgradi Rajhstaga u Berlinu. Savezničke snage oslobodile su zloglasni logor u Dahauu.

Radost umanjuju mračne igre italijanskih imperijalista, uz izvesnu podršku savezničkih krugova oko budućnosti Trsta.

Agencija Rojter objavila je saopštenje štaba oružanih snaga saveznika u Sredozemlju da su se jugoslovenske jedinice već nalazile u Trstu kada su tamo ušle savezničke trupe.

SLOBODA – KOLIKO LEPOTE U JEDNOJ REČI

Devetog maja, krupnim slovima, u svim listovima objavljena je vest na koju se godinama čekalo – kapitulacija hitlerovske Nemačke. Svet je, najzad, mogao da odahne. Aktom o kapitulaciji obavezane su sve snage koje se nalaze pod nemačkom komandom da ostanu tamo gde se nalaze, da obustave ratne operacije, da se potpuno razoružaju i predaju oružje i ratnu spremu...

U našoj zemlji rat je nastavljen. Rat posle rata.

Oslobođen je Zagreb 8. maja a Ljubljana sutradan. Oslobodioce je u Jasenovcu čekala stravična slika – nekoliko, ko zna kojim čudom preživelih logoraša, spaljene barake i mnoštvo sagorelih ljudskih tela. Još jedno u mnoštvu nedela ustaša, da bi nakon izgubljene bitke uklonili tragove koji optužuju.

Predsedništvo Ministarskog saveta donelo je rešenje »da dana 9. maja neće raditi državna i privatna nadležstva, ustanove i preduzeća, da bi se radnici, službenici i nameštenici mogli pridružiti opštem narodnom slavlju«.

Defileom i salvama radosti propraćeno je oslobođenje Ljubljane i Zagreba. Žitelji dva glavna grada oporavljali su se od tuđinskog i izdajničkog terora u dugo čekanoj slobodi. Veselje na Terazijama trajalo je do duboko u noć.

Tito je govorio u emisiji beogradskog radija, a na ulicama, ispunjenim masom sveta, instalirani su zvučnici. Hroničari su beležili Titove reči: »Osvanuo je dugo željeni dan koga ste vi sa tako velikom čežnjom očekivali. Došao je praznik i na naše ulice...«

Sinuo je veliki dan mira i slobode. Dolaze novi dani mirne izgradnje naše razorene zemlje. Sada treba da izvojujemo novu veliku pobjedu, da izgradimo našu razorenu zemlju...«

Slavlje u čitavoj zemlji.

Maršal Tito je pohvalio trupe 1, 2. i 3. armije za uspešno oslobođenje Zagreba i drugih mesta u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini. Sutradan su izbile na liniju Kranjska gora – Celovec – Šentilj.

Listovi su nastojali da dočaraju sliku veličanstvenog mitinga na Jelačićevom trgu, na kome je, prema pisanju izveštača »Borbe«, bio čitav Zagreb. Prvi je govorio komandant Glavnog štaba Hrvatske general-lajtnant Ivan Gošnjak.

POSLEDNJI I NAJKRAĆI IZVEŠTAJ

Maršal Tito je posetio sremska polja da se upozna s rezultatima prolećne setve i zaore prvu brazdu.

Na naslovnim stranicama dnevnih listova 16. maja je objavljeno ono što se dan ranije zbivalo na frontu:

»Brzim i energičnim nadiranjem prema gornjem toku reke Drave, naše trupe presekle su odstupnicu ostacima nemačkih i ustaško-četničkih bandi i zaokruživši ih na području Slovenj Gradec–Guštanj–Pliberk–Dra-vograd, posle trodnevnih žestokih borbi razbile ih i prisilile na kapitulaciju.

Ovim su likvidirane poslednje neprijateljske snage, koje su pred našim trupama još pružale organizovani otpor.

Trupe 3. armije u poslednjih petnaest dana zarobile su oko 100.000 neprijateljskih vojnika i oficira, pa im je na položaj poslata pohvala Vrhovnog komandanta.

Dana 15. maja u ratnom izveštaju Generalštaba JA pisalo je: »Prestao je organizovani otpor neprijatelja pred našim trupama. Završava se razoružavanje i uništavanje manjih raštrkanih neprijateljskih grupa«.

Bio je to najkraći i poslednji ratni izveštaj s fronta.

Mir se vratio u domove napaćenog naroda nakon četvorogodišnjeg stradanja i patnji.

Sloboda! Koliko lepote u jednoj reči.

Poziv i teze za Naučni skup »Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije«

General-potpukovnik Drago Rakočević

U ime Organizacionog odbora naučnog skupa »Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije«, koji je imenovalo Predsedništvo SFRJ i čiji je predsednik načelnik Generalštaba Jugoslovenske narodne armije, general-pukovnik Petar Gračanin, pozivamo Vas da učestvujete na skupu i, po mogućnosti, aktivno sudelujete u njegovom radu na jedan od načina koji Vam najviše odgovara.

Pozdravnu reč na naučnom skupu imaće predsednik Predsedništva SFRJ, drug Veselin Đuranović, a uvodna izlaganja savezni sekretar za narodnu odbranu admiral Branko Mamula i načelnik GŠ JNA, general-pukovnik Petar Gračanin.

Očekujemo od Vas da ćete svojim učešćem u radu tog naučnog skupa, dati dragocen prilog izučavanju završne ofanzive Jugoslovenske armije, a time i uređivanju teorije strategije NOR-a i revolucije i izgradnji savremene teorije ratne veštine koja se temelji na iskustvima NOR-a. U to ime, unapred Vam se zahvaljujem na odazivu.

U prilogu Vam dostavljamo Informaciju NGŠ JNA kojom se potpunije obaveštavate o zamisli naučnog skupa.

Za sva pitanja vezana za organizaciju rada skupa možete se obratiti potpukovniku Vojislavu Andonoviću na telefon 658-671.

Drugarski pozdrav.

TEZE

za sadržaj referata i koreferata koji će se podneti na naučnom skupu »Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije«

Sadržaj radnog dela ovog naučnog skupa – koji će se, shodno odluci Predsedništva SFRJ, održati 23. i 24. aprila 1985. godine u Beogradu – čine:

1. Pozdravna reč predsednika Predsedništva SFRJ, druga Veselina Đuranovića;
2. Uvodno izlaganje saveznog sekretara za narodnu odbranu admirala flote Branka Mamule;
3. Uvodni referat predsednika Organizacionog odbora general-pukovnika Petra Gračanina;
4. Šest koreferata;

5. Više saopštenja i diskusija, i
6. Završna reč, sa ocenom rada skupa.

Radna grupa Organizacionom odboru predlaže za usvajanje teze za uvodni referat i koreferate koji će biti podneti na naučnom skupu.

1. Uvodni referat

Uvodni referat obuhvatiće celinu zamisli, priprema, toka i ishoda završne ofanzive Jugoslovenske armije za oslobođenje Jugoslavije. Sadržaj referata činiće sledeći elementi:

- vojno-politička i strategijska situacija na evropskom i jugoslovenskom ratištu;
- jugoslovenski samostalni front kao deo savezničkog fronta;
- osnovna strategijska zamisao za izvođenje završne ofanzive Jugoslovenske armije;
- obostrano grupisanje snaga i njihovi zadaci;
- struktura strategijske ofanzive i mesto pojedinih operacija u sklopu celine završne ofanzive;
- tok završne ofanzive posmatran u celini i u okviru njenih pojedinih etapa;
- politički i vojni rezultati završne operacije i njihov značaj;
- strateško rukovođenje i komandovanje i ostvarivanje sadejstva među armijama;
- objedinjavanje dejstva na frontu i u pozadini neprijatelja;
- borbeni kontrola vlastite pozadine i borba protiv ostataka kontra-revolucije;
- sadejstvo Jugoslovenske armije i saveznika u završnoj ofanzivi;
- uloga vidova (RM i RV) u završnoj ofanzivi;
- specifičnosti partijsko-političkog rada u završnoj ofanzivi;
- pozadinsko obezbeđenje dejstava u završnoj ofanzivi;
- bitna strategijsko-operativna iskustva završne ofanzive od interesa za našu savremenu strategiju i doktrinu oružane borbe.

Ovaj referat biće opšti tematski i sadržajni okvir za niz koreferata, saopštenja i raspravu učesnika skupa.

2. Koreferati

Na skupu će biti podneto 6. koreferata, i to:

- (1) Operacija 4.A,
- (2) Operacija 1. i 3.A,
- (3) Operacija 2.A,
- (4) Operacija za okruženje i uništenje neprijateljskih snaga u severozapadnom delu zemlje,
- (5) Dejstva KNOJ-a i OZNE na likvidaciji kontrarevolucionarnih snaga u našoj pozadini,
- (6) Moralni faktor u NOR-u i specifičnosti političkog-partijskog rada u završnoj ofanzivi za oslobođenje zemlje u funkciji jačanja moralne snage Jugoslovenske armije.

Osnovni sadržaji koji će u pojedinim koreferatima biti obrađeni:

(1) *Operacija 4.A na primorskom pravcu*

- Uloga 4.A u sklopu završne ofanzive (oslobođenje Istre, Trsta i Slovenačkog primorja);
- Osnovna zamisao dejstva 4.A do izbijanja na zapadne granice naše zemlje (Soča – Karavanke);
- Snage neprijatelja u zoni dejstva 4.A;
- Sastav 4.A, razvoj i zadaci njenih jedinica;
- Priprema, tok i rezultat I etape operacija 4.A (Ličko-primorska operacija);
- Priprema, tok i rezultat II etape operacije 4.A (Riječko-tršćanska operacija) – vojni i politički aspekti;
- Okruženje i razbijanje nemačkog 97. armijskog korpusa u rejonu Ilirske Bistrice;
- Kontraverzno ponašanje anglo-američkih snaga;
- Karakteristika manevra 4.A;
- Sadejstvo sa 4. 7. i 9. korpusom i drugim snagama u pozadini;
- Uloga mornarice i vazduhoplovstva u podršci dejstava 4.A;
- Osnovna iskustva iz dejstva 4.A značajna za našu savremenu ratnu veštinu.

(2) *Operacija 1. i 3.A (Sremsko-slavonska operacija)*

- Mesto 1. i 3.A u realizaciji osnovne zamisli završne ofanzive;
- Zamisao za izvođenje Sremsko-slavonske operacije, grupisanje snaga i manevar armija;
- Grupisanje snaga neprijatelja na Sremskom frontu i stepen organizovanosti i uredenosti odbrane;
- Proboj Sremskog fronta i uloga i zadaci armija (1. i 3.A);
- Forsiranje Drave;
- Eksploatacija uspeha nakon proboja Sremskog fronta i izbijanja na Liniju Bilogora – Ilova;
- Ostvarivanje strategijskog komandovanja u Sremsko-slavonskoj operaciji;
- Objedinjvanje dejstava 1. i 3.A sa dejstvima 6. i 10. korpusa u pozadini;
- Sadejstvo 3.A sa delovima 3. ukrajinskog fronta Cevene armije i delovima Bugarske armije;
- Uloga Grupe vazduhoplovnih divizija u podršci dejstava 1. i 3.A;
- Uloga rodova KoV-a, posebno tenkova i artiljerije, u Sremsko-slavonskoj operaciji;
- Osobnosti pozadinskog obezbeđenja dejstva 1. i 3.A u Sremsko-slavonskoj operaciji; i
- Neke pouke i iskustva iz dejstva 1. i 3.A u ovoj operaciji značajne za našu savremenu ratnu veštinu.

(3) *Operacija 2.A*

- Uloga 2.A u završnoj ofanzivi;
- Zamisao dejstva 2.A do operacije okruženja i uništenja glavnine neprijatelja u severozapadnom delu zemlje;
- Sastav, grupisanje i zadaci snaga 2.A;
- Tok dejstava 2.A i postignuti uspesi;
- Sadejstvo 2.A sa Operativnom grupom korpusa u Sarajevskoj operaciji i sa 1.A;

- Pretpočinjavanje i pregrupisavanje snage i druge organizacijske promene 2.A;
- Uloga i zadaci 3.A u razbijanju neprijateljskih snaga na centralnom pravcu i u obezbeđenju bokova 1. i 4.A;
- Značaj Karlovačke operacije, tok i rezultati;
- Iskustva i pouke dejstva 2.A značajni za našu ratnu veštinu.

(4) Operacija za okruženje i uništenje neprijateljskih snaga u severo-zapadnom delu zemlje

- Prodor 3.A dravskim pravcem i spajanje sa jedinicama 4. operativne zone Slovenije;
- Prodor delova 4.A i spajanje sa snagama 3.A i 4. operativne zone Slovenije;
- Prodor 2.A na prostor Zidani Most – Celje;
- Uloga 1.A u okruženju neprijateljskih snaga;
- Dejstva za razbijanje snaga u rejonu Dravograda;
- Razoružanje i kapitulacija neprijatelja u rejonu Celje – Zidani Most
- Dravograd;
- Iskustva i pouke ovih dejstava: i
- Koordiniranje aktivnosti naših snaga sa snagama zapadnih saveznika radi zarobljavanja i razoružanja neprijatelja.

(5) Dejstva KNOJ-a i OZNE na razbijanju ostataka kontrarevolucionarnih snaga u našoj pozadini

- Snage kontrarevolucije u našoj pozadini;
- Sastav Korpusa narodne odbrane Jugoslavije (KNOJ), raspored i uloga snaga;
- Politički i vojni značaj dejstava KNOJ-a;
- Pouke i iskustva u borbi protiv kontrarevolucionarnih snaga u našoj pozadini.

(6) Moralni faktor u NOR-u i specifičnosti političko-partijskog rada u završnoj ofanzivi za oslobođenje zemlje u funkciji jačanja moralne snage Jugoslovenske armije

- Osnovne pretpostavke moralne snage revolucionarnih oružanih snaga, s posebnim naglaskom na njihov revolucionarni i narodni karakter;
- Oblici političko-partijskog rada na izgradnji moralne i političke svesti boraca i revolucionisanju širokih narodnih masa;
- Međusobna povezanost i uzajamni uticaj moralne snage revolucionarnih oružanih snaga i njihove borbene efikasnosti;
- Povezivanje političkih akcija i aktivnosti na svim nivoima političkog i vojnog organizovanja sa borbenim dejstvima;
- Specifičnosti partijsko-političkog rada u završnim operacijama s obzirom na masovni priliv boraca različitog političkog, idejnog, klasnog, verskog i drugih ubeđenja, te s obzirom na nove oblike borbenih dejstava (frontalne borbe, bojevi i operacije);
- Motivacioni faktori u završnim operacijama, postignuti rezultati i izvesnost konačne pobede; visoka svest iskusnih i prekaljenih boraca; uspesi na savezničim frontovima; narastanje i jačanje armije i svesti o njenoj snazi; bliskost ostvarenja vojnih i političkih ciljeva rata – oslobođenje zemlje i svakog naroda i narodnosti ponaosob i društveni preobražaj i dr.

U ovom koreferatu daće se analiza i ocena iskustva i jačanju moralne snage NOVJ (JA) stečenih u partijsko-političkom radu u funkciji stvaranja visokih moralno-političkih vrednosti koje su karakterisale naše snage angažovane u završnim operacijama.

Organizacioni odbor

SPISAK

Organizacionog odbora za pripremu naučnog skupa »Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije«

1. APOSTOLSKI *Mihailo*, general-pukovnik
2. BORŠTNAR *Jože*, general-major
3. ČERNI *Josip*, admiral
4. DAPČEVIĆ *Peko*, general-pukovnik
5. DALJEVIĆ *Milan*, general-pukovnik
6. GRAČANIN *Petar*, general-pukovnik
7. HODŽA *Fadilj*, general-major
8. IVANOVIĆ *dr Dragiša*
9. JANIĆ *Vlado*, general-pukovnik
10. JOVIČIĆ *Georgije*, general-potpukovnik
11. KOVAČEVIĆ *Veljko*, general-pukovnik
12. KOSTIĆ *Uroš*, pukovnik
13. LAZAREVIĆ *Božo*, general-pukovnik
14. LJUBIČIĆ *Nikola*, general Armije
15. MATETIĆ *Vladimir*, general-pukovnik
16. MATIĆ *Petar*, general-pukovnik
17. MORAČA *Milutin*, general-pukovnik
18. MATOVIĆ *Ivo*, pukovnik
19. NAĐ *Kosta*, general Armije
20. ORO *Svetozar*, general-potpukovnik
21. OBRADOVIĆ *mr Vuk*
22. POGLAJEN *Franc*, general-pukovnik
23. POPOVIĆ *Koča*, general-pukovnik
24. POPOVIĆ *dr Nikola*, potpukovnik
25. POTOČAR *Stane*, general-pukovnik
26. RAKOČEVIĆ *Drago*, general-potpukovnik
27. RADINOVIĆ *dr Radovan*, pukovnik
28. STAMBOLIĆ *Petar*, general-major
29. STEFANOVSKI *Metodije*, general-potpukovnik
30. STOŽINIĆ *Miraš*, pukovnik

31. ŠUMONJA *Miloš*, general-pukovnik
32. ŠILJEGOVIĆ *Boško*, general-pukovnik
33. ŠUC *Pavle*, general-potpukovnik
34. TRBOVIĆ *Ilija*, general-potpukovnik
35. TEMELKOVSKI *Borko*, pukovnik
36. TODOROVIĆ *Mijalko*, general-potpukovnik
37. ULEPIČ *Zdenko*, general-pukovnik
38. VUKMANOVIĆ *Svetozar Tempo*, general-potpukovnik
39. VUKANOVIĆ *Radovan*, general-pukovnik
40. VIPOTNIK *Janez*
41. VRTAR mr *Avgust*, general-potpukovnik

Spisak učesnika na naučnom skupu »Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije«

A

1. ABDULI dr *Tihomir*
2. ABVELJ *Viktor*
3. AČIĆ *Milan*
4. ALAGIĆ *Slobodan*
5. ANDONVIĆ *Vojislav*
6. ANIĆ *Nikola*
7. ANTIĆ *Vicko*
8. APOSTOLSKI akad. dr. *Mihajlo*
9. ATANASOVSKI *Todor*

B

10. BABIĆ *Radomir*
11. BABIĆ *Petar*
12. BAJALICA *Dmitar*
13. BAJIĆ *Vlado*
14. BAKIĆ *Branko*
15. BASTA *Milan*
16. BAŠIĆ *Rade*
17. BAVEC *Tone*
18. BIBER dr *Dušan*
19. BJELOGRLIĆ *Milan*
20. BLAHA *Đuro*
21. BOGDANOV *Dušan*
22. BOGDANOVIĆ *Bogdan*
23. BOŠTAR *Jože*
24. BOŽOVIĆ *Božo*
25. BUNČIĆ mr *Simeon*
26. BULAT *Rade*

C

27. COLIĆ dr *Mladenko*

Ć

28. ĆEMALOVIĆ *Enver*
29. ĆUIĆ *Dane*

30. ĆURANOLI *Fadilj*
31. ĆURGUS *Ljubiša*
32. ĆURIĆ dr *Mića*

Č

33. ČANADI *Zorko*
34. ČANAK *Jovo*
35. ČAUŠEVIĆ *Boro Strandža*
36. ČEJVAN *Idriz*
37. ČERNI *Josip*

D

38. DALJEVIĆ *Milan*
39. DAPČEVIĆ *Peko*
40. DIMIĆ *Zdravko*
41. DOLANC *Stane*
42. DOLNIČAR *Ivan*
43. DOZET *Dušan*
44. DRLJEVIĆ *Dragiša*
45. DRLJEVIĆ *Savo*
46. DRULOVIĆ *Čedomir*

Đ

47. ĐUKIĆ *Ilija*
48. ĐURANOVIĆ *Veselin*
49. ĐURĐEVIĆ *Slavko*
50. ĐURIĆ *Ljubodrag*
51. ĐURIĆ *Predrag*
52. ĐURIČIĆ *Blažo*
53. ĐUROVIĆ *Milinko*

F

54. FRANKO *Ivan*

G

- 55. GIZDIĆ *Josip*
- 56. GOGOV *Rade*
- 57. GRAČANIN *Petar*
- 58. GREGORIĆ *Josip*
- 59. GRUBIŠIĆ *Božidar*
- 60. GRUBIŠIĆ *Jere*
- 61. GUČETIĆ *dr Joce*

H

- 62. HOFNER *Vinko Pavle*
- 63. HAMOVIĆ *Rade*
- 64. HODŽA *Fadilj*
- 65. HODŽIĆ *Asim*

I

- 66. IBRAHIMPAŠIĆ *dr Mensur*
- 67. IVANOVIĆ *Dragiša*
- 68. IVANOVIĆ *Đoko*
- 69. IVANOVIĆ *Miladin*
- 70. IVIĆ *Stevo*

J

- 71. JANKOVIĆ *Milorad*
- 72. JAPELJ *Janez*
- 73. JANKOVIĆ *Blažo*
- 74. JAŠMAKOVSKI *Kosta*
- 75. JERKIĆ *Branko*
- 76. JAKIĆ *Ljubivoje*
- 77. JOKSIMOVIĆ *Branislav*
- 78. JOKSIMOVIĆ *Sekula*
- 79. JOSIPOVIĆ *Borivoje*
- 80. JOVIČIĆ *Georgije*
- 81. JOVIČEVIĆ *Niko*
- 82. JOVANOVIĆ *Vaso*
- 83. JUKIĆ *Augustin*

K

- 84. KADENIĆ *Rahmija*
- 85. KADIJEVIĆ *Veljko*
- 86. KAČAVENDA *dr Petar*
- 87. KAPIČIĆ *Jovan*
- 88. KAVGIĆ *Milan*
- 89. KOSTIĆ *Uroš*
- 90. KREAČIĆ *Otmар*
- 91. KNEŽEVIĆ *Vladimir*
- 92. KOVAČEVIĆ *Voja*

- 93. KORAĆ *Dušan*
- 94. KOGOJ *Lado*
- 95. KOLŠEK *Konrad*
- 96. KORAJLIĆ *Kemal*
- 97. KUKOČ *Ivan*
- 98. KOVAČEVIĆ *Veljko*
- 99. KRSTULOVIĆ *Vicko*
- 100. KOMENOVIC *Danilo*
- 101. KLANJŠEK *Zdravko*
- 102. KRSTIĆ *Savo*

L

- 103. LAZAREVIĆ *Blažo*
- 104. LONČAREVIĆ *Đuro*
- 105. LALOVIĆ *Pero*
- 106. LEBARIĆ *Eugen*
- 107. LETICA *Sveto*
- 108. LUKEŽIĆ *Anton*
- 109. LATAS *Branko*

Lj

- 110. LJUBIČIĆ *Nikola*
- 111. LJUJIĆ *Velibor*

M

- 112. MAMULA *Branko*
- 113. MATOVIĆ *Ivan*
- 114. MATIĆ *Petar-Dule*
- 115. MATETIĆ *Vladimir*
- 116. MATIĆ *Đuro*
- 117. MATEJIĆ *Ilija*
- 118. MANDIĆ *Gligo*
- 119. MARTINOVIĆ *Ratko*
- 120. MARKOVIĆ *Blažo*
- 121. MARIN *Mladen*
- 122. MARIČEVIĆ *Slavko*
- 123. MUJIĆ *Mujo*
- 124. MIRKOVIĆ *Stevan*
- 125. MORAČA *Pero*
- 126. MIKIĆ *Vojislav*
- 127. MILJANIĆ *dr Gojko*
- 128. MORAČA *Milutin*
- 129. MRĐA *Simo*
- 130. MIĆUNOVIĆ *Vukašin*
- 131. MEDENICA *Đuro*
- 132. MILUTINOVIĆ *Vukolica*
- 133. MEŠTEROVIĆ *Đuro*
- 134. MITROVSKI *Boro*

- 135. MILJANIĆ dr *Dušan*
- 136. MEDIĆ *Mirko*
- 137. MIŠKOVIĆ *Milan*
- 138. MILOŠEVIĆ *Slobodan*

N

- 139. NAĐ *Kosta*
- 140. NIKOLA *Voja*
- 141. NINKOVIĆ *Jovo*
- 142. NIKEZIĆ *Ilija*
- 143. NIKOLIĆ dr *Drago*
- 144. NENEZIĆ *Radojica*

O

- 145. OBRADOVIĆ dr *Vuk*
- 146. ORO *Svetozar*
- 147. OSTOJIĆ *MARIO*

P

- 148. PAPO ak. prof. dr *Isidor*
- 149. POPOVIĆ dr *Nikola*
- 150. POTOČAR *Stane*
- 151. POGLAJEN *Franc*
- 152. PAVLOVIĆ *Milan*
- 153. POPOVIĆ *Vujadin*
- 154. PEJANOVIĆ *Milutin*
- 155. PANTELIĆ *Milojica*
- 156. PECOTIĆ *Bogdan*
- 157. PAJKOVIĆ *Miloš*
- 158. PREDOJEVIĆ *Đurađ*
- 159. PEROVIĆ *Branko*
- 160. POLAK *Bojan*
- 161. PERAZIĆ prof. dr *Gavro*
- 162. PETRANOVIĆ
prof. dr *Branko*
- 163. POPOV prof. dr *Čedo*
- 164. PEKIĆ *Dušan*
- 165. PETKOVSKI *Dane*
- 166. PRELEVIĆ dr *Miloš*
- 167. PUPIĆ *Gavrilo*
- 168. PETKOVIĆ *Radomir*

R

- 169. RADAKOVIĆ *Ilija*
- 170. RADINOVIĆ dr *Radovan*
- 171. RADOJEVIĆ *Svetozar*
- 172. RANITOVIĆ *Boško*
- 173. RENČELJ *Bogdan*

- 174. ROGLIĆ *Stevan*
- 175. RAKOČEVIĆ *Drago*
- 176. ROŽIĆ dr *MARIJAN*

S

- 177. STEFANOVSKI *Metodije*
- 178. STAMBOLIĆ *Petar*
- 179. SUBOTIĆ *Vukašin*
- 180. SKOČILIĆ *Joža*
- 181. STOJOVIĆ *Zarija*
- 182. SAVIĆ *Sreta*
- 183. SRZENTIĆ *Špiro*
- 184. STRUGAR akad. dr *Vlado*
- 185. STIJATIĆ dr *Zorica*
- 186. STANIMIROVIĆ *Miloš*
- 187. SUŠA *Rade*
- 188. STANIŠIĆ *Milija*
- 189. STOŽINIĆ *Miraš*
- 190. STANIĆ *Đorđe*
- 191. SUBOTIĆ dr *Vojislav*
- 191. SKOPLJAK *Miodrag*

Š

- 193. ŠILJEGOVIĆ *Boško*
- 194. ŠUC *Pavle*
- 195. ŠUMONJA *Miloš*
- 196. ŠČEKIĆ *Vlado*
- 197. ŠEGRT *Vlado*
- 198. ŠKEROVIĆ *Zarije*
- 199. ŠUKRIJA *Ali*
- 200. ŠPEGALJ *Martin*
- 201. ŠLJIVO dr *Galib*
- 202. ŠUŠNJAR *Janko*
- 203. ŠARAC *Džemil*
- 204. ŠARESKI *Tihomir*
- 205. ŠAŠIĆ *Jevto*

T

- 206. TODOROVIĆ *Mijalko*
- 207. TRBOVIĆ *Ilija*
- 208. TEMELKOVSKI *Borko*
- 209. TODOROVIĆ *Voja*
- 210. TRUPA *Ljubo*
- 211. TARABIĆ *Joco*
- 212. TRGO *Fabijan*
- 213. TOMINC *Milan*
- 214. TODOROVIĆ *Spasoje*
- 215. TUS *Atnon*

216. TAVČAR *Franc*
217. TMUŠIĆ *Dragomir*
218. TOMŠIĆ *Janez*

U

219. ULEPIČ *Zdenko*
220. UROŠEVIĆ *Sredoje*
221. UZELAC *Miloš*

V

222. VUKMANOVIĆ
Svetozar-Tempo
223. VRATAR *mr Avgust*
224. VOJVODIĆ *Dimitrije*
225. VIDOVIĆ *Žarko*
226. VLAISAVLJEVIĆ *Dušan*
227. VIPOTNIK *Janez*
228. VESELINOVIĆ *Ivan*
229. VUČETIĆ *Perica*

230. VUČINIĆ *dr Milan*
231. VIŠNJIĆ *Petar*
232. VUJATOVIĆ *Dušan*
233. VULETIĆ *Bruno*
234. VOJVODIĆ *Radovan*
235. VRANIĆ *Mirko*
236. VONDRAČEK *Ivan*
237. VLAJKOVIĆ *Radovan*
238. VULETIĆ *Vuleta*

Z

239. ZORIĆ *Rade*
240. ZORIĆ *Milan*
241. ZORE *Milovan*

Ž

242. ŽIVKOVIĆ *Živko*
243. ŽIVKOVIĆ *Sreten*

Hronologija

Pukovnik Nikola Anić

1945.

1. januar:

– Po naredenju vrhovnog komandanta maršala Josipa Broza Tita formirane 1, 2. i 3. armija NOVJ. U sastavu 1. armije su ušle: 1. proleterska udarna i 6. proleterska divizija »Nikola Tesla«, 5, 11. i 21. udarna divizija i Konjička brigada; u sastav 2. armije: 17. i 28. i 14. korpus sa 23, 25. i 45. divizijom; u sastav 3. armije: 16, 36. i 51. divizija. U operativnom pogledu pod komandu 3. armije stavljeni su 6. i 10. korpus NOVJ, a pod komandu Štaba 2. armije 3. korpus NOVJ.

– Nemačka 963. tvrđavska brigada upućena iz Sarajeva, preko Vlasenice i Zvornika u Bijeljinu sa zadatkom da sa snagama nemačkog 34. armijskog korpusa potisne jedinice 2. armije NOVJ s te prostorijske i stvori uslove za nesmetano povlačenje jedinica Grupe armija »E«.

– Glavni štab Makedonije naredio da se jedinice 15. udarnog korpusa prebace iz Makedonije na sremski front, što je narednih dana i učinjeno.

3. januar:

– U Sremu delovi nemačkog 34. armijskog korpusa izvršili protivudar. Napali su položaje 21. udarne divizije, zauzeli selo Nijemce (kod Šida), odbacili 21. diviziju na levu obalu reke Bosuta i izbili na liniju s. Komletnici

– Orolik – Berak.

– Vrhovni komandant maršal Tito naredio Štabu 8. korpusa da se »ne dozvoljava iskrcavanje savezničkih novih trupa na Vis. Pazite budno da nam se četnici ne ugnjezde na otocima pod tuđom uniformom...«

4. januar:

– Snage 10. divizije 5. korpusa NOVJ posle petočasovne borbe odbile napad nemačkih jedinica koje su od Busovače i Zenice nadirale u pravcu Travnika.

– Iz Beograda je na sremski front stigla 6. lička proleterska divizija i posela odbrambene položaje na levoj obali Bosuta od sela Nijemci do šume Kablarovac kod Šida.

4. januar: – Jedinice 3. udarne divizije 2. korpusa NOVJ oslobodile Bijelo Polje. Nemačke snage su pod borbom odstupile prema Brodarevu i Prijepolju. Završene borbe za oslobodenje Crne Gore.
6. januar: – Vrhovni komandant maršal Tito i šef britanske vojne misije general Ficroj Maklejn sklopili ugovor o uspostavljanju vazduhoplovne baze u okolini Zadra za potrebe savezničkog vazduhoplovstva, a u cilju pomoći NOVJ u borbi protiv nemačkih snaga. Na te aerodrome će se prebaciti 1. i 2. eskadrila NOVJ koja je podržavala ofanzivu 4. armije i Jugoslovenske mornarice.
– Jedinice Operativnog štaba za Kosovo i Metohiju blokirale selo Vrelo kod Peći i vodile borbu sa balistima (ubijena 22 balista). Narednih dana vođene su borbe i u ostalim delovima Kosova i Metohije protiv kontrarevolucionarnih snaga.
8. januar: – U toku noći glavnina 27. divizije 3. korpusa i delovi 45. divizije 14. korpusa 2. armije napali nemačku 963. tvrđavsku brigadu u Vlasenici. Napad je obnovljen i narednih dana. Okruženim nemačkim vojnicima stiglo pojačanje od 22. divizije koja je narednih dana nastavila prodiranje prema Zvorniku i Bijeljini. Uspesne borbe vodila je 2. armija zajedno sa 3. korpusom, postepeno tukući nemačku 22. diviziju i 963. tvrđavsku brigadu.
12. januar: – Na sovjetsko-nemačkom frontu, na reci Visli počela velika zimska ofanziva Crvene armije. Do kraja januara sovjetske trupe su izbile na Odru i Nisu, približile Berlinu na 80 km. Ovim su počele glavne i odlučujuće borbe protiv Vermahta u 1945. godini.
14. januar: – Direktivom CK KPJ, u divizijama se imenuju pomoćnici političkog komesara divizije, koji je sekretar divizijskog partijskog komiteta. Pri štabovima korpusa i armija formiraju se partijski komiteti koji rukovode partijskom organizacijom samostalnih jedinica pri štabu korpusa i armije. Za rukovođenje skojevskom organizacijom samostalnih jedinica pri štabu korpusa i armije formiraju se skojevski komiteti.
16. januar: – Vrhovni komandant maršal Josip Broz Tito obišao položaje 1. armije na sremskom frontu. Obilazeći položaje 1. proleterske i 5. krajiške divizije maršal Tito vodio je razgovore sa borcima u rovovima, interesovao se za uslove života i podsetio ih da nije daleko dan potpunog oslobođenja zemlje. Maršal Tito vodio je razgovore u štabovima 1. i 5. divizije i u Štabu 1. armije.
17. januar: – Na sremskom frontu nemački 34. armijski korpus otpočeo napade na jedinice 1. armije s ciljem da skрати i

stabilizuje front. Posle dvodnevni borbi 1. armija, uvođeći u borbu i jedinice rezerve, sprečila je dalji prodor neprijatelja, koji je zauzeo Tovarnik i Šid. Potom, ojačana 2. proleterskom divizijom, 1. armija je prešla u protivudar, oslobodila Šid i prinudila neprijatelja da se povuče na liniju selo Mohovo (kod Iloka) – Ilinci – Batrovci – leva obala reke Bosuta do Lipovca. Na ovoj liniji front je konačno stabilizovan a obe su strane prešle na pozicionu odbranu.

19. januar:

– Na Kosovu i Metohiji jedinice Operativnog štaba vode borbu protiv kontrarevolucionarnih snaga. Delovi 4. kosovsko-metohijske brigade vode borbe protiv balista kod Peći. Narednih dana kod sela Trstenika (blizu Srbije) 1. kosovsko-metohijska brigada napala je balističke snage i nanela im gubitke. Međutim, pošto je neprijatelj bio nadmoćniji, održao je svoje položaje.

21. januar:

– Vrhovni komandant maršal Tito izdao naređenje o mobilizaciji izvesnog broja obveznika od 18. do 45. godine života, kao i o izboru dobrovoljaca, rođenih 1928. i 1929. godine, za službu u protivavionskim jedinicama.

22. januar:

– Glavnina nemačke 104. lovačke divizije sa ostalim snagama, nastupajući od Zenice, posle četvorodnevne borbe protiv glavnine 4. divizije i delova 7. krajiške brigade 10. divizije 5. korpusa zauzeli Travnik, oko koga će se voditi žestoka borba sve do njegovog ponovnog oslobodjenja i bacanja nemačkih snaga u dolinu reke Bosne.

23. januar:

– Naredbom Glavnog štaba Slovenije Mornarički odred 1. pomorsko-obalskog sektora uključen u sastav 30. divizije 9. korpusa pod nazivom: 1. bataljon mornaričke pešadije 1. pomorsko-obalskog sektora.

24. januar:

– Štab 1. armije obavestio maršala Tita da prelazi u odbranu. U izveštaju stoji: »I pored upornosti nismo mogli probiti neprijateljsku liniju kod Tovarnika i Lovasa. I neprijateljski i naši gubici su veliki. Prelazimo u odbranu. . Naš raspored će biti tri divizije u prvoj liniji, a tri divizije u rezervi na prihvatnoj liniji. . «

27. januar:

– Naređenjem Vrhovnog štaba NOV i POJ ukinuta je Vojna uprava za Banat, Bačku i Baranju i njene vojne funkcije preuzela je tek formirana komanda vojne oblasti Vojvodine.

– Kombinovane nemačko-ustaške snage iz Širokog Brijega i Mostara izvršile ispad prema Ljubuškom i Metkoviću, porušili mostove na Neretvi i naneli znatne gubitke 4. brigadi 9. divizije 8. korpusa. Na tu vest Vrhov-

ni štab je naredio Štabu 8. korpusa da zajedno sa 29. divizijom 2. korpusa odbaci neprijatelja i oslobodi Široki Brijeg i Mostar i da bude spreman za prebacivanje u severnu Dalmaciju za nove ofanzivne operacije.

– Po naređenju Vrhovnog štaba, 17. i 28. divizija 2. armije napale nemačke i ustaško-domobranske snage u Bijeljini. Napad je nekoliko puta obnovljen, ali grad nije zauzet radi jakih neprijateljskih snaga.

30. januar:

– Kod sela Dašinovaca, blizu Peći, oko 1000 balista napalo 3. bataljon 5. kosovsko-metohijske brigade, ali su posle oštre šestočasovne borbe odbijeni. Sutradan, 31. januara, kod sela Srbice, posle oštre borbe, 1. kosovsko-metohijska brigada i 3. bataljon 5. kosovsko-metohijske brigade odbili napad balističkih snaga, nanevši im osetne gubitke.

1. februar:

– Po naređenju Operativnog štaba za Kosovo i Metohiju formiran je Štab operativne grupe brigada pod čiju su komandu stavljene 3. i 5. kosovsko-metohijska brigada, 1. bokeljska i 6. crnogorska brigada.

4. februar:

– U Jalti na Krimu otpočela osmodnevna konferencija Staljina, Ruzvelta i Čerčila, na kojoj su usklađeni rokovi i ostale mere za konačno slamanje nacističke Nemačke i Japana. U pogledu Jugoslavije konferencija je preporučila da se što pre sprovede u delo sporazum Tito – Šubašić.

5. februar:

– Vrhovni komandant maršal Tito obavestio je Glavni štab Slovenije da će ubrzo formirati 4. armiju za operacije prema Soči.

6. februar:

– Jedinice 8. korpusa i 29. divizije 2. korpusa počele mostarsku operaciju u kojoj je sutradan oslobođen Široki Brijeg (danas Lištica), onda Nevesinje i 14. februara Mostar.

– Nemačka 297. pešadijska, 7. SS »Princ Eugen« i 1. kozačka konjička divizija, Borbeni grupa »Fišer« i delovi 5. ustaško-domobranske divizije i druge snage počele su operaciju »Vukodlak« protiv snaga 6. 10. i 12. korpusa 3. armije na virovitičkom mostobranu. U žestokim višednevnim borbama 12. korpus se povukao na levu obalu Drave, dok su 6. i 10. korpus nastavili dejstva u pozadini neprijatelja.

7. februar:

– U Slovenačkom primorju, na Trnovskom gozdu i Banjškoj planoti delovi italijanske fašističke 10. MAS divizije, nemačkog 10. SS policijskog puka i 1. srpskog dobrovoljačkog korpusa otpočele napad protiv slovenačkog 9. korpusa. Borbe su vođene sve do 18. februara

kada su divizije 9. korpusa većim manevrom izbegle frontalne borbe nadmoćnijeg neprijatelja, i iznenadnim udarima u bokove i leđa nanosile mu znatne gubitke.

8. februar:

– Vrhovni štab NOV i POJ formirao Vojnu upravu za Kosovo i Metohiju. Istog dana formirana je Vojna oblast za Kosovo i Metohiju, a osnovana je i 52. kosovsko-metohijska divizija NOVJ.

– U selu Donjem Obrinju kod Srnice delovi 3. kosovsko-metohijske brigade razbili i većim delom uništili grupu oko 400 balista, a kod Srnice 5. kosovsko-metohijska brigada odbila napad oko 900 balista. Iza toga su snage 4. kosovsko-metohijske brigade napali balističke snage i posle petodnevnih borbi blizu sela Obrinje naterali neprijatelja, razbili i naneli mu osetne gubitke. Kos sela Radoviša (kod Srnice) dva bataljona 1. bokeljske brigade napali su baliste koji su se iz Drenice prebacili ka Starom Kolašinu. Sutradan 9. februara 5. kosovsko-metohijska brigada kod sela Poljanca i Poluže (blizu Srnice) otpočela je čišćenje terena. Borbe su vođene tri dana protiv veće grupe balista, koji su razbijeni i pretrpeli osetne gubitke.

9. februar:

– Vrhovni komandant maršal Tito naredio Štabu 3. armije da onemogući da neprijateljske snage likvidiraju virovitički mostobran. Pod pritiskom nadmoćnijih snaga 12. korpus se povukao na levu obalu Drave, izvučeni su ranjenici i zbeg, a 6. i 10. korpus pribili su se na slavonske planine i nastavili dejstva u pozadini neprijatelja.

13. februar:

– Jedinice Crvene armije oslobodile Budimpeštu.

14. februar:

– Jedinice 8. korpusa i 29. divizije 2. korpusa oslobodile Mostar.

– Glavnina nemačkog 69. i 91. armijskog korpusa počela operaciju »Papuk« protiv jedinica 6. i 10. korpusa NOVJ. Borbe su vođene sve do kraja februara. Neprijatelj nije uspeo da ostvari cilj da očisti teritoriju Slavonije od snaga NOVJ.

18. februar:

– Vrhovni štab NOV i POJ izdao naređenje o odevanju, pozdravljanju, oslovljavanju i ponašanju vojnih lica – pripadnika NOV i POJ.

19. februar:

– Jedinice 4. divizije 5. korpusa NOVJ ojačane po jednom brigadom iz 10. i 39. divizije, posle četvorodnevnih borbi sa jakim nemačkim i ustaško-domobranskim snagama, oslobodile Travnik.

– Jedinice 3. korpusa i 2. armije oslobodile Zvornik, a snage nemačke 22. pešadijske divizije nastavile probijanje ka Janji i Bijeljini, stalno tučeni od 14. korpusa 2. armije.

21. februar: – U Beogradu su vođeni razgovori između vrhovnog komandanta NOV i POJ maršala Josipa Broza Tita i vrhovnog komandanta savezničkih snaga u Sredozemlju feldmaršala Harolda Aleksandera. Ugovoreno je, pored ostalog, da snage 4. armije ranije počnu ofanzivu i time privuku na sebe nemački 97. armijski korpus koji se nalazi kao rezerva Grupe armija »C« u Istri i Slovenačkom primorju. Dogovoreno je takođe i pitanje ishrane 4. armije, pomoći i podršci na Jadranu i u vazduhoplovnoj podršci.
22. februar: – Glavni štab Slovenije izdao naredbu da se u Biogradu na moru formira baza sa zadatkom da od saveznika prima materijal i transportuje ga do skladišta Glavnog štaba i da prihvata borce upućene iz Italije. Tih dana bilo je govora da će se u Dalmaciji formirati Slovenačka prekomorska divizija od 3. prekomorske brigade 26. divizije i 5. prekomorske brigade 19. divizije, ali se od toga odustalo.
24. februar: – Jedinice 45. divizije sa 14. brigadom 23. divizije 2. armije, posle petočasovne borbe odbacile ustaške snage i ustašku miliciju prema Doboju i oslobodile Gračanicu.
25. februar: – U Beogradu, kod vrhovnog komandanta maršala Josipa Broza Tita počeo višednevni sastanak sa komandantima 1, 2, 3. i 4. armije i članovima užeg – operativnog dela Vrhovnog štaba NOV i POJ, na kome su se razmatrali planovi završne ofanzive za oslobođenje Jugoslavije. Rešeno je da se na sremskom frontu i na frontu na reci Dravi još ne prelazi u napad, da se najpre počne sa ofanzivom 4. armije na frontu u Lici i Hrvatskom primorju radi oslobođenja Istre, Trsta i Slovenačkog primorja, kao i da se izvede napad radi oslobođenja Sarajeva.
26. februar: – Predsedništvo AVNOJ-a donelo odluku da se maršal Jugoslavije Josip Broz Tito odlikuje Ordenom narodnog oslobođenja.
- Jedinice pod komandom Vojne uprave za Kosovo i Metohiju od 11. do 26. februara preduzele su ofanzivne akcije protiv kontrarevolucionarnih snaga. Najveće borbe su vođene kod sela Kožnica blizu Srbice, onda sa balističkim snagama koje su pokušale da se preko planine Čičavice prebace u Stari Kolašin. Za to vreme su delovi 24. i 52. divizije NOVJ čisteći teren od balista, zauzeli Kožnice, Krasmirovce i Gradicu kod Srbice. Snage 1. bokeljske brigade vodile su borbe kod sela Gornja Klina i Srbice, a delovi 52. divizije NOVJ razbile su jaku balističku grupu između Kožnica i Štutica. U jugoistočnom delu sela Trstenika kod Srbice, 4. kosovsko-metohijska

brigada 52. divizije opkolila je ostatke dveju balističkih grupa. Pri probijanju iz okruženja u pravcu sela Globare poginulo je 19 balista, među kojima i vođa Šaban Poluža, a ranjen je veći broj, među kojima i vođa kontrarevolucionarnih snaga Memet Gradica, koji je dobio podlegao ranama. Krajem februara 1. kosovsko-metohijska brigada 52. divizije NOVJ uništila je u dragaškom srezu veću grupu kontrarevolucionarnih snaga.

28. februar:

– U rejonu Svete planine Štab 4. operativne zone Slovenije grupisao 14. diviziju, 6. i 11. brigadu s ciljem da ih prebaci preko reke Save u Dolenjsku. Zbog visokog vodostaja i napada nemačkih snaga iz garnizona u dolini Save i onih duž puteva Domžale–Vransko i Kamnik – Vransko, jedinice su odustale od forsiranja i posle četvorodnevnih oštih borbi probile se na padine Mozirskih planina, gde su vodile borbu protiv nemačkih snaga sve do 18. marta, kada se neprijatelj povukao u polazne garnizone.

1. mart:

– Odlukom Povereništva narodne odbrane DFJ, Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije preimenovana u Jugoslovensku armiju, a Mornarica NOVJ u Jugoslovensku mornaricu, Vrhovni štab NOV i POJ reorganizovan u Generalštab JA, kao neposredni organ Povereništva narodne odbrane.

2. mart:

– Naredbom vrhovnog komandanta maršala Josipa Broza Tita formirana 4. armija od 9, 19, 20. i 26. divizije 8. korpusa, 13, 35. i 43. divizije 11. korpusa i 15. i 18. divizije 7. korpusa.

3. mart:

– U blizini sela Blazeva i Brzeća, na Kopaoniku, padobranima se spustila grupa od 14 pripadnika Srpskog dobrovoljačkog korpusa, koji su nemačkim avionima prebačeni iz Austrije s ciljem da vrše diverzije i atentate na članove KPJ i odbornike. Demoralisani zbog otpora naroda neki su se odmah predali, a ostali su kasnije pohvatani.

4. mart:

– Jedinice 29. divizije 2. korpusa izbile su na Ivan-sedlo i time je Hercegovina bila potpuno oslobođena.

6. mart:

– Na reci Dravi kod Valpova počela je nemačka operacija »Šumski đavo«. I pored žilavog otpora 16. divizije 3. armije, kod Valpova je nemačka 11. vazduhoplovna–poljska divizija, forsirala reku Dravu i obrazovala užu mostobranu, a potom zauzela Novi Beždan i Bolman. Istovremeno su kod Donjeg Miholjca, na oseku 1. bugarske armije, reku Dravu forsirale nemačke 104. lovačka i 297. pešadijska divizija. Ovaj nemački napad bio je

u vezi sa nemačkom ofanzivom u Mađarskoj, da bi bacili preko Dunava snage 3. ukrajinskog fronta Crvene armije.

7. mart: – U Beogradu formirana Privremena vlada Demokratske Federativne Jugoslavije. Ministar narodne odbrane i predsednik Privremene vlade je vrhovni komandant JA maršal Josip Broz Tito.
8. mart: – Iz Bjelovara, Popovače, Križa i Banove Jaruge otpočeo napad ustaško-domobranske 1. divizije, nemačke 1. kozačke konjičke divizije, delova Pavelićeve telesne divizije i drugih jedinica protiv 32. i 33. divizije 10. korpusa na Moslavini. Borbe su vođene sve do 17. marta ali ciljeve neprijatelj nije postigao.
13. mart: – U Prištini su kontrarevolucionarne snage ubile Miladina Popovića političkog sekretara Oblasnog komiteta KPJ za Kosovo i Metohiju, narodnog heroja Jugoslavije.
16. mart: – U Mađarskoj su jedinice 2. i 3. ukrajinskog fronta, pošto su prethodno odbile nemačku ofanzivu, prešle u završnu ofanzivu prema Beču.
– U Slovenačkom primorju jedinice 9. korpusa JA izvršile su napad na nemačke, italijanske fašističke i četničke snage i ponovo oslobodile Banjšku planotu i Trnovski gozd.
– Štab Jugoslovenske mornarice rasformirao primorsko-obalske sektore i osnovao komande za severni, srednji i južni Jadran sa pet pomorsko-obalskih komandi.
17. mart: – Po naređenju Generalštaba JA, za rukovođenje sarajevskom operacijom formiran Operativni štab grupe korpusa, pod čiju su komandu stavljeni: 2, 3. i glavnina 5. korpusa JA.
18. mart: – Štab 4. armije izdao zapovest za početak prve etape ličko-primorske operacije.
19. mart: – U istočnoj Bosni počela nemačka operacija »Majska oluja« od snaga 22. nemačke, 3. i 12. ustaško-domobranske i Borbene grupe »Gajger« i 5. ustaško-domobranske divizije protiv snaga 2. armije. U početku je neprijatelj imao izvesnih uspeha, naročito u dolini reke Tine. Bio je to uvod u glavne borbe koje su počele 28. marta.
20. mart: – Napadom 4. armije u Lici i Hrvatskom primorju počela je završna ofanziva Jugoslovenske armije za oslobođenje zemlje. Napad je izveden u istočnoj Lici i dolini Une snagama 13, 19, 20. i 26. divizije sa fronta, a sut-

radan i snagama 4. korpusa Glavnog štaba Hrvatske – 7, 8. i 34. divizije, kao i jedinicama 35. i 43. divizije 11. korpusa 4. armije. U toku prvog dana ofanzive neprijateljska odbrana 15. armijskog korpusa bila je probijena, glavne snage protivnika – 373. legionarska i 10. ustaško-domobranska divizija razbijene i počele povlačenje prema Bihaću.

– Na reci Dravi kod Osijeka, u borbi protiv nemačkih jedinica, poginuo komandant 36. divizije 3. armije Dušan Vukasović Diogen, narodni heroj.

– U Slovenačkom primorju u Gorenjskoj počela velika nemačka ofanziva protiv slovenačkog 9. korpusa u kojoj su učestvovali delovi 188. rezervne i 14. SS divizije, 10. i 28. policijskog puka i Srpskog dobrovoljačkog korpusa, sa italijanskim fašistima i slovenačkim domobranima i zahvatila je područje Škofje Loke, Selške doline, reke Soče i Bače, Vipavske doline, Idrije i Postojne. Borbe su trajale sve do 3. aprila. Deveti korpus bio je dva puta okružen, ali se manevrom uspeo probiti. Neprijatelj je počinio brojne zločine.

– Vrhovni komandant naredio 2. armiji da dejstvo usmeri na sektor Žepče – Doboj, a zatim prema Derventi i Šamcu. Plan upotrebe 2. armije kasnije izmenjen radi situacije nemačkog napada u operaciji »Majska oluja« i ofanzive u Posavini.

21. mart:

– Na Kosovu se i dalje vode borbe protiv kontrarevolucionarnih snaga i to kod Gornjeg Gadimlja (blizu Lipljana), u rejonu Vokša-planina Bogičevica gde su angažovane i jedinice NOVJ Albanije sa 3. kosovsko-metohijskom brigadom narodne odbrane. Borbe kod Junika protiv balista vodi 1. bokeljska brigada, u rejonu Dečanske i Streočke planine (kod Peći) borbe vodi 6. crnogorska brigada koja je uspela da uništi grupu od 34 balista i zaplenila 28 pušaka.

22. mart:

– Jedinice 3. armije razbile su nemački bolmanski mostobran i izbile na levu obalu reke Drave. Počele su neposredne pripreme za završnu ofanzivu.

23. mart:

– Blizu Podujeva iz nemačkih aviona spustilo se 14. padobranaca – pripadnika Sprskog dobrovoljačkog korpusa. U borbi sa partizanskim stražama, mesnim stanovništvom i organima OZN-e dva padobranca su poginule, jedan je zarobljen, a ostali su se povukli na Kopao-nik gde su kasnije pohvatani.

24. mart:

– Savezničke snage na zapadnom frontu počele završnu ofanzivu dejstvom preko reke Rajne. Uz pomoć vazdušnog desanta obrazovan je mostobran i savezničke trupe prodiru kroz Nemačku.

26. mart:

– U Zagrebu je komandu Jugoistoka primio komandant Grupe armija »E« general-pukovnik Aleksander Ler i time postao komandant nemačke balkanske grupacije.
– U Jugoslaviju je stigla iz Sovjetskog Saveza 2. tenkovska brigada koja je posle preko Beograda upućena na sremski front u sastav 1. armije.

28. mart:

– Jedinice 26. divizije 4. armije i 7. i 8. divizije 4. korpusa Glavnog štaba Hrvatske posle višednevnih borbi oslobodile su Bihać, čime je završena prva etapa ličko-primorske operacije.
– Sarajevska grupa korpusa – 2, 3. i 5. udarni, počeli su glavni napad za oslobodenje Sarajeva, glavnog grada federalne Bosne i Hercegovine.
– Kod vrhovnog komandanta maršala Tita u Beogradu počelo višednevno savetovanje komandanata 1, 2. i 3. armije i užeg – operativnog dela Generalštaba na kojem je prihvaćen plan završnih operacija i operativni plan sremsko-slavonske operacije, što je izraženo u direktivi i naređenju Generalštaba od 9. aprila 1945.
– U istočnoj Bosni počeo je glavni napad nemačke operacije »Majska oluja«. U borbu je uvedena, iz Srema i Slavonije dovedena, nemačka 117. lovačka divizija. Borbe su u dolini Tinje poprimile izrazito žestoki karakter i trajale su sve do 31. marta. Divizije 2. armije, uz osetne gubitke, uspele su slomiti nemački napad i početi neposredne pripreme za završnu ofanzivu.

30. mart:

– Štab 1. armije naredio 2. i 5. diviziji da počnu koncentraciju snaga južno od Save, gde je dan pre formirana Južna operativna grupa u kojoj su bile 2. proletarska, 5. i 17. udarna divizija, sa zadatkom da oslobodi Posavinu forsira Savu i iz pozadine udari po nemačkoj grupaciji u Sremu i da se spoji sa 3. armijom zapadno od Vinkovaca.

Kraj marta:

– Makedonski 15. korpus sa 42. i 48. divizijom ušao u sastav 1. armije na sremskom frontu.

1. april:

– Kod otoka Suska naišao na minu i potonuo naoružani brod NB – 11 iz Pomorske komande severnog Jadrana Jugoslovenske mornarice.

2. april:

– U Beogradu je, uredbom Predsedništva Ministarskog saveta DFJ osnovan Ratni kabinet sa zadatkom da »vodi sve poslove u vezi sa uspešnim vođenjem rata«.
– Štab 4. armije izdao je zapovest za izvođenje druge etape ličko-primorske operacije kojom se imalo u zapadnoj Lici, Hrvatskom primorju i Gorskom kotaru dovršiti uništenje nemačkog 15. armijskog korpusa i osloboditi Gospić, Lički Osik, Otočac i druga mesta. Za

izvođenje druge etape ličko-primorske operacije angažovana je sa fronta 9, 19, 20, 26. i 13. divizija, a u pozadini 43. divizija, dok su desni bok i pozadinu od uskog pravca i Karlovca štitile 7, 8. i 34. divizija 4. korpusa Glavnog štaba Hrvatske.

3. april:

- Jedinice 17. divizije 1. armije oslobodile su Bijeljinu iz koje se 65. puk nemačke 22. divizije povukao prema Brčkom.
- Štab 1. armije izdao je zapovest podčinjenim divizijama za aktiviranje snage levog krila severno od Save i nasilnog izviđanja na desnom krilu operativnog rasporeda.

4. april:

- Jedinice 4. armije počele drugu etapu ličko-primorske operacije. Pod snažnim udarcima snaga sa fronta i onih iz pozadine probijena je neprijateljska odbrana u zapadnoj Lici, oslobođeni su Gospić, Lički Osik, Perušić i druga mesta. Razbijene i poražene neprijateljske snage 392. legionarske i 11. ustaško-domobranske divizije delimično su se uspele izvući, ali će narednih dana biti potpuno poražene. Na levom krilu 4. armije 9. divizija i jedinice Pomorske komande severnog Jadrana oslobodile su Pag i Karlobag.
- Vrhovni komandant maršal Tito naredio je Štabu 1. armije da hitno ovlada prostorom Brčko-Županja-Šamac i uz sadejstvo 3. armije prodre u pozadinu zapadno od Vinkovaca gde se mogu uništiti nemačke snage koje se nalaze u Sremu.
- Štab 2. armije izdao zapovest za početak ofanzive najpre prema Gračanici i Srnici, a posle prema Doboju.
- Generalštab je naredio Glavnom štabu Hrvatske da 10. korpus preuzme obezbeđenje slobodne teritorije oko Daruvara da bi 6. korpus odmah krenuo u istočnu Slavoniju radi sadejstva 1. i 3. armiji.
- Štab 3. armije izdao je zapovest jedinicama za preuzimanje novog operativnog rasporeda na reci Dravi u cilju neposrednih priprema za početak ofanzive.

5. april:

- Vrhovni komandant maršal Josip Broz Tito otputovao je avionom u Moskvu, gde je 11. aprila potpisao Sporazum o prijateljstvu i uzajamnoj pomoći i saradnji između vlade DFJ i Sovjetskog saveza sa važnošću na 20 godina. Međutim, za vreme Rezolucije Informbiroa 1948. sovjetska strana ga je jednostrano otkazala.
- U istočnoj Bosni počela ofanziva 2. armije. Glavne snage su probile nemačku odbranu i prodrle duboko u pozadinu prema Gradačcu i Modriči, a posle se težište borbe prenelo na levo armijsko krilo od Gračanice prema Doboju.

– Glavni štab Slovenije naredio je da se, u cilju uspešnije odbrane slobodne teritorije 7. korpusa JA, formiraju Novomeški, Metliški, Črnomeljski i Kočevski odbrambeni sektori.

6. april:

– Jedinice 2, 3. i 5. korpusa posle višednevnih žestokih borbi oslobodile su Sarajevo, glavni grad federalne Bosne i Hercegovine.

– Štab 1. armije naredio je 6. i 11. diviziji da sadejstvuju sa jedinicama Južne operativne grupe u oslobođenju Brčkog.

– Štab 4. armije naredio podčinjenim jedinicama da produže energično nadiranje u cilju potpunog tučenja razbijenog i demoralisanog neprijatelja iz sastava nemačkog 15. brdskog armijskog korpusa. U tom pogledu 9. divizija i snage Pomorske komande severnog Jadrana nastupaju duž Kvarnerskog arhipelaga, 26. divizija prema Jurjevu i Senju, 19. divizija na Otočac, a 13. i 20. divizija prema Ogulinu.

7. april:

– Po naređenju Štaba Jugoslovenske mornarice ponovo je osnovan Kvarnerski odred mornaričke pešadije koji je u sastavu Pomorske komande severnog Jadrana odigrao značajnu ulogu u desantiranju na Rabu, Lošinj, Cresu i istočnoj obali Istre i u borbama u Istri. U Suhoj krajini u Sloveniji nemački 17, 19. i 25. SS policijski puk, jedinice Ruske oslobodilačke armije generala Vlasova i slovenački domobrani počeli napad na slovenački 7. korpus s ciljem da zaposedanjem Suhe krajine obrazuju neprekidan front od Postojne do Brežice. Sedmi korpus slomio je neprijateljski napad i obezbedio desni bok ofanzive 4. armije.

8. april:

– Štab 1. armije izdao je avizo-zapovest štabovima podčinjenih jedinica kojim se regulišu sve operativne i borbene radnje neophodno potrebne u neposrednoj pripremi za početak proboja sremskog fronta.

– Jedinice 4. korpusa Glavnog štaba Hrvatske na prostoriji Ostrožac – Ličko Petrovo Selo – Dražnik – Grad, otpočele napad na nemačku 104. lovačku diviziju koja je krajem marta dovedena sa fronta sa Drave. U višednevnim žestokim borbama 4. korpus odbacio je protivnika prema Slunju, naneo mu znatne gubitke i time obezbedio desni bok 4. armije u ofanzivi prodora prema Senju, Ogulinu i Rijeci.

9. april:

– Generalštab JA izdao je toga dana najpre direktivu a onda naređenje u kojima se reguliše pitanje završne ofanzive Jugoslovenske armije i izlaže plan sremsko-slavonske operacije, način proboja sremskog fronta i dejstva 1, 2, 3. i 4. armije i ostalih snaga koje učestvuju

u završnoj ofanzivi oslobođenja zemlje. Ovo su dva najznačajnija dokumenta koja je izdao Generalštab u domenu izvođenja završne ofanzive. Njihov sadržaj je u skladu sa odlukama Drugog savetovanja koji je održan sa komandantima 1. 2. i 3. armije i članovima užeg operativnog dela Generalštaba kod maršala Tita krajem marta 1945.

– Štab 2. armije naredio divizijama da nastave ofanzivu i ovladaju desnom obalom reke Bosne od Modriče do ušća Paklenice, preseku komunikacije u dolini Bosne i angažuju se u cilju oslobođenja Doboja.

– Jedinice 26. i 19. divizije oslobodile Senj, čime je završeno uništavanje glavnih snaga nemačkog 15. armijskog korpusa u Lici i Hrvatskom primorju. Na Vratniku kod Senja 12. brigada 26. divizije smrtno je ranila komandanta nemačke 392. divizije general-lajtnanta Johana Mikla (umro nakon nekoliko dana u Rijeci), a tih dana poginuo je i komandant 15. korpusa general oklopnih trupa Gustav Fen. Od 15. korpusa ostalo je samo oko 5.000 vojnika, od imajućih 45.000.

– U Italiji saveznička 15. grupa armija počela je svoju završnu ofanzivu protiv nemačke Grupe armija »C«.

– Vrhovni komandant savezničkih snaga u Sredozemlju feldmaršal Harold Aleksander uputio je maršalu Titu čestitku priznanja jedinicama 4. armije za rezultate koje je postigla u ličko-primorskoj operaciji.

10. april:

– Štab 1. armije izdao je štabovima podčinjenih jedinica zapovest za proboj sremskog fronta »da razbije neprijateljsku odbranu na pravcu Vinkovci – Vukovar i da u snažnom naletu ovlada Vinkovcima i Vukovarom«, uz »efikasnu podršku naše avijacije«. Istog dana Štab 1. armije izdao je naređenje štabovima divizija Južne operativne grupe za forsiranje Save u rejonu Brčkog.

– Štab 3. armije izdao je podčinjenim jedinicama zapovest za forsiranje Drave i Dunava noću 11/12. aprila. U zapovesti se kaže: »Naša Armija ima zadatak da sa glavnim snagama forsira Dravu a sa manjim Dunav, razbije neprijateljsku odbranu u rejonu Valpovo – Osijek, potom produži dalje nadiranje ka jugoistoku u cilju obuhvatanja Osijeka sa južne strane i brzog prodiranja ka liniji Vinkovci – Stari Mikanovci, na kojoj se povezati sa levim krilom 1. armije...« Ovom zadatku iz pozadine sadejstvuje 6. korpus. Posle 3. armija »preduzima brzo nadiranje ka zapadu opštim pravcem Donji Miholjac – Virovitica – Varaždin«.

– Pomorska komanda sjevernog Jadrana izdala je operacijsku zapovest podređenim jedinicama za prevoženje 9. divizije u desantu na Rab.

11. april:

– Kod Brčkog 17. udarna divizija 1. armije otpočela forsiranje reke Save a dan pre 5. divizija. Sutradan je

uhvaćena veza s jedinicama 6. proleterske i 11. divizije 1. armije radi sadejstva u likvidaciji neprijatelja kod Županje i radi dejstva prema Vinkovcima.

– Štab 1. armije izdao je naređenje za izmene i dopune zapovesti za proboj sremskog fronta. Na kraju naređenja piše: »Pošto naša operacija ima ogromnu političku i vojničku važnost, to ona mora potpuno da uspije. Svi štabovi i komande moraju da se do krajnjih granica založe u ostvarenju našeg plana. Ne može i ne smije biti nikakvih prepreka na putu punog izvršenja zadatka. Sve jedinice moraju najenergičnije izvršiti svoj zadatak, sa najvećom upornošću, smjelosti i odlučnosti...«

12. april:

– Glavne snage 1. armije počele proboj sremskog fronta uz snažnu podršku 11. i 42. vazduhoplovne divizije. U žestokoj borbi jedinice 1. proleterske, 21, 42, i 48. divizije, podržane sa 2. tenkovskom brigadom, i desantom preko Dunava 5. brigade 21. divizije, slomile su otpor neprijatelja, probile sremski front i oslobodile Vukovar, a sutradan i Vinkovce. Postignut je veliki uspeh i stvoreni su uslovi za nastavak gonjenja neprijatelja prema Đakovu i Brodu. Istog dana (12. aprila) Štab 1. armije izdao je zapovest štabovima podčinjenih jedinica za gonjenje potučenog neprijatelja na sremskom frontu.

– Jedinice 3. armije u toku noći 11/12. aprila počele su forsiranje reke Drave kod Narda, Josipovca, Kravica, Sarvaša i Dalja na Dunavu. Forsiranje je uspelo. Odbačene su jedinice namačke 11. divizije i uspostavljen je mostobran sa kojeg se moglo krenuti prema Našicama i Osijeku.

– Glavna politička uprava JA izdala je instrukciju o političkom radu u jedinicama u skladu sa ofanzivom Jugoslovenske armije gde je naglašena potreba aktivnog političkog rada s obzirom na zadatke koji pred JA stoje u operacijama za oslobođenje zemlje.

– Jedinice 9. divizije sa snagama Pomorske komande severnog Jadrana izvršile desant na otok Rab kojeg su ubrzo oslobodile nanevši neprijatelju znatne gubitke.

13. april:

– Jedinice 2. i 3. ukrajinskog fronta Crvene armije zauzele su Beč.

– Snage 1. armije oslobodile su, posle višerasovnih teških borbi, Vinkovce i počele goniti neprijateljske snage.

– Generalštab JA izdao je naređenje Štabu 2. armije da likvidira neprijateljska uporišta u donjem toku reke Bosne, na prostoru Doboj – Bosanski Brod – Šamac.

– Štab 1. armije naredio podčinjenim jedinicama da pristupe gonjenju razbijenog neprijatelja prema Slavonском Brodu.

14. april:

– Vrhovni komandant maršal Tito izrazio je zahvalnost borcima, rukovodiocima i jedinicama 1. i 3. armije za postignute rezultate u proboju sremskog fronta.

- Jedinice 3. armije oslobodile Osijek. Istog dana Štab 3. armije izdao je zapovest podčinjenim jedinicama za nastupanje ka Đakovu i za oslobodenje Našica.
- Štab 2. armije izdao je zapovest za produžetak napada, da ovladaju desnom obalom reke Bosne i stvore uslove za nastupanje prema Derventi i Brodu.
- Štab 4. armije naredio gonjenje razbijenog i poraženog protivnika i oslobodenje Bakra, Rijeke, Cresa i Lošinja.
- Nemačka Vrhovna komanda kopnene vojske priznala je gubitak položaja na sremskom frontu, povlačenje svojih snaga i prodor JA južno od Vukovara, prema Vin-kovcima i Županji.

15. april:

- Maršal Jugoslavije J. B. Tito u Moksvi je dao izjavu listu »Krasnaja zvezda« u kojoj se kaže da će biti uslišena želja naroda Istre i Trsta da budu priključeni novoj Jugoslaviji i da će DFJ tražiti od Italije da plati ratnu oštetu. Posle toga je maršal Tito sličnu izjavu u Moskvi dao dopisniku »Njujork tajmsa« da Jugoslavija traži Istru, Trst, Goricu i deo austrijske Koruške nastanjene slovenačkim življem.
- Pomorska komanda severnog Jadrana izdala je naređenje za prevoženje jedinica 26. divizije u desantu na otok Krk. Desant je izveden u noći 16/17. aprila, razbijene su snage protivnika i Krk je oslobođen. U desantu su učestvovala i jedinice Kvarnerskog odreda mornaričke pešadije.

16. april:

- Jedinice Crvene armije počele veliku berlinsku operaciju.
- Zajedničkim dejstvima snaga 3. armije sa fronta i 6. korpusa iz pozadine oslobođeni su Našice i nastavljeno gonjenje neprijatelja Podravinom.
- Štab 4. armije izdao je zapovest za nastavljanje napada protiv nemačkog 97. korpusa na liniji Mrzle Vodine, Lokve, Fužine i Plase i za obezbeđenje i zaštitu desnog boka, kao i za desant na Krk, Cres i Lošinj.
- Nemačka Vrhovna komanda konstatovala je da se »nemačke trupe između Save i Drave nalaze u teškim borbama protiv jakih neprijateljskih snaga«.

17. april:

- Jedinice 2. armije posle višednevnih žestokih borbi oslobodile su Doboju.
- Štab 1. armije naredio podčinjenim jedinicama za nastupanje ka Slavanskom Brodu.

18. april:

- Štab 3. armije izdao zapovest podčinjenim jedinicama za nastupanje ka Podravskoj Slatini, Daruvaru i Pakracu pošto su se već spojile sa jedinicama 6. korpusa radi »energičnog prodiranja ka Varaždinu i Bjelovaru«.

– Štab 4. armije izdao je zapovest kojom se reguliše dalje nastupanje divizija prema Bakru, Rijeci, Klani, čime je počela riječko-tršćanska operacija u kojoj će se sukobiti glavnina 4. armije sa nemačkim 97. armijskim korpusom koji se pokrenuo na front prema Rijeci i Klani, na prostoriju između Snežnika i Rijeke.

19. april:

– Štab Pomorske komande severnog Jadrana naređuje Kvarnerskom pomorskom sastavu kako da se angažuje u prebacivanju 9. divizije u desantu na otok Cres. Određene su snage i plovna sredstva za desant na Lošinj.

– Istog dana jedinice 9. divizije i Kvarnerskog odreda mornaričke pešadije izvršile su desant na Cres i Lošinj. U dvodnevni borbama protiv oko 1400 neprijateljskih vojnika, oslobođeni su Cres i Lošinj.

20. april:

– Jedinice 5. i 17. divizije u sadejstvu s jedinicama 6. proleterske divizije posle dvodnevnih borbi oslobodile su Slavonski Brod i prinudile neprijatelja da se povuče prema Novoj Gradiški.

– Generalštab JA naredio Štabu 4. armije da brže i energičnije nadire prema Trstu i u vezi toga da uhvati vezu sa 29. divizijom 2. korpusa koja nastupa od Bihaća.

– Na Kosovu još se vode borbe protiv kontrarevolucionarnih snaga. Jedinice 6. crnogorske brigade u rejonu sela Kaličane–Rodno brdo kod Peći razbile su grupu od 40 balista. Narednih dana na planini Žegovcu i Lipovici delovi 1. i 4. kosovsko-metohijske brigade vodile su dvodnevne borbe sa balističkim snagama. U selu Istiniću kod Peći delovi 6. crnogorske brigade opkolili su i zarobili grupu balista, a neki su se predali.

21. april:

– Jedinice 1. armije oslobodile Slavonsku Požegu, dok je 19. divizija sa 12. brigadom 26. divizije oslobodila Sušak.

– Štab 3. armije izdao je zapovest za dalje nastupanje Podravinom, pa se u zapovesti i ovo kaže: »Naša armija produžice brzo nastupanje ka zapadu sa neposrednim ciljem ovladavanja Viroviticom i izbijanja do linije Đurđevac – Bjelovar«.

22. april:

– Jedinice 2. armije oslobodile Derventu i Banja Luku. Vrhovni komandant JA maršal Josip Broz Tito pohvalio je 2. armiju. Istovremeno joj je naredio da nastavi energično nadiranje pravcem Karlovac – Novo Mesto i očisti neprijateljska uporišta na desnoj obali Save. Glavnom štabu Hrvatske Tito je naredio da uhvati vezu sa 2. armijom koja treba da se prebaci u rejon Ogulina radi likvidacije neprijatelja u Karlovcu.

- Vrhovni komandant maršal Tito naredio Štabu 4. armije da bi što pre ovladao Trstom da treba da forsira dejstva preko Loža i Ilirske Bistrice. Na pravcu Loža da se uputi 29. divizija, a od Starog Trga prema Kočevlju 7. slovenački korpus.
 - Štab 4. armije izdao direktivu za prodor glavnih snaga preko Klane za Trst i preko Mašuna za Knežak u cilju obilaska riječkog fronta, dok 43. diviziju nastoji zabaciti u pozadinu protivnika u centralni deo Istre.
23. april:
- Jedinice 3. armije počele napad radi oslobođenja Virovitice, koja je oslobođena 25. 4.
 - Savezničke snage u severnoj Italiji počele prelaziti reku Po u Lombardijskoj niziji.
24. april:
- Jedinice 9. dalmatinske divizije počele se iskrcavati na istočnu obalu Istre na odseku Plomin – Mošćenička draga u cilju konačnog oslobođenja Istre.
 - Formirana Unska operativna grupa divizija 2. armije radi likvidacije neprijateljskih snaga u donjem toku Une i nastupanja ka Zagrebu.
25. april:
- Jedinice Crvene armije i savezničke snage sa zapada stigle na reku Labu (Elbu) i spojile se. Nemačka je pocepana na dva dela.
 - Vrhovni komandant naredio Štabu 4. armije da se pod njegovu komandu stavlja 7. korpus »i sva naređenja za izvršenje zadataka mora od vas dobijati. Taj korpus prvenstveno upotrebite za zaštitu desnog boka, dejstvujući opštim pravcem Stari Trg – Kočevlje – Ribnica – Ljubljana. . «
26. april:
- Jedinice 9. korpusa na Trnovskom gozdu prešle u protivnapade na novouspostavljena nemačka uporišta i na više mesta razbile nemačke snage.
 - Štab 3. armije »u vezi naređenog rokiranja 1. armije više u desno«, naredio je jedinicama za dalje nastupanje ka Đurđevcu i Bjelovaru, dok se komandno mesto Štaba armije nalazilo u Virovitici.
27. april:
- Vrhovni komandant maršal Tito naredio je Štabu 4. armije da, ubrzavši nadiranje svojih jedinica, što pre napadne Trst i oslobodi ga. Istog dana maršal Tito naredio je Glavnom štabu Slovenije da 9. korpus krene prema Trstu i »da već sada otpočne uvodne borbe za Trst«.
 - U Podravskoj Slatini, od posledica rana ranije zadobijenih u borbi blizu Virovitice, umro je komandant 32. divizije Petar Marija Biškup Veno, narodni heroj.
 - Nemačka Vrhovna komanda konstatuje da je situacija na frontu kod Rijeke kritična »gde su branioци odbili mnogobrojne napade«.

28. april:

- Jedinice 20. divizije 4. armije oslobodile Ilirsku Bistricu čime su stvoreni povoljni uslovi za brzi prodor u rejon Trsta.
- Italijanski partizani izvršili smrtnu kaznu nad bivšim predsednikom vlade Italije Benitom Musolinijem.
- Komanda Grupe armija »E« naredila je 34. korpusu da se rasporedi u rejonu Ljubljane i prihvati trupe koje se probijaju od Rijeke .

29. april:

- U Kazerti u Italiji, posle trodnevni pregovora, potpisana kapitulacija nemačkih snaga u severnoj Italiji, Austriji, Štajerskoj i Koruškoj.
- Štab 4. armije izdao je zapovest da se pristupi opkoljavanju i tučenju nemačkog 97. korpusa na riječkom frontu i prodre u Trst.
- Maršal Tito je naredio Štabu 4. armije da »otpočne borbu za Trst odmah«.
- Komanda mesta Trst naredila podčinjenim štabovima sektora da njihove jedinice pojačaju aktivnost i da sadijevstvuju jedinicama 4. armije u oslobođenju grada.
- Štab 2. armije naredio je da jedinice pripreme napad na Kralovac, ovladaju istim i da likvidiraju neprijateljska uporišta u dolini Une.

30. april:

- Jedinice 4. armije počele bitku za grad Trst. Maršal Tito pohvalio borce, rukovodioce i jedinice 4. armije.
- Jedinice 45. divizije oslobodile zloglasni ustaški koncentracioni logor Jasenovac.
- Štab 3. armije naredio jedinicama za nastupanje prema Bjelovaru »ne dozvoljavajući neprijatelju sređivanje i organizovanje nove odbrambene linije«.
- Vrhovni komandant maršal J. B. Tito naredio je glavnim štabovima Srbije i Makedonije, Operativnom štabu za Kosovo i Metohiju i Štabu 3. udarnog korpusa da pristupe čišćenju dobivene teritorije od preostalih četničkih, balističkih i ustaških snaga.
- Maršal Tito je naredio načelniku Generalštaba da snage 4. armije izbiju u donji tok reke Soče i zauzmu Tržič i Goricu i da se sačuvaju od uništenja brodogradilišta i druga industrijska postrojenja. Načelnik Generalštaba obavestio je maršala Tita da jedinice 4. armije vode ulične borbe za oslobođenje Trsta.
- U Berlinu izvršio samoubistvo Adolf Hitler. Vlast preuzeo veliki admiral Denic.

1. maj:

- Jedinice 4. armije oslobodile Trst. Istog dana jedinice 31. divizije 9. korpusa oslobodile Tržič (Monfalkone). U kasnim poslepodnevnim satima zapadno od Tržiča došlo je do susreta jedinica 4. jugoslovenske armije i 2. novozelandske divizije britanske 8. armije.

– Vrhovni komandant maršal J. B. Tito pohvalio je jedinice 4. armije, 7. i 9. slovenačkog korpusa za oslobodjenje Trsta, Tržiča i Gorice. U pohvali se kaže: »Prvog maja 1945., jedinice naše IV armije, VII i IX korpusa, nadirući neodolivo na zapad potpuno su zauzele i oslobodile gradove Trst, Goricu i Tržič, izbjivši na širokom frontu na reku Soču».

– Jedinice 29. divizije 4. armije i snage pozadinskih ustanova 9. korpusa oslobodile su Postojnu.

2. maj:

– Vrhovni komandant maršal Tito uputio je naređenje Glavnom štabu Slovenije za upućivanje 14. divizije 4. operativne zone radi zauzimanja Celovca i ostalih delova u Koruškoj koje naseljava slovenački živalj.

– Nemačke trupe u severnoj Italiji položile su saveznici oružje u skladu sa odredbama kapitulacije u Kazerti od 29. aprila.

– Jedinice 4. armije u Trstu savladale i poslednja žarišta nemačkog otpora, pred koja su stigli britanski tenkovi i ometali predaju Jugoslovenskoj armiji.

3. maj:

– Jedinice 19. divizije 4. armije oslobodile Rijeku. Istog dana nemački 97. armijski korpus, koji se nalazio okružen na riječkom frontu od 13, 19, 26. i delova 9. divizije, počeo je proboj iz okruženja preko Ilirske Bistrice za Postojnu i Ljubljano.

– Jedinice 4. armije prisilile na kapitulaciju okružene nemačke snage u garnizonu Opčina kod Trsta.

– Kod Trsta je formiran Motorizovani odred 4. armije od 11. brigade 26. divizije, artiljerije i tenkova i upućen dolinom Soče preko Vršiča za Celovec da se spoji sa snagama 4. operativne zone Slovenije i 3. armije i time sa zapadne strane zatvori obruč okruženja oko nemačke balkanske grupacije.

– Vrhovni komandant maršal Tito naredio Štabu 2. armije da poslije likvidacije neprijatelja u rejonu Karlovca usmeri dejstva pravcem Novo Mesto – Ljubljana a da prema Zagrebu ostavi bočno osiguranje.

– Jedinice 15. divizije 7. korpusa oslobodile Kočevlje, zatim nastavile nastupanje prema Ljubljani.

4. maj:

– Jedinice 16. i 17. divizije 3. armije oslobodile Bjelovar. Istog dana Štab 3. armije izdao zapovest za ovladavanjem Koprivnicom i Križevcima.

– Naredbom vrhovnog komandanta maršala J. B. Tita formirana je 5. jugoslovenska armija. Za komandanta je postavljen general-major Slavko Rodić, a za komesara potpukovnik Vojo Kovačević, za načelnika štaba general-major Pavle Ilić. Kadrove za štab 5. armije imali su dati glavni štabovi Srbije i Makedonije čime se oni postepeno gasu.

5. maj:

- Štab 1. armije izdao zapovest štabovima podčinjenih jedinica da energično nastave gonjenje neprijatelja prema Zagrebu.
- Jedinice 28. divizije 2. armije oslobodile Petrinju i nastavile nastupanje sa 45. i 39. divizijom prema Zagrebu.
- Vrhovni komandant Jugoistoka general-pukovnik Ler naredio komandantu 97. korpusa generalu planinskih jedinica Kibleru da se po svaku cenu probije prema Postojni i Ljubljani.
- Naoružani brod PČ – 8 ušao je kao prvi saveznički ratni brod u Trst. Pripadao je Pomorskoj komandi severnog Jadrana.

6. maj:

- Kvarnerski odred mornaričke pešačije napao nemačku posadu u delu Pule i na poluostrvu Muzilu. Posle jednodnevne borbe Pula je bila potpuno oslobođena.
- Prva brigada 43. istarske divizije oslobodila Pazin.
- Štab 3. armije izdao zapovest jedinicama da posle oslobođenja Bjelovara – Koprivnice, nastave energično gonjenje neprijatelja prema Varaždinu i Novom Marofu u cilju oslobođenja Varaždina i Zagorja.
- U Remsu i Francuskoj predstavnici nemačke Vrhovne komande potpisali preliminarni sporazum o bezuslovnoj kapitulaciji Vermahta.
- Generalštab JA naredio Štabu 1. armije da oslobodi Zagreb. Istovremeno je Generalštab naredio Glavnom štabu Slovenije da postavi ultimatum svim nemačkim jedinicama na svome sektoru da polože oružje jer je u toku dana admiral Denic izdao zapovest o bezuslovnoj predaji svih nemačkih oružanih snaga u Evropi.
- Štab 1. armije izdao zapovest jedinicama da oslobode Zagreb. Istovremeno je uputio zahtev komandantu nemačkih snaga na području Hrvatske da na osnovu zapovesti admirala Denica obustave borbe i bezuslovno kapituliraju.
- Jedinice 3. armije oslobodile Varaždin, a Karlovačka operativna grupa divizija 2. armije oslobodila Karlovac.
- U rejonu Ilirske Bistrice nemački 97. korpus, našavši se u okruženju i pošto više nije imao izgleda da se probije prihvatio pregovore koji su vođeni 6. maja i, ujutro 7. maja potpisao bezuslovnu kapitulaciju snagama 4. armije.

8. maj:

- U Berlinu predstavnici nemačke Vrhovne komande potpisali su konačnu i bezuslovnu kapitulaciju svih nemačkih oružanih snaga, čime je u Evropi zvanično završen drugi svetski rat.
- Jedinice 28. i 45. divizije 2. armije oko 11 časova ušle su u Zagreb. Tog dana u Zagreb su prodrle i jedinice 1. armije. Zagreb je oslobođen.

– Komandant Jugoistoka general-pukovnik Ler obavestio je komandu 22. divizije da je naredeno podčinjenim armijama i svim jedinicama Vermahta da od 9. maja obustave neprijateljstva.

9. maj:

– Preko talasa Radio-Beograda maršal Tito obavestio je narode Jugoslavije da je bezuslovno kapitulirala nacistička Nemačka.

– Jedinice 29. divizije i 7. korpusa oslobodile su Ljubljano, glavni grad Federalne Slovenije.

– U Zagrebu je delegat Generalštaba general-major Rade Hamović održao sastanak sa komandama 1. i 2. armije i doneta odluka da se bez ikakvog zadržavanja nastavi gonjenje neprijatelja i prisili na bezuslovnu kapitulaciju.

– Predsedništvo AVNOJ-a u ime naroda DFJ uputilo je pozdrave borcima i rukovodiocima 4. armije, 7. i 9. korpusa na »veličanstvenoj pobi« oslobođenja Istre, Slovenačkog primorja i Trsta.

– Crvena armija oslobodila Prag.

10. maj:

– Vrhovni komandant maršal Tito pohvalio jedinice 1. i 2. armije za oslobođenje Zagreba. Istovremeno je pohvalio i jedinice 3. armije za postignute rezultate u borbama za oslobođenje Podravine.

– Štab 1. armije naredio je podčinjenim jedinicama da nastave nastupanje prema Celju i Dravogradu.

– Štab 3. armije, čije su jedinice zajedno sa slovenačkim partizanima oslobodile Maribor, naredio je da se brzo podre prema Dravogradu i Celovcu u cilju potpunog zatvaranja nemačke Grupe armija »E«.

11. maj:

– Štab 3. armije izdao je uputstva 12, 16, 17, 36, 40. i 51. diviziji za nastavljjanje daljeg prodora, obračuna sa nemačkim snagama koje nisu položile oružje i sprečavanje izvlačenja neprijateljskih snaga iz Jugoslavije u Austriju.

– jedinice 1. i 2. armije nastavile su nastupanje i razoružavanje neprijateljskih jedinica u zoni nastupanja.

12. maj:

– Jedinice 2. armije na putu Zagreb – Krško – Zidani Most završile zarobljavanje i razoružavanje nemačke 373. i 7. SS »Princ Eugen« divizije.

– Jedinice 3. armije, 4. operativne zone i Motorizovanog odreda 4. armije savlađuju preostali otpor neprijatelja i razoružavaju pojedine neprijateljske grupacije u rejonu Celovca, Pliberka i Dravograda.

13. maj:

– Vrhovni komandant maršal Josip Broz Tito naredio je Štabu 3. armije da preseče svaku vezu sa Austrijom, spreči izvlačenje nemačkih i ustaških snaga iz Jugosla-

vije i pomogne slovenačkim jedinicama u razoružanju okupatorskih i kvislinških formacija.

– Jedinice 3. armije predale su protivničkim komandama ultimatum za безусловnu predaju i istovremeno nastavile sa razoružanjem pojedinih grupacija zajedno sa snagama 4. operativne zone i Motorizovanog odreda 4. armije.

14. maj:

– Jedinice 3. armije sa nesmanjenom žestinom vode borbu sa neprijateljskom grupacijom u rejonu Dravograda. U toku prepodneva one su uspele da razbiju neprijatelja, da povrate sela Poljanu i Guštanj i da ga primoraju na predaju.

15. maj:

– Vrhovni komandant maršal J. B. Tito pohvalio je borce i rukovodioce 3. armije za razbijanje opkoljenih neprijateljskih snaga na prostoru Slovenj–Gradec – Guštanj – Pliberk – Dravograd.

– Generalštab Jugoslovenske armije izdao je poslednji ratni izveštaj koji glasi:

»Brzim i energičnim nadiranjem prema gornjem toku reke Drave, naše trupe presekle su odstupnicu ostacima nemačkih i ustaško-četničkih bandi i zaokruživši ih na području Slovenj-Gradec – Guštanj–Pliberk–Dravograd, posle trodnevničkih žestokih borbi razbile ih i prisilile na kapitulaciju.

Ovim su likvidirane poslednje neprijateljske snage, koje su pred našim trupama još pružale organizovani otpor«.

Tako je završen četvorogodišnji narodnooslobodilački rat i socijalistička revolucija u Jugoslaviji.

Jugoslavija je oslobođena.

Arhivski izvori

(REGESTA)

dipl. istoričar-arhivista, Anka Petrović

Dokumenti Jugoslovenske armije

1945. januar 1–31. – Vrhovni štab NOV i POJ, knjiga depeša primljenih od Štaba 2. armije.

Arhiv Vojnoistorijskog instituta (AVII), Arhiva NOR-a (NOR), K.41, reg. br. 2–1.

1945. januar 1–31. – Vrhovni štab NOV i POJ, knjiga depeša primljenih od Štaba 1. armije.

AVII, NOR, K.40, reg. br. 2–1.

1945. januar 3–31. – Vrhovni štab NOV i POJ, knjiga depeša primljenih od 3. armije.

AVII, NOR, K.44, reg. br. 2–1.

1945. januar 1. – mart 6. – Štab 3. armije, knjiga depeša primljenih i poslatih na vezi sa Vrhovnim štabom NOV i POJ.

AVII, NOR, K.295, reg. br. 3–1.

1945. januar 2. – april 20. – Štab 2. armije, knjiga depeša poslatih Generalštabu JA.

AVII, NOR, K.274, reg. br. 6–4.

1945. januar 3. – april 20. – Štab 2. armije, skupina depeša poslatih i primljenih od Generalštaba JA.

AVII, NOR, K.274, reg. br. 3–3.

1945. januar 4. – Štab 3. armije, naređenje potčinjenim jedinicama za napad na neprijateljske snage pravcem Špišić – Pitomača – Kloštar – Đurđevac.

AVII, NOR, K.486, reg. br. 1–1.

1945. januar 6. – maj 7. – Štab 3. armije, knjiga depeša poslatih i primljenih na vezi sa jedinicama Jugoslovenskog ratnog vazduhoplovstva.

AVII, NOR, K.295, reg. br. 9–1.

1945. januar 7. – april 26. – Štab 3. armije, knjiga depeša poslatih i primljenih na vezi sa potčinjenim jedinicama.

AVII, NOR, K.295, reg. br. 7-1.

1945. januar 9–26. – Vrhovni štab NOV i POJ, knjiga depeša poslatih Štabu 2. armije.

AVII, NOR, K.41, reg. br. 1-1.

1945. januar 9. – Vrhovni komandant NOV i POJ dostavlja saglasnost Štabu 2. armije sa predloženim planom operacija u istočnoj Bosni. Potrebno je da razbiju neprijateljsku grupu prema svome južnom boku i odbace je što dalje na jug kako bi dobili slobodu manevra za dalje operacije prema dolini Bosne.

AVII, NOR, K.41, reg. br. 1-1/2.

1945. januar 13. – Vrhovni štab NOV i POJ dostavlja naređenje Štabu 2. armije da obrate pažnju i izveste kako planiraju dejstva prema neprijatelju koji na sektoru Čelić – Bijeljina verovatno ima nameru da im ugrozi desni bok i pozadinu, a iz rejonu Bijeljine pokušava forsiranje Drine na sektoru Loznice gde nema snaga NOVJ.

AVII, NOR, K.41, reg. br. 1-2/2.

1945. januar 14. – Štab 2. armije, naređenje štabovima 3. i 14. korpusa za zatvaranje pravca od Doboja i Zvornika ka Tuzli i za napad na Tuzlu.

AVII, NOR, K.272, reg. br. 2-1.

1945. januar 15. – Vrhovni komandant NOV i POJ, naređenje Štabu 3. armije da bez odlaganja otpočnu prebacivanje svojih snaga na desnu obalu Drave, a već su i sada zakasnili. Posledica zakašnjenja je duboki prodor neprijatelja od Banove Jaruge i Bjelovara u rejon Velike Pisanice.

AVII, NOR, K.44, reg. br. 1-2/2.

1945. januar 15. – april 22. – Štab 1. armije, knjiga depeša poslatih Generalštabu JA.

AVII, NOR, K.258A, reg. br. 8-10.

1945. januar 16. – Štab 2. armije, primedbe upućene štabovima potčinjenih jedinica u vezi nedostataka koji su zapaženi u borbama oko Drine. Bilo je slučajeva ulazjenja u borbu bez dovoljno pripreme, bez potpuno određenog i konkretnog zadatka. Takve pojave uslovile su neizvršavanje postavljenih zadataka.

AVII, NOR, K.983, reg. br. 18/3-1.

1945. januar 17. – Vrhovni komandant NOV i POJ, naređenje Štabu 1. armije da organizuju armijski položaj na liniji Ilok – Ljuba – Erdevik – Kuzmin – ušće Bosuta sa težištem odbrane na desnom krilu.

AVII, NOR, K.372, reg. br. 3-66/2.

1945. januar 17. – Vrhovni komandant NOV i POJ, naređenje Štabu 2. armije da radi olakšanja situacije na Sremskom frontu i vezivanja što jačih neprijateljskih snaga, pojačaju pritisak na sektoru Bijeljina – Brčko, a istovremeno da nastoje likvidirati Bijeljinu.

AVII, NOR, K.41, reg. br. 1–2/2.

1945. januar 17. – Štab 1. armije, naređenje štabovima potčinjenih divizija da u vezi novostvorene situacije i prema već postavljenom zadatku izvrše posjedanje novih položaja: 21. divizija na prostori Šarengrad – Ilok, 5. divizija od Bapske do Sotina, 6. divizija od Male Vašice do Bačinaca i 11. divizija na prostori Gibarac – Bačinci.

AVII, NOR, K.251, reg. br. 1–1.

1945. januar 18. – Vrhovni komandant NOV i POJ, naređenje Štabu 1. armije da odmah preduzmu protivnapad i zauzmu komunikaciju Sotin – Tovarnik, sela Opatovac, Mohovo i Lovas. Ovaj prostor treba da posluži za dalje ofanzivne operacije.

AVII, NOR, K.40, reg. br. 3–1/3.

1945. januar 18. – Vrhovni komandant NOV i POJ, naređenje Štabu 3. armije da u cilju olakšanja situacije na Sremskom frontu i vezivanja što jačih neprijateljskih snaga, preduzmu ofanzivne akcije prema Našicama i Miholjcu. Neprijatelj je uspeo 17. januara da probije Sremski front na pravcu Sotin – Tovarnik i uslovio povlačenje 1. armije na prostoru istočno od Šida.

AVII, NOR, K.44, reg. br. 1–2, K. 295, reg. br. 3–80/1.

1945. januar 18. – Štab 2. armije, naređenje potčinjenim jedinicama za izvršenje napada na Bijeljinu, Brčko i komunikaciju Sokolac – Vlasenica kako bi privukli što više snaga na svoj front i time olakšali situaciju na Sremskom frontu.

AVII, NOR, K.1125, reg. br. 10–1/1.

1945. januar 19. – Zapovest štabovima 6, 10. i 12. korpusa za napad na neprijateljske jedinice u rejonu Čađevica, Našica i zapadno od Virovitice.

AVII, NOR, K.486, reg. br. 2–1.

1945. januar 21. – Vrhovni štab NOV i POJ, naređenje Štabu Teškog divizionu 2. armije da u sadejstvu sa Teškim divizionom 1. armije zauzmu položaje Noćajski Salaš – Zasavica i Ravnje – Kletišće sa zadatkom da u slučaju neprijateljskog nadiranja stave pod vatru sve prilaze od zapada prema Sremskoj Mitrovici, posebno prostori od Kuzmina do Sremske Mitrovice.

AVII, NOR, K.21–A, reg. br. 10–1.

1945. januar 22. – Štab 1. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica za razbijanje neprijateljske odbrane na liniji Mohovo – Salaš Senca – Kneblav salaš – Tovarnik – Ilinci, ovladavanje Mohovom, Lovasom i To-

varnikom i gonjenje neprijatelja preko linije Sotin – Berak – Orolik – Komletinci.

AVII, NOR, K.715, reg. br. 6-1.

1945. januar 23. – Vrhovni komandant NOV i POJ, naređenje Štabu 2. armije za likvidaciju neprijateljskog garnizona u Bijeljini snagama 17. i 28. divizije i blokiranje Vlasenice jedinicama 25. i 27. divizije. Situacija u Sre-
mu zahteva da se ova operacija izvede i time ubrzaju ofanzivna dejstva 1. i 2. armije.

AVII, NOR, K.41, reg. br. 1-3/2.

1945. januar 23. – Vrhovni štab NOV i POJ, naređenje Štabu 3. armije da provere obaveštajne podatke o grupisanju neprijatelja na prostoru Vin-
kovci – Osijek – Valpovo – Miholjac – Našice sa namerom da forsira Dra-
vu u donjem toku i dejstvuje dalje prema Pečuju.

AVII, NOR, K.295, reg. br. 3-77/1.

1945. januar 31. – Vrhovni komandant NOV i POJ, naređenje Štabu 2. armije da prebace tešku artiljeriju i protivkolske topove na desnu obalu Drine za dejstva na drum Drinjača – Zvornik i dalje na zapad. Treba sve učiniti da se neprijatelj zadrži i odbaci, u čemu će im pomagati sadejstvo artiljerije.

AVII, NOR, K.274, reg. br. 1-54/2.

1945. februar 1-28. – Vrhovni štab NOV i POJ, knjiga depeša primljenih od Štaba 1. armije.

AVII, NOR, K.40, reg. br. 4-1.

1945. februar 1-28. – Vrhovni štab NOV i POJ, knjiga depeša primljenih od Štaba 2. armije.

AVII, NOR, K.41, reg. br. 4-1.

1945. februar 1-28. – Vrhovni štab NOV i POJ, knjiga depeša primljenih od Štaba 3. armije.

AVII, NOR, K.44, reg. br. 4-1.

1945. februar 1. – Štab 1. armije, naređenje štabovima potčinjenih divizija da se u cilju odmora i naoružanja 2. proleterske divizije, izvrši smena sa položaja i ova jedinica razmesti na prostoriji Ilok – Neštin. Njene borbene položaje posešće delovi 21. divizije, a u slučaju potrebe 2. proleterska di-
vizija upotrebiće se na desnom krilu fronta.

AVII, NOR, K.251, reg. br. 7-1.

1945. februar 2. – Vrhovni komandant NOV i POJ, naređenje Štabu 2. ar-
mije za koncentričan napad na neprijateljsku grupaciju južno od Zvornika odsecajući je prethodno na pravcu Drinjača – Nova Kasaba – Vlasenica kojima se snabdeva hranom i municijom.

AVII, NOR, K.41, reg. br. 3-1.

1945. februar 6. – Štab 1. armije, izveštaj Vrhovnom štabu NOV i POJ o stanju neprijateljskih snaga na Sremskom frontu na prostoriji Borova, Vukovara, Sotina, Negoslavaca, Orolika i dr. mesta.

1945. februar 6. – Štab 2. armije, naređenje Štabu 25. divizije da se stavlja pod neposrednu komandu ove armije i da zatvori pravac Zvornik – Kozluk.

AVII, NOR, K.1090, reg. br. 39–1.

1945. februar 7. – Vrhovni štab NOV i POJ, naređenje Štabu 2. armije da opštim protivnapadom preduhitre Nemce koji mogu preuzeti inicijativu [kod Zvornika] i poremetiti plan operacija.

AVII, NOR, K.41, reg. br. 3–4/1.

1945. februar 8. – Štab 2. armije, zapovest štabovima 3. korpusa, 17. i 27. divizije za napad na snage 22. nemačke ojačane divizije kod Zvornika. Ova divizija se probila od Vlasenice preko Drinjače u pravcu Zvornika.

AVII, NOR, K.272, reg. br. 9–1.

1945. februar 9. – Vrhovni štab NOV i POJ, direktiva Štabu 3. armije da prebaci 12. korpus na levu obalu Drave a 6. i 10. korpus ostavi u Slavoniji u pozadini neprijateljske grupe sa zadatkom da se prebace prema Papuku i Psunju. Neprijatelj nastoji da ovlada grebenom Bilo-gore, potom koncentričnim napadom likvidira virovitički mostobran, nabaci snage 3. armije na Dravu i time ih dovede u tešku situaciju.

AVII, NOR, K.295, reg. br. 3–74/1.

1945. februar 9. – Štab 3. armije, naređenje potčinjenim jedinicama da rasklope pontonski most kod Virovitice.

AVII, NOR, K.293, reg. br. 8–12.

1945. februar 11. – Štab 2. armije, zapovest štabovima 3. korpusa, 17. i 25. divizije da zatvore pravac Zvornik – Tuzla u okviru zadatka ove armije da preduzme ofanzivna dejstva pravcem Tuzla – Doboj i odbaci neprijateljsku grupaciju u dolini Spreče na levu obalu reke Bosne.

AVII, NOR, K.272, reg. br. 11–1.

1945. februar 12. – Vrhovni komandant NOV i POJ, odgovor komandantu 3. ukrajinskog fronta Crvene armije da 3. armija NOVJ ne može dejstvovati u bojnom rasporedu sa 1. bugarskom armijom, jer joj predstoje nove operacije na desnoj obali Drave u vezi sa pokretima neprijateljskih trupa kroz Podravinu prema saverozapadu u pravcu Varaždina.

AVII, NOR, K.17A, reg. br. 1–5.

1945. februar 17. – Štab 2. armije, izveštaj Vrhovnom štabu o situaciji u istočnoj Bosni i preduzetim dejstvima na prostoriji Brčko, Tuzla, Lopari, Čelići i u pravcu Bijeljine.

AVII, NOR, K.272A, reg. br. 48–11.

1945. februar 19. – Vrhovni štab NOV i POJ, naređenje Štabu 2. armije da organizuju što jače dejstvo na levoj obali Drine. Pritisak na Zvornik treba da bude neprekidan i jak i ne smeju dozvoliti prodor neprijatelja prema Tuzli. Jedna ojačana nemačka SS divizija stigla je na sektor Bijeljina – Janja – Brčko, probila obruč kod Janje sa namerom da se poveže sa opkoljenom nemačkom grupom na sektoru Zvornika.

AVII, NOR, K.41, reg. br. 1–8/9.

1945. februar 25. – Vrhovni štab NOV i POJ, naređenje Štabu 1. armije da izvrše pripremu i obezbeđenje za doček visokog savezničkog komandanta [feldmaršala Harolda Aleksandera], koji dolazi da poseti front ove armije.

AVII, NOR, K.258A, reg. br. 1–18/10.

1945. februar 25. – maj 1. – Štab 2. armije, skupina depeša poslatih primljenih od potčinjenih jedinica.

AVII, NOR, K.274, reg. br. 6–3.

1945. mart 1–31. – Generalštab JA, knjiga depeša primljenih od Štaba 1. armije.

AVII, NOR, K.40, reg. br. 6–1.

1945. mart 1–31. – Generalštab JA, knjiga depeša primljenih od Štaba 2. armije.

AVII, NOR, K.42, reg. br. 2–1.

1945. mart 1–31. – Generalštab JA, knjiga depeša primljenih od Štaba 3. armije.

AVII, NOR, K.44, reg. br. 6–1.

1945. mart 1–24. – Generalštab JA, knjiga depeša poslatih Štabu 3. armije.

AVII, NOR, K.44, reg. br. 5–1.

1945. mart 1. – maj 15. – Štab 4. armije, istorijat za period od formiranja do završetka rata.

AVII, NOR, K.313, reg. br. 1–1.

1945. mart 10. – Štab 2. armije JA, izveštaj Generalštabu JA o rasporedu potčinjenih jedinica u istočnoj Bosni.

AVII, NOR, K.272, reg. br. 5–3.

1945. mart 11. – Štab 3. armije, izveštaj Generalštabu JA o dejstvima na frontu 3. armije i na savezničkim frontovima u periodu od 5. do 11. marta. 3. armija vodila je jake borbe na dravskom mostobranu protiv Nemaca koji su nastojali da po svaku cenu i bez obzira na gubitke, prošire mostobran i spoje se sa grupom na mostobranu naspram Donjeg Miholjca.

Jedinice JA su iznurene u sedmodnevnim, neprekidnim borbama sa velikim gubicima i zato nisu u mogućnosti da likvidiraju neprijateljski mostobran. Na slavonskom sektoru situacija se povoljno razvija usled prelaska neprijateljskih snaga na prostoriju duž desne obale Drave i odlučne pobede 6. korpusa kod Voćina i Kamenskog.

AVII, NOR, K.21A, reg. br. 24-1.

1945. mart 12. – decembar 30. – Generalštab JA, skupina depeša primljenih i poslatih Štabu 4. armije.

AVII, NOR, K.47, reg. br. 1-1.

1945. mart 13. – [Štab 2. armije JA], direktiva [Štabu 14. korpusa] o dejstvima na sektoru donjeg toga reke Bosne.

AVII, NOR, K.632., reg. br. 3-1.

1945. mart 14. – [Štab 2. armije JA], naređenje [Štabu 14. korpusa] o dejstvima u rejonu Gradačca, Modriče i Tuzle, u vezi sa celokupnom situacijom na bosanskom bojištu, rasporedom neprijateljskih snaga i potrebom da se za izvesno vreme front stabilizuje a jedinice reorganizuju i preoruzaju.

AVII, NOR, K.272A, reg. br. 3-9.

1945. mart 18. – Štab 4. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica za napad na neprijateljska uporišta u rejonu Lapca, Nebljusa, Udbine i Korenice i za spajanje sa snagama 4. korpusa na Prijeboju.

AVII, NOR, K.312A, reg. br. 1-42/4.

1945. mart 19. – Štab 2. armije JA, tabelarni pregled brojnog stanja i naoružanja celokupnog sastava na dan 15. marta.

AVII, NOR, K.271, reg. br. 46-2.

1945. mart 20. – Vrhovni komandant JA, naređenje Štabu 2. armije da svoje dejstvo usmere na sektor Žepče – Doboj a zatim prema Derventi i Šamcu. Radi stvaranja plana operacija u dolini Bosne treba da dostave mišljenje o najpogodnijem pravcu napada, sopstvenom potencijalu za oslobodjenje Bijeljine, sadejstvu sa 5. korpusom i eventualnim problemima značajnim za operaciju.

AVII, NOR, K.42, reg. br. 1-8/1.

1945. mart 20. – Generalštab JA, ratni izveštaj za 20. mart: trupe Jugoslovenske armije uz sadejstvo sopstvene avijacije i jedinica Crvene armije pristupile su likvidaciji Bolmanskog mostobrana; u istočnoj Bosni, na području Doboja prema Gračanici uspešno su odbijeni neprijateljski napadi; na sektoru Sarajeva u toku su uporne borbe; u Primorskom neprijatelj jakim snagama pokušava da povрати izgubljena uporišta na prostoru Gorica – Tolmin.

1945. mart 21. – Generalštab JA, ratni izveštaj za 21. mart: u toku je potpuna likvidacija bolmanskog mostobrana, gde je neprijatelj sabijen na vrlo malom prostoru; na području Sarajeva ispoljila je dejstvo saveznička avijacija, uspešno su odbijeni stalni napadi na Ivan-Sedlu; na području Idrije uništena je velika grupa nemačkih vojnika.

AVII, NOR, K.22, reg. br. 1–2.

1945. mart 21. – Vrhovni komandant JA obaveštava Štab 3. armije o preduzetim merama komandanta 3. ukrajinskog fronta Crvene armije za ovladavanje Bolmanskim mostobranom.

AVII, NOR, K.44, reg. br. 5–18/1.

1945. mart 22. – Vrhovni komandant JA i komandant 3. ukrajinskog fronta, zajedničko naređenje štabovima 3. armije JA, 57. armije Crvene armije i 1. bugarske armije o rasporedu jedinica po ovladavanju mostobranom severno od Valpova. 57. armija treba da preda 12. korpusu JA odbranu severne obale Drave, 1. bugarska armija da povuče 16. diviziju u rejon Harkon – Šikloš i 3. armija JA da smeni sovjetske i bugarske jedinice u zoni svoga 12. korpusa.

AVII, NOR, K.44, reg. br. 1–10/2.

1945. mart 22. – Generalštab JA, ratni izveštaj za 22. mart: potpuno je likvidiran neprijateljski mostobran na levoj obali Drave severno od Valpova; na području Brčkog neprijatelj vrši jake napade; u Lici su jedinice JA prešle u ofanzivu na širokom frontu od Lapca do Gospića.

AVII, NOR, K.22, reg. br. 1–2.

1945. mart 23. – Generalštab JA, naređenje Štabu 3. armije da izvrše obezbeđenje leve obale Dunava snagama 11. [vojvođanske] brigade.

AVII, NOR, K.44, reg. br. 5–19/1.

1945. mart 24. – Štab 2. armije JA, naređenje potčinjenim jedinicama o preduzetim merama za uspešnije izvođenje borbenih dejstava. I pored zadovoljavajućeg ljudskog potencijala i dobre borbenosti jedinica, nadmoćnost nije došla do izražaja, tako da je u ovom periodu neprijatelj uspeo da ovlada komunikacijom Brčko – Srnica – Gračanica – Doboj i širokim prostorom pored ove komunikacije.

AVII, NOR, K.273, reg. br. 18–12.

1945. mart 26. – Štab 3. armije, izveštaj Generalštabu JA o dejstvima na dravskom, slavonskom i moslovačkom sektoru u periodu od 12. do 26. marta. U toku borbi za likvidaciju neprijateljskog mostobrana na Dravi severno od Valpova, jedinice 12. korpusa sprečile su dalje nemačko prodiranje na sever u pravcu Pečuja i Batine.

AVII, NOR, K.21A, reg. br. 27–1.

1945. mart 26. – april 23. – Štab 3. armije, knjiga primljenih i poslatih depeša na vezi sa 6. korpusom.

AVII, NOR, K.295, reg. br. 4–1.

1945. mart 27. – maj 21. – Štab 4. armije, knjiga depeša primljenih i poslatih na vezi sa Štabom 7. korpusa.

AVII, NOR, K.316, reg. br. 6–2.

1945. mart 29. – Vrhovni komandant JA, naređenje Štabu 22. divizije da smene 2. proletersku diviziju i preuzmu kontrolu Drine od ušća do Janje u cilju sprečavanja prodora neprijateljskih snaga u Srbiju.

AVII, NOR, K.1052, reg. br. 4–15/2.

1945. mart 30. – Generalštab JA obaveštava Štab 2. armije o pokretu delova Južne operativne grupe divizija preko Drine na prostoriju Janje.

AVII, NOR, K.42, reg. br. 1–16/1.

1945. mart 30. – Štab 1. armije, naređenje Štabu 5. divizije da u cilju koncentracije snaga ove armije, 2. proletersku diviziju postavi na sektoru Kozluk – Trnovica – Branjevo i 5. divizija od Zvornika preko Jardana, Čelopeka do Tršića.

AVII, NOR, K.784, reg. br. 47–1–1.

1945. mart 30. – Štab 1. armije, tabelarni pregled naoružanja i stanja municije jedinica 1. armije, stanje u drugoj polovini marta.

AVII, NOR, K.257A, reg. br. 3–1/4.

1945. mart 30. – Štab 3. armije, obaveštenje Štabu 1. armije o situaciji na dravsko-dunavskom sektoru, gde su 16, 36. i 51. divizija zauzele borbeni raspored na levoj obali Drave. Na slavonskom sektoru dejstvuje sa uspehom 6. korpus, a u Moslavini, Prigorju i Zagorju 10. korpus. Komunikacije u dolini Drave i Save neprijatelj čvrsto drži.

AVII, NOR, K.252, reg. br. 13–3.

1945. mart 30. – maj 12. – Štab 3. armije, knjiga depeša primljenih i poslatih na vezi sa 10. korpusom.

AVII, NOR, K.295, reg. br. 11–1.

1945. april 1–28. – Generalštab JA, knjiga depeša poslatih Štabu 1. armije.

AVII, NOR, K.40, reg. br. 7–1.

1945. april 1–30. – Generalštab JA, knjiga depeša primljenih od Štaba 1. armije.

AVII, NOR, K.40, reg. br. 8–1.

1945. april 1–30. – Generalštab JA, knjiga depeša primljenih od Štaba 2. armije.

AVII, NOR, K.42, reg. br. 4–1.

1945. april 1–30. – Generalštab JA, knjiga depeša primljenih od Štaba 3. armije.

6 AVII, NOR, K.45, reg. br. 2–1.

1945. april 1–30. – Generalštab JA, knjiga depeša primljenih od Štaba 4. armije.

AVII, NOR, K.46, reg. br. 4–1.

1945. april 2–29. – Generalštab JA, knjiga depeša predatih Štabu 2. armije.

AVII, NOR, K.42, reg. br. 3–1.

1945. april 2. – Štab 4. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica da na području Like oslobode sektor: Brušane – Gospić – Lički Novi, Perušić, Karlobag i ostrvo Pag.

AVII, NOR, K.312A, reg. br. 1–5.

1945. april 3. – Štab 1. armije, zapovest za sadejstvo sa Južnom operativnom grupom divizija u napadu na Brčko. Povoljno razvijanje operacija južno od Save omogućava operacije na levom krilu armije i siguran položaj za dalja ofanzivna dejstva prema Vinkovcima i Županji. Istovremeno su predviđena nasilna izviđanja na desnom krilu da bi ustanovili jačinu protivničkih snaga.

AVII, NOR, K.867, reg. br. 20/1–17.

1945. april 4. – Vrhovni komandant JA, naređenje Štabu 1. armije da hitno ovladaju prostorom Brčko – Županja – Šamac i uz sadejstvo 3. armije prodru u pozadinu Vinkovaca gde mogu uništiti nemačke snage koje se nalaze u Sremu. Do 8. aprila jedinice 1. armije treba da budu u Šamcu, spremni za forsiranje Save.

AVII, NOR, K.258, reg. br. 10–4.

1945. april 4. – Generalštab JA, naređenje Glavnom štabu Hrvatske da 10. korpus preuzme obezbeđenje slobodne teritorije oko Daruvara da bi 6. korpus mogao odmah krenuti na novi zadatak.

AVII, NOR, K.31, reg. br. 13–2.

1945. april 4. – Štab 1. armije, zapovest divizijama Južne operativne grupe – 5, 17. i 2. proleterskoj, da izvrše koncentraciju za napad na neprijateljski garnizon u Brčkom.

AVII, NOR, K.784, reg. br. 6–2–1.

1945. april 4. – Štab 2. armije JA, zapovest štabovima potčinjenih jedinica za opšti napad na sektoru Srnice u cilju presecanja komunikacije Gračanica – Srnica i Srnica – Brčko. U cilju neposrednog sadejstva Operativnoj grupi divizija 1. armije, težište operacija prenosi se na pravac Gračanica – Doboј u toku 6. aprila sa zadatkom ovladavanja Gračanicom.

AVII, NOR, K.272, reg. br. 14–1.

1945. april 4. – Štab 2. armije JA, Komanda artiljerije upućuje zapovest potčinjenim jedinicama za artiljerijsku podršku pešadije u rejonima: Gušte, Kerep i Sokol.

AVII, NOR, K.272, reg. br. 14–1.

1945. april 4. – Štab 3. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica za zauzimanje novog rasporeda na Dravi, uz najveću moguću konspiraciju i prikrivanje kretanja.

AVII, NOR, K.952, reg. br. 37-2-1.

1945. april 5. – Ministarstvo narodne odbrane, Odeljenje zaštite naroda dostavlja pomoćniku načelnika Generalštaba JA plan odbrane Zagreba sačinjen od strane vojnih starešina NDH.

AVII, NOR, K.25, reg. br. 3-4/2.

1945. april 5. – Generalštab JA, dostavlja saglasnost Štabu 1. armije za dejstva prema Brčkom. Dalje nadiranje ka Županji i Šamcu treba da uskade sa 2. armijom.

AVII, NOR, K.258, reg. br. 7-4.

1945. april 6. – Generalštab JA, dnevni ratni izveštaj: posle višednevnih borbi oslobođeno je Sarajevo. Neprijatelj je pretrpeo velike gubitke u ljudstvu i materijalu i zadobijen je veliki ratni plen. U toku su jake borbe za oslobođenje Brčkog. Na ovom području i u pozadini neprijateljskog fronta u Sremu uspešno sadejstvuju jedinice Jugoslovenskog Ratnog vazduhoplovstva. U toku je uspešna ofanziva u Lici, oslobođeni su Karlobag, Baške Oštarije i uz sadejstvo mornarice čitavo područje ostrva Paga.

AVII, NOR, K.22, reg. br. 1-2.

1945. april 6. – Generalštab JA, direktiva Štabu 2. armije za dejstva u jugoistočnoj Bosni i dolini Bosne posle oslobođenja Sarajeva. Hitno treba likvidirati neprijateljski garnizon u Zenici i čitav 3. korpus uputiti dolinom Bosne radi čišćenja svih neprijateljskih uporišta od Žepče i Doboja do Slavonskog Broda u sadejstvu sa 2. armijom.

AVII, NOR, K.43, reg. br. 16-1/1.

1945. april 6. – Štab 1. armije, zapovest štabovima 6. i 11. divizije da u cilju sadejstva jedinicama Južne operativne grupe divizija u oslobođenju Brčkog i drugih mesta južno od Save, ispolje najodlučnije dejstvo i što pre zauzmu Đuriće, Gunju, Drenovce i preseku železničku prugu za Vinkovce.

AVII, NOR, K.251, reg. br. 32-1/1.

1945. april 6. – Štab 3. armije, izveštaj Generalštabu JA o dejstvima u periodu od 23. do 31. marta. Posle uništenja neprijateljskog mostobrana severno od Valpova, na dravsko-dunavskom sektoru očigledna je pasivnost neprijatelja usled velikih gubitaka. Na slavonskom sektoru u toku je likvidiranje neprijateljskih uporišta i diverzije na komunikacijama Slavonski Brod – Banova Jaruga i Podravska Slatina – Virovitica.

AVII, NOR, K.21A, reg. br. 1-2.

1945. april 6. – Štab 4. armije, naređenje štabovima potčinjenih jedinica da što pre stignu na prostoriju Otočca u cilju uništenja neprijatelja u Otoč-

cu, Brinju i Senju i radi sprečavanja povlačenja neprijatelja prema Ogulinu.

AVII, NOR, K.311, reg. br. 6-1/1.

1945. april 7. – Generalštab JA, obaveštenje Štabu 1. armije da je u Sremu sve spremno za proboj fronta, čeka se samo oslobođenje Brčkog i pokret 1. armije prema Županji. 3. armija pripremiće se za desant. Opšti napad treba da otpočne 8. aprila noću.

AVII, NOR, K.258, reg. br. 14-4.

1945. april 7. – Generalštab JA, obaveštenje Štabu 3. armije da je komandant 3. ukrajinskog fronta Crvene armije izdao naređenje 12. korpusu JA za forsiranje Drave istočno od Torjanca i dalje uzvodno u pravcu zapada. Jedinice 12. korpusa zajedno sa 3. pešadijskom divizijom ovladaće Donjim Miholjcem.

AVII, NOR, K.45, reg. br. 1-4/1.

1945. april 8-30. – Generalštab JA, knjiga depeša predatih Štabu 4. armije.

AVII, NOR, K.46, reg. br. 3-1.

1945. april 8. – Generalštab JA, avizo-naređenje Štabu 1. armije za dejstva pri probou i u pozadini Sremskog fronta. Smatraju da bi opšti napad mogli preduzeti 9. aprila uveče, s tim da se prodire energično i smelo, sa usklađenim sadejstvom pešadije i artiljerije i težištem napada na desnom krilu. Treba težiti da se što pre spoje sa levim krilom 3. armije.

AVII, NOR, K.258, reg. br. 17-4.

1945. april 8. – Generalštab JA, naređenje Štabu 4. armije da u cilju uspešnog nastupanja prema Istri osiguraju svoj desni bok i komunikacije. Iz tog razloga prvi zadatak jeste razbijanje 104. nemačke divizije i likvidacija neprijateljskih uporišta do linije Karlovac – Novi isključno i potom manevr preko Ogulina ka Istri.

AVII, NOR, K.416, reg. br. 1-36/2.

1945. april 8. – Štab 1. armije, avizo-zapovest štabovima potčinjenih jedinica za proboj Sremskog fronta. Prema prikupljenim podacima glavnina nemačkih snaga povlači se sa sremskog i slavonskog fronta prema zapadu a ostaju samo 41. nemačka pešadijska divizija, ustaške i belogardijske jedinice.

AVII, NOR, K.715, reg. br. 20-1/1.

1945. april 9. – Generalštab JA, naređenje za prelazak u ofanzivu: 1. i 3. armije na Sremskom frontu, sarajevske operativne grupe korpusa i 2. armije u dolini Bosne prema Bosanskom Brodu i Derventi i 4. armije do linije Novi – Karlovac a potom preko Ogulina prema Istri. Prema navedenom opštem operativnom planu odsudni napad treba da otpočne 10/11. aprila.

AVII, NOR, K.21, reg. br. 48-1.

1945. april 9. – Generalštab JA, opšta direktiva štabovima 1, 2, 3. i 4. armije i Operativnom štabu grupe korpusa za dejstva za konačno oslobođenje zemlje. U cilju oslobođenja još neoslobođenih delova Hrvatske, Slovenije, Istre sa Trstom sve snage preći će najdalje 11/12. aprila u odlučnu ofanzivu savskim i primorskim operacijskim pravcem. Za ostvarenje toga zadatka najvažnije operativne objekte predstavljaju područja Zagreba, Ljubljane i Istre sa Trstom.

AVII, NOR, K.21, reg. br. 27-1.

1945. april 9. – Štab 1. armije, naređenje Komande artiljerije potčinjenim jedinicama za upotrebu artiljerije prilikom proboja Sremskog fronta.

AVII, NOR, K.259, reg. br. 7-1.

1945. april 9. – Štab 2. armije JA, zapovest štabovima potčinjenih jedinica da ovladaju desnom obalom reke Bosne od Modriče do ušća Paklenice, preseku komunikacije duž desne obale Bosne u cilju bržeg prebacivanja jedinica angažovanih za oslobođenje Doboja. Predviđena dejstva potpuno će preseći odstupnicu neprijateljskim snagama koje se od Sarajeva povlače ka severu.

AVII, NOR, K.272, reg. br. 15-1.

1945. april 9. – Štab 2. armije, Komanda artiljerije upućuje zapovest potčinjenim jedinicama za artiljerijsku podršku pešadiji pri stvaranju mostobrana na levoj obali Bosne, na komunikaciji Gračanica – Doboje, Gračanica – Bušletić i Gračanica – Trbuk.

AVII, NOR, K.272, reg. br. 15-5/1.

1945. april 10. – Štab 1. armije, naređenje Štabu 5. divizije da divizije iz sastava Južne operativne grupe divizija izvrše forsiranje Save i prebace se na levu obalu na sektoru Brčkog u cilju spajanja sa 16. i 11. divizijom, brže likvidacije Županje i energičnog dejstva ka Vinkovcima.

AVII, NOR, K.784, reg. br. 8/1-2.

1945. april 10. – Štab 1. armije, izveštaj komandantu armije o izvršenim pripremama za operacije na Sremskom frontu. Izvršena je koncentracija snaga na glavnom pravcu udara sa ciljem da prvog dana ovladaju neprijateljskom linijom Sotin – Berak a sledećeg dana do Vukovara, Ništara i Mirkovaca.

AVII, NOR, K.251, reg. br. 41-11/1.

1945. april 10. – Štab 1. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica da izvrše proboj neprijateljske linije na Sremskom frontu, razbiju neprijateljsku odbranu na pravcu Vinkovci – Vukovar i u snažnom naletu ovladaju ovim gradovima. Glavni pravac udara realizovaće se na odseku Bezimeni šuma – Srednji potez snagama 1. i 21. divizije.

AVII, NOR, K.251, reg. br. 41-6/1.

1945. april 10. – Štab 3. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica za forsiranje Drave i Dunava noću 11/12. april. U vezi toga 6. korpus ima zadatak da obezbeđuje glavninu armije od Našica i Đakova, jer ona treba da prodire pravcem Donji Miholjac – Virovitica – Varaždin. Neprijateljske snage sa ovoga sektora u stalnom su povlačenju i zamenjuju ih ustaškomobranske jedinice.

AVII, NOR, K.1396, reg. br. 14–3.

1945. april 11. – Štab 1. armije, naređenje za izmenu i dopunu armijske zapovesti od 10. aprila za proboj Sremskog fronta.

AVII, NOR, K.251, reg. br. 45–1/1.

1945. april 11. – Štab 1. armije, Komanda artiljerije: plan artiljerijske pripreme na dan 11. aprila.

AVII, NOR, K.652, reg. br. 12–2/1.

1945. april 11. – Štab 2. armije JA, izveštaj Generalštabu JA o priprema za forsiranje reke Bosne. Smatraju da je forsiranje Bosne moguće južno od Modriče, ali da za to nemaju dovoljno snaga. Jednu diviziju treba da ostave na prostoriji Posavina – Trebava za obezbeđenje i čišćenje od četničkih i ustaških grupa i zato predlažu da se u ovom poduhvatu angažuje jedna divizija iz sastava 1. armije.

AVII, NOR, K.274, reg. br. 3–3.

1945. april 11. – Štab 3. armije, Komanda artiljerije upućuje zapovest potčinjenim jedinicama za pružanje podrške pešadijskim jedinicama pri forsiranju Drave.

AVII, NOR, K.1405, reg. br. 1–1.

1945. april 11. – Maj 12. – Štab 4. armije, knjiga depeša primljenih od Generalštaba JA.

AVII, NOR, K.316, reg. br. 5–2.

1945. april 1. – april 11. – Štab 4. armije, knjige depeša poslatih Generalštabu JA.

AVII, NOR, K.316, reg. br. 1–2.

1945. april 12. – Generalštab JA, naređenje Štabu 1. armije da Južnom operativnom grupom divizija što pre ispolje najjači udar prema postavljenom zadatku. Istovremeno ih obaveštava da je Severna grupa divizija probila prvu neprijateljsku liniju na sektoru Tovarnik – Opatovac.

AVII, NOR, K.258, reg. br. 24–4.

1945. april 12. – Generalštab JA, naređenje Štabu 1. armije da celokupnom Južnom operativnom grupom divizija izbiju što pre u rejon Županje. Situacija kod 3. armije i Severne operativne grupe divizija je povoljna.

AVII, NOR, K.258, reg. br. 25–4.

1945. april 12. – Generalštab JA, Kabinet dostavlja odgovor predstavniku Štaba savezničkih sredozemnih vazduhoplovnih snaga u vezi sa predlogom za bombardovanje saobraćajnih čvorova i objekata u neoslobođenom delu Jugoslavije. Generalštab smatra da ovakva dejstva mogu imati efikasne rezultate ako se izvrše na najosetljivije objekte saobraćaja i sa najvećom preciznošću.

AVII, NOR, K.17A, reg. br. 6–1/8.

1945. april 12. – Štab 1. armije, zapovest da posle razbijanja neprijateljske odbrambene linije i zauzimanja Vukovara, Negoslavaca, Beraka, Tovarnika, Ilače, Ilinaca i drugih mesta, bez predaha nastave gonjenje neprijatelja kako bi u potpunosti izvršili naredbu Generalštaba o uništenju neprijateljskih snaga na Sremskom frontu.

AVII, NOR, K.251, reg. br. 50–1/1.

1945. april 12. – Štab 2. armije upućuje zahtev Generalštabu JA da hitno prebace dve divizije na levu obalu Bosne kod Modriče, ukoliko se smatra važnim otsecanje neprijateljske grupe koja se izvukla iz Sarajeva.

AVII, NOR, K.274, reg. br. 3–3.

1945. april 12. – juni 18. – Štab 4. armije, knjiga depeša primljenih i poslatih na vezi sa potčinjenim jedinicama.

AVII, NOR, K.316, reg. br. 4–2.

1945. april 13. – Generalštab JA naređuje Štabu 2. armije da likvidiraju neprijateljska uporišta u donjem toku reke Bosne na prostoru Doboj – Derventa – Bosanski Brod – Šamac. Istovremeno ih obaveštava da ne mogu računati na snage 1. armije za operacije južno od Save i da se jedna divizija 3. korpusa stavlja privremeno pod komandu Štaba 2. armije u operativnom pogledu.

AVII, NOR, K.42, reg. br. 3–6/1.

1945. april 13. – Generalštab JA, naređenje Štabu 3. armije da sa glavninom snaga krenu u susret Severnoj operativnoj grupi divizija 1. armije i zajednički pristupe likvidiranju neprijateljskog garnizona u Osijeku. Na Sremskom frontu neprijatelj je potpuno razbijen.

AVII, NOR, K.45, reg. br. 1–7/1.

1945. april 13. – Štab 1. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica za gonjenje razbijenog neprijatelja prema Slavonskom Brodu. U toku dana operacija je izvođena po planu i u večernjim časovima oslobođeni su Vinokovci. Ističu značaj zauzimanja Đakova, kako bi neprijatelju onemogućili da zauzme bilo kakav odbrambeni sistem i sredi razbijene jedinice.

AVII, NOR, K.251, reg. br. 1–1/2.

1945. april 14. – Generalštab JA, zahvalnost Vrhovnog komandanta JA borcima, rukovodiocima jedinica 1. i 3. armije koje su posle trodnevni
2
ogorčenih borbi probile jako utvrđene neprijateljske položaje na Sremskom

frontu, forsirale Dravu i Dunav od Borova do Podravske Podgajace i Valpova i reku Savu od Brčkoga do Orašja.

AVII, NOR, K.22, reg. br. 1-3.

1945. april 14. – Generalštab JA, naređenje Glavnom štabu Hrvatske da 4. korpusom vrše obezbeđenje desnog boka 4. armije od pravca Zagreba i Bosanskog Novog, a istovremeno ispolje najveću aktivnost na sektoru Karlovac – Sisak – Bosanski Novi.

AVII, NOR, K.31, reg. br. 15-2.

1945. april 14. – Generalštab JA, naređenje Glavnom štabu Slovenije da južno i jugozapadno od Save sadejstvuju izvršenju zadatka 4. armije u aktivnosti na pravcu Istre i Trsta.

Arhiv Instituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani (AIZDG) k. 41, f. II.

1945. april 14. – Generalštab JA, direktiva Štabu 4. armije za energično i brzo nadiranje na zapad osnovnim pravcem Rijeka – Trst sa zadatkom da oslobode Istru, Trst i Slovenačko primorje.

AVII, NOR, K.46, reg. br. 3-5/1.

1945. april 14. – Generalštab JA, dnevni ratni izveštaj o rezultatima proboja Sremskog fronta gde su potučene 41. i 11. nemačka divizija, 963 nemačka tvrđavska brigada, 141. artiljerijski puk i druge nemačke i jedinice NDH.

AVII, NOR, K.22, reg. br. 1-3.

1945. april 14. – Štab 1. armije, izveštaj Generalštabu JA o neprijateljskim i sopstvenim gubicima u toku proboja Sremskog fronta 12. i 13. aprila.

AVII, NOR, K.21A, reg. br. 3-2.

1945. april 14. – Štab 2. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica da izvrše napad na celom frontu od Bušetića do železničke stanice Trbuk, likvidiraju neprijateljski mostobran, ovladaju desnom obalom reke Bosne i stvore uslove za dalje operacije ka Derventi i Brodu.

AVII, NOR, K.1330, reg. br. 8-3.

1945. april 14. – Štab 3. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica za dejstva u cilju oslobođenja Đakova, Našica i Donjeg Miholjca.

AVII, NOR, K.1396, reg. br. 18-2-3.

1945. april 14. – Štab 3. armije, naređenje štabovima 16, 36. i 51. divizije za oslobođenje Našica i Donjeg Miholjca i gonjenje neprijatelja prema Podravskoj Slatini.

AVII, NOR, K.952, reg. br. 44-1-1.

1945. april 14. – Štab 4. armije, naređenje potčinjenim štabovima za gonjenje neprijatelja i oslobodjenje Bakra, Rijeke, Cresa i Lošinja.

AVII, NOR, K.312, reg. br. 1-109/2.

1945. april 16. – Generalštab JA, naređenje Štabu 3. armije da 2. tenkovska brigada JA ostaje u Vinkovcima kao rezerva Generalštaba JA.

AVII, NOR, K.45, reg. br. 1-11/1.

1945. april 16. – Štab 3. armije, izveštaj Generalštabu JA o dejstvima potčinjenih jedinica u periodu od 11. do 16. aprila. Planom akcije bilo je predviđeno da izvrše forsiranje Drave u području Valpova, opkole i likvidiraju neprijateljski garnizon u Osijeku i potom produže gonjenje neprijatelja prema Našicama i Donjem Miholjcu.

AVII, NOR, K.21A, reg. br. 4-2.

1945. april 16. – Štab 4. armije, naređenje štabovima potčinjenih jedinica za zaštitu bokova jedinica prema unskoj dolini i Karlovcu za napad na Mrzlu Vodicu, Lokve, Fužine, Plase i desant na otoke Krk, Cres i Lošinj.

AVII, NOR, K.311, reg. br. 11-1/1.

1945. april 17. – Generalštab JA dostavlja saglasnost Štabu 4. armije sa predloženim planom operacija i iznose mišljenje da će pravac preko Krka i Cresa dovesti pre u Istru nego preko Sušaka i Rijeke.

AVII, NOR, K.316, reg. br. 5-5/2.

1945. april 17. – Štab 1. armije, naređenje potčinjenim jedinicama za dejstva i nastupanje ka Slavanskom Brodu u cilju potpunog uništenja neprijateljskih snaga koje se povlače ovim pravcem.

AVII, NOR, K.715, reg. br. 31-1/1.

1945. april 18. – Štab 3. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica za nastupanje prema Podravskoj Slatini, Daruvaru i Pakracu.

AVII, NOR, K.1396, reg. br. 22-2-3.

1945. april 18. – Štab 4. armije, izveštaj Generalštabu JA o rasporedu neprijateljskih snaga u Lici i Hrvatskom primorju u periodu od 19. marta do 6. aprila. Na dan 19. marta pred frontom 4. armije nalazile su se snage 15. brdskog nemačkog korpusa sastavljene od 373. i 392. legionarske, 10. i 11. hrvatske divizije.

AVII, NOR, K.312A, reg. br. 2-1/4.

1. Na dokumentu pogrešno napisan mart.

1945. april 19. – Generalštab JA, informacija o stanju na frontovima i narednim zadacima. Sarajevska operativna grupa divizija koncentriše se za napad u dolini Une koji treba da otpočne 22. aprila i potom će nastaviti nadiranje pravcem Zagreb – Karlovac – Novo Mesto. Snage glavnih štabova Hrvatske i Slovenije treba da obezbede desni bok 4. armije.

AVII, NOR, K.316, reg. br. 1-12/1.

1945. april 20. – Generalštab JA, naređenje Štabu 4. armije da nadiru energično prema Trstu i u vezi toga uhvate vezu sa 29. divizijom koja nastupa od Bihaća. Istovremeno obaveštava da će Glavni štab Slovenije orijentisati 9. korpus prema Trstu.

AVII, NOR, K.216, reg. br. 5–10/2.

1945. april 20–27. – Štab 1. armije, skupina depeša primljenih i poslatih na vezi sa Generalštabom JA i potčinjenim jedinicama.

AVII, NOR, K.258, f. 5, dok. 1–58.

1945. april 20. – juli 23. – Štab 2. armije, knjiga primljenih depeša na vezi sa potčinjenim jedinicama.

AVII, NOR, K.274, reg. br. 4–4.

1945. april 22. – Vrhovni komandant JA, direktiva Štabu 4. armije za dalja dejstva u tršćanskoj operaciji. Da bi se što pre ovladalo Trstom, treba forsirati dejstva prostorijom Lož, Ilirska Bistrica, Gomila, Valjan. Na pravac od Loža dirigovati 29. diviziju a od Starog Trga do Kočevja glavninu 7. korpusa.

AVII, NOR, K.316, reg. br. 5–13/2.

1945. april 22. – Vrhovni komandant JA, naređenje Glavnom štabu Hrvatske da uhvate vezu sa Štabom 2. armije koji treba da prebaci jače snage u rejon Ogulina radi likvidacije Karlovca i daljeg nadiranja prema severu. Glavni štab Hrvatske treba da usmeri 4. korpus za sadejstvo jedinicama 2. armije u oslobađanju Karlovca.

AVII, NOR, K.119/4, reg. br. 2–27/2.

1945. april 22. – Vrhovni komandant JA, direktiva Štabu 2. armije da energično nadiru opštim pravcem Karlovac – Novo Mesto i dalje prema severozapadu u okviru završnih operacija za oslobodjenje zemlje. Istovremeno naređuje da se rasformiraju štabovi 2. i 5. korpusa a njihove divizije uđu neposredno u sastav 2. armije.

AVII, NOR, K.42, reg. br. 3–16/1, 3–17/1.

1945. april 22. – Štab 1. armije, zapovest potčinjenim jedinicama za gonjenje neprijatelja pravcem Slavonska Požega – Pakrac.

AVII, NOR, K.784, reg. br. 17–1/2.

1945. april 22. – avgust 7. – Štab 1. armije JA, knjiga depeša poslatih Generalštabu JA.

AVII, NOR, K.258A, reg. br. 10–9.

1945. april 22 – avgust 7. – Štab 1. armije, knjiga depeša primljenih od Generalštaba JA.

AVII, NOR, K.258A, reg. br. 9–10.

1945. april 22. – Štab 4. armije, naređenje štabovima potčinjenih jedinica za prodor na pravcu Klana – Trst i preko Snežnika.

AVII, NOR, K.311, reg. br. 3-1/2.

1945. april 23. – Štab 3. armije, izveštaj Generalštabu JA o dejstvima potčinjenih jedinica u periodu od 16. do 21. aprila. Pravilnim grupisanjem snaga i ugrožavanjem boka neprijateljskog rasporeda u Podravini, na prostoru između glavne komunikacije i Drave, za vrlo kratko vreme potisnute su jake neprijateljske formacije i naneseni im veliki gubici.

AVII, NOR, K.21A, reg. br. 8-1-2.

1945. april 24. – Vrhovni komandant JA, naređenje Glavnom Štabu Hrvatske da radi rešenja situacije u Istri pripreme slanje svoje najjače i najbolje divizije u sastav 4. armije. Ona treba da krene istovremeno kada i 3. divizija prema Ogulinu.

AVII, NOR, K.31, reg. br. 21-2.

1945. april 24. – Vrhovni komandant JA, naređenje Štabu 2. armije da ubrzaju pokret grupe divizija prema Karlovcu.

AVII, NOR, K.42, reg. br. 3-18/1.

1945. april 24. – Vrhovni komandant JA, naređenje Štabu 4. armije da izveste o položaju svojih divizija i ubrzaju pokret 29. divizije.

AVII, NOR, K.316, reg. br. 5-17/2.

1945. april 24. – Štab 1. armije, zapovest potčinjenim divizijama za gonjenje neprijatelja prema Čazmi i Kutini.

AVII, NOR, K.784, reg. br. 18-1/2.

1945. april 24. – Štab 3. armije, naređenje štabovima potčinjenih jedinica da se odmah produži odlučan napad na Viroviticu. U toku noći zauzeta su spoljna uporišta: Suhopolje, Lukačko Dugo Selo, Požar i druga. Bitka za Viroviticu uspešno se privodi kraju, borbe se na nekim mestima vode i u samom gradu.

AVII, NOR, K.295, reg. br. 11-13-1.

1945. april 24. – decembar 31. – Štab 4. armije, knjiga depeša poslatih i primljenih na vezi sa potčinjenim jedinicama.

AVII, NOR, K.316, reg. br. 2-2.

1945. april 25. – Štab 2. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica da Unska grupa divizija nadire obalom Save da što pre izbije na Unu i likvidira neprijateljsko uporište Bosansku Dubicu, Kostajnicu, Dobrljin, Bosanski Novi.

AVII, NOR, K.272, reg. br. 17-1.

1945. april 26. – Štab 3. armije, izveštaj Generalštabu JA o situaciji na virovitičkom i grubišnopoljskom sektoru. Posle zauzimanja Virovitice 51. divizija nastupila je dolinom Podravine, 10. korpus grebenom Bilo-gore, 12, 16. i 40. divizija južnom padinama Bilo-gore do komunikacije Grubišno Polje – Bjelovar. Ove snage napreduju ka Pitomači, Velikoj Barni i Grubišnom Polju.

AVII, NOR, K.21A, reg. br. 9–2.

1945. april 27. – Vrhovni komandant JA, direktiva Štabu 4. armije za dalja dejstva u tršćanskoj operaciji. Na svome severnom krilu treba da stvore grupu sastava 20, 29. i 13. divizija i sa njom nadiru opštim pravcem Lož – Trst. Južna grupa divizija sastava 9, 19. i 26. divizija treba da napadne Rijeku, odnosno pravcem Klana – Trst – ako otpor bude suviše jak.

AVII, NOR, K.316, reg. br. 5–20/2.

1945. april 27. – Vrhovni komandant JA, naređenje Glavnom štabu Hrvatske da u saradnji sa Štabom 2. armije izrade plan za izvođenje karlovačke operacije.

AVII, NOR, K.31, reg. br. 24–2.

1945. april 27. – Vrhovni komandant JA, naređenje Glavnom štabu Slovenije da se 9. korpus angažuje kod Trsta i odmah otpočinu uvodne borbe.

AIZDG, F–41/III (Zbornik dokumenata, T.II, knj. 15, d. 243)

1945. april 27. – Vrhovni komandant JA, naređenje Štabu 2. armije da Unska grupa divizija nastavi što energičniju ofanzivu i izbije južno od Zagreba u bok neprijateljskih snaga kod Karlovca.

AVII, NOR, K.42, reg. br. 3–23/1.

1945. april 27. – maj 5. – Štab 1. armije, skupina depeša primljenih i poslatih na vezi sa Generalštabom JA, 2. armijom i potčinjenim divizijama.

AVII, NOR, K.258A, F.6, dok. 1–58.

1945. april 27. – Štab 3. armije, izveštaj Generalštabu JA o izvršenim operacijama u periodu od 22. do 27. aprila na području Virovitice i Grubišnog Polja. Posle oslobođenja Virovitice nastavljeno je gonjenje neprijatelja u pravcu Pitomače, a sa područja Grubišnog Polja i Velike Barne prema zapadu u saradnji sa jedinicama 1. armije.

AVII, NOR, K.21A, reg. br. 10–2.

1945. april 27. – Štab 4. armije dostavlja operacijski izveštaj Generalštabu JA o borbama u istočnoj Lici za oslobođenje Krbavskog polja, Bihaća, Nebljusa, Lapca i Bihaća u zapadnoj Bosni u periodu od 20. do 27. aprila.

AVII, NOR, K.312A, reg. br. 1–1/4.

1945. april 29. – Vrhovni komandant JA naređuje načelniku Generalštaba JA da situacija na savezničkom frontu u Italiji nameće potrebu bržeg dej-

stva 4. armije. Jedinice 9. korpusa i 43. divizije treba usiljenim maršom da uđu u Trst i otpočnu ulične borbe.

AVII, NOR, K.316, reg. br. 5-21/2.

1945. april 29. – Štab 2. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica da ojačani privremeno sa jedinicama 4. korpusa, što pre prodru u rejon Karlovca, ovladaju ovim gradom i istovremeno delom snaga likvidiraju neprijateljska uporišta u dolini Une.

AVII, NOR, K.272, reg. br. 19-1.

1945. april 29. – Štab 2. armije, zapovest za organizaciju veze na prostoriji Ogulin – Karlovac.

AVII, NOR, K.272, reg. br. 20-1.

1945. april 29. – Štab 4. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica za opkoljavanje i uništavanje neprijatelja na sektoru Rijeka – Klana i oslobođenje Trsta.

AVII, NOR, K.312, reg. br. 1-24/1.

1945. april 30. – Generalštab JA, naređenje ministra Narodne odbrane i Vrhovnog komandanta JA glavnim štabovima Srbije i Makedonije, Operativnom štabu Kosova i Metohije i Štabu 3. korpusa za čišćenje oslobođene teritorije od preostalih četničkih, balističkih i ustaških bandi.

AVII, NOR, K.21, reg. br. 50-6/1.

1945. april 30. – Vrhovni komandant JA, naređenje načelniku Generalštaba JA da snage 4. armije izbiju na donji tok Soče i zauzmu Tržič i Goricu i Monfalkone. Voditi računa da se lučka postrojenja i brodogradilišta i brodovi u Trstu i zapadnim istarskim lukama sačuvaju od uništenja.

AVII, NOR, K.316, reg. br. 5-23/2.

1945. april 30. – Načelnik Generalštaba JA, izveštaj da su jedinice 4. armije prodrle u Trst i vode žestoke borbe sa nemačkim snagama. Desantne jedinice ove armije u sadejstvu sa mornaricom oslobodile su Istru i vode borbe za Pulu, Pazin i Rovinj. U rejonu Rijeke produžavaju se borbe za okruženje i uništenje 188. i 237. nemačke divizije.

AVII, NOR, K.315, reg. br. 41-1/6.

1945. april 30. – Štab 2. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica za dejstva na prostoriji južno i jugozapadno od Karlovca u cilju brzog prodora i oslobođenja Karlovca.

AVII, NOR, K.272, reg. br. 20-1.

1945. april 30. – Štab 4. armije, tabelarni pregled brojnog stanja ljudstva i naoružanja na dan 30. aprila.

AVII, NOR, K.311A, reg. br. 27-7.

1945. maj 1–29. – Generalštab JA, knjiga depeša primljenih od Štaba 1. armije.

AVII, NOR, K.40, reg. br. 5–1.

1945. maj 1–31. – Generalštab JA, knjiga depeša primljenih od Štaba 3. armije.

AVII, NOR, K.45, reg. br. 4–1.

1945. maj 1–25. – Generalštab JA, knjiga depeša predatih Štabu 4. armije.

AVII, NOR, K.46, reg. br. 5–1.

1945. maj 1–30. – Vrhovni štab NOV i POJ, knjiga depeša primljenih od Štaba 4. armije.

AVII, NOR, K.46, reg. br. 6–1.

1945. maj 1. – Maršal Jugoslavije Josip Broz Tito upućuje odgovor feldmaršalu Haroldu Aleksanderu na poruku o uspostavljanju savezničke kontrole i vojne uprave u Julijskoj krajini po ulasku savezničkih snaga na to područje.

AVII, NOR, K.316, reg. br. 5–25/2.

1945. maj 1. – Vrhovni komandant JA, pohvala jedinicama 4. armije, 7. i 9. korpusa koje su oslobodile Trst, Goricu i Tržič i izbile na širokom frontu na reku Soču.

AVII, NOR, K. , reg. br. 7–1.

1945. maj 1. – Predstavnik Generalštaba JA, izveštaj da je udarna grupa 4. armije nastavila žestoke ulične borbe u Trstu, presekla neprijatelju sve komunikacije i napredovala 20 km prema zapadu. U toku su borbe za uništenje neprijatelja na sektoru Rijeke, za Rovinj i druga mesta.

AVII, NOR, K.315, reg. br. 45–1/6.

1945. maj 1. – Štab 3. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica da što pre likvidiraju Bjelovar i bez zadržavanja ovladaju neprijateljskim uporištima Sveti Ivan Žabno i Križevci. Istovremeno predviđena su dejstva prema Koprivnici i dalje prodiranje na zapad.

AVII, NOR, K.983, reg. br. 1–3.

1945. maj 2. – Vrhovni komandant JA, naređenje Glavnom štabu Slovenije da odmah uputi 14. diviziju u Korušku da zaposedne Celovec i ostale jugoslovenske oblasti, jer su Nemci kapitulirali pred anglo-američkim snagama u Italiji, Tirolu i Koruškoj.

AIZDG, K.41, F.III. (Zbornik dokumenata T.II, knj. 15, dok. 259).

1945. maj 2. – Vrhovni komandant JA naređuje predstavniku Generalštaba pri 4. armiji da izvesti o operativnoj situaciji na čitavom području, neprijateljskim gubicima i zadobijenom ratnom plenu u Istri i Slovenačkom

primorju. Treba da izvrše pripreme za orijentaciju jačih snaga prema severu u cilju presecanja neprijateljske odstupnice u izvornom delu Save.

AVII, NOR, K.316, reg. br. 5-25/2.

1945. maj 3. – Vrhovni komandant JA naređenje predstavniku Generalštaba JA pri 4. armiji da u ime Vrhovnog komandanta saopšte komandi savezničkih trupa na terenu najstrožiji protest i zahtev da se ove trupe povuku preko Soče. 4. armija treba da zauzme strateški važne tačke u Trstu, Gorici i Monfalkoneu ne dopuštajući saveznicima mešanje u već formirane civilne i vojno-pozadinske vlasti.

AVII, NOR, K.316, reg. br. 5-27/2.

1945. maj 3. – Vrhovni komandant JA, naređenje Štabu 2. armije da posle likvidacije neprijatelja u rejonu Karlovca, usmere dejstva pravcem Novo Mesto – Ljubljana a da prema Zagrebu ostave bočna osiguranja.

AVII, NOR, K.43, reg. br. 16-6/1.

1945. maj 5. – Štab 1. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica da sa dostignute linije: Bolč – Kapela – Dubrava – Bosiljevo – Obedišće, energično nastave gonjenje neprijatelja ka Zagrebu.

AVII, NOR, K.715, reg. br. 48-1/1.

1945. maj 6. – Štab 3. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica da posle razbijanja neprijatelja na prostoriji Bjelovar – Koprivnica – Sv. Ivan Zabno, nastave energično gonjenje ka prostoriji Varaždin – Novi Marof u cilju potpunog razbijanja protivničkih snaga i oslobodenja Varaždina i Zagorja.

AVII, NOR, K.1396, reg. br. 7-2-4.

1945. maj 7. – Generalštab JA, naređenje Štabu 1. armije da oslobode Zagreb. Istovremeno obaveštava da je Radio-Zagreb dao saopštenje o napuštanju Zagreba od strane nemačkih i ustaških trupa koje su jednom građaninu poverile zadatak da grad preda jedinicama Jugoslovenske armije.

AVII, NOR, K.258-A, reg. br. 9-17/10.

1945. maj 7. – Generalštab JA, naređenje Glavnom štabu Slovenije da se upute ultimatumima svim nemačkim jedinicama na svome sektoru da polože oružje, jer je u toku dana admiral Denic, vrhovni komandant nemačke vojske, izdao zapovest o bezuslovnoj predaji svih nemačkih oružanih snaga na ratištima u Evropi.

AIZDG, K.41, F.III. (Zbornik dokumenata i podataka, T. II, knj. 15, dok. 277).

1945. maj 7. – Generalštab JA, naređenje Glavnom štabu Slovenije da upute jače jedinice u rejon Krško – Zidani Most da preseku odstupnicu nemačkim i ustaškim snagama koje su napustile Zagreb i povlače se na zapad.

AIZDG, K.41, F.III (Zbornik dokumenata i podataka, T. II, knj. 15, dok. 278)

1945. maj 7. – Komandant 1. armije JA, zahtev komandantu nemačkih snaga na području Hrvatske i ostalim komandantima nemačkih jedinica u Hrvatskoj da na osnovu zapovesti admirala Denica o predaji nemačkih jedinica i obustavljanju borbe na svim frontovima, obustave otpor i jedinice ostanu na mestima gde se trenutno nalaze.

AVII, NOR, K.251, reg. br. 36–2.

1945. maj 7. – Štab 1. armije JA, zapovest štabovima potčinjenih jedinica da oslobode Zagreb, glavni grad Hrvatske. U energičnom nastupanju slomljen je otpor spoljne odbrane i snage 1. armije približile su se samome Zagrebu.

AVII, NOR, K.715, reg. br. 30–1/1.

1945. maj 7. – Štab 3. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica za nastupanje opštim pravcem Maribor – Dravograd – Celovec. U toku dana Nemačka je kapitulirala i ostaci potučenog neprijatelja na celom frontu nalaze se u povlačenju ka zapadu.

AVII, NOR, K.1241, reg. br. 34–2.

1945. maj 8. – Generalštab JA, ratni izveštaj za 8. maj da su jedinice Jugoslovenske armije u brzom nadiranju sa juga i istoka oslobodile Zagreb i trenutno vode žestoke borbe na području Zagrebačke gore.

AVII, NOR, K.22, reg. br. 8–3.

1945. maj 8. – Generalštab JA, vanredni izveštaj za 8. maj da je posle višednevnih teških borbi na sektoru Ilirske Bistrice i Pazina zarobljen nemački 97. armijski planinski korpus sa čitavim štabom i komandantom korpusa, potčinjenim divizijama i njihovim štabovima.

AVII, NOR, K.22, reg. br. 1–2.

1945. maj 8. – Štab 2. armije, izveštaj Generalštabu JA o ukupnim rezultatima dejstava u periodu od 26. aprila do 6. maja. Unska grupa divizija likvidirala je sva uporišta u dolini Une: Bosansku i Hrvatsku Dubicu, Bosansku i Hrvatsku Kostajnicu, Dobrljin, Dvor, Bosanski Novi, Petrinju i Sisak. Karlovačka grupa divizija slomila je sve linije spoljne odbrane Karlovca između Korane, Kupe, Mrežnice i oslobodila Karlovac.

AVII, NOR, K.274, reg. br. 2–4.

1945. maj 8–16. – Štab 2. armije, skupina depeša upućenih Generalštabu JA.

AVII, NOR, K.274, reg. br. 2–4.

1945. maj 9. – Predsedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije, čestitka komandantu 4. armije i svim borcima i starešinama, kao i jedinicama 7. i 9. korpusa, za postignute uspehe u oslobođenju Hrvatskog i Slovenačkog primorja, Istre i Trsta.

AVII, NOR, K.316, reg. br. 5–38/2.

1945. maj 10. – Vrhovni komandant JA, pohvala jedinica 1. i 2. armije koje su slomile upornu odbranu zagrebačkog utvrđenog rejona i oslobodile Zagreb.

AVII, NOR, K.23, reg. br. 8–1.

1945. maj 10. – Vrhovni komandant JA, pohvala jedinica 3. armije koje su uspešnim dejstvima u Podravini i Međumurju nanele neprijatelju velike gubitke i oslobodile Bjelovar, Koprnicu, Varaždin, Ptuj i druge gradove.

AVII, NOR, K.23, reg. br. 8–1.

1945. maj 10. – Vrhovni komandant JA, direktiva Štabu 4. armije da u cilju postizanja sporazuma sa zapadnim saveznicima izvrše predaju, pristaništa Trst sa svim potrebnim skladištima i radionicama i komunikaciju od Trsta prema Austriji preko Gorice, predstavnicima savezničke vojske.

AVII, NOR, K.316, reg. br. 5–37/2; 5–38/2.

1945. maj 10. – Generalštab JA, ratni izveštaj za 10. maj da se nastalja gonjenje neprijatelja prema Austriji, razbijena je 41. nemačka divizija, 13. ustaški zdrug i druge neprijateljske formacije.

AVII, NOR, K.22, reg. br. 8–3.

1945. maj 10. – Štab 1. armije JA, naređenje potčinjenim jedinicama za čišćenje teritorije prema Celju i Dravogradu od razbijenih neprijateljskih jedinica.

AVII, NOR, K.784, reg. br. 30–1/2.

1945. maj 10. – Štab 3. armije, naređenje štabovima 51, 36. i 12. divizije da izvrše posedanje Maribora.

AVII, NOR, K.1396, reg. br. 17–4.

1945. maj 10. – Štab 3. armije, naređenje štabovima 14. i 17. divizije za intenzivno čišćenje prostorije Dravograd – Velenje – Celje – Slovenska Bistrica – Marenberg.

AVII, NOR, K.983, reg. br. 7–3.

1945. maj 11. – Štab 3. armije, izveštaj Generalštabu JA o dejstvima potčinjenih jedinica u periodu od 27. aprila do 7. maja. Neprijatelj nije imao dovoljno snage da posedne čitavu odbrambenu liniju, već se grupisao u Podravini i Bjelovarsko-garešničkoj kotlini. Operacijski plan ove armije da glavninu postavi na bilogorski masiv i dejstvuje, dao je odlične rezultate.

AVII, NOR, K.21A, reg. br. 13–2.

1945. maj 11. – Štab 3. armije, zapovest štabovima potčinjenih jedinica za nastupanje pravcem ka Dravogradu, Mariboru i Lajbnicu.

AVII, NOR, K.983, reg. br. 5–2–3.

1945. maj 13. – Vrhovni komandant JA, naređenje Štabu 3. armije da pre-seku sve veze za Austriju, spreče izvlačenje nemačkih i ustaških trupa iz zemlje i pomognu slovenačkim jedinicama u razoružavanju okupatorskih i kvislinških formacija.

AVII, NOR, K.45, reg. br. 3–7/1.

1945. maj 13. – Štab 2. armije, izveštaj Generalštabu JA o razoružavanju nemačkih jedinica: 10. maja predao se štab Divizije »Tigar«, potčinjeni pukovi, bataljoni i baterije; sledećeg dana između Krškog i Zidanog Mosta razoružana je Divizija »Princ Eugen«.

AVII, NOR, K.43, reg. br. 2–17.

1944. decembar 7. – 1945. maj 14. – [Štab 2. armije] Južna operativna grupa divizija, operacijski dnevnik za period od 7. decembra do 14. maja 1945. godine.

AVII, NOR, K.271, reg. br. 15–4.

1945. maj 19. – Štab 1. armije, Komanda artiljerije: operacijski dnevnik za period od 1. januara do 19. maja.

AVII, NOR, K.260–A, reg. br. 1–2.

1945. maj 24. – Štab 3. armije, izveštaj Generalštabu JA o dejstvima potčinjenih jedinica u periodu od 8. do 24. maja.

AVII, NOR, K.21A, reg. br. 15–2.

1945. juni 15. – Štab 4. armije, izveštaj Generalštabu JA o borbama u Lici i Hrvatskom primorju od 22. marta do kraja aprila, kod Gospića, Perušića, Ličkog Osika, Otočca, Brinja, Ogulina, Senja, Novog, Crikvenice i Kraljevice.

AVII, NOR, K.21A, reg. br. 16–1–2.

1944. novembar 21. – 1945. juni 20. – Štab 1. armije, knjiga primljenih i poslatih depeša na vezi sa potčinjenim jedinicama.

AVII, NOR, K.258A, reg. br. 7–8.

1944. decembar 9. – 1945. juni 22. – Štab 1. armije, skupina depeša poslatih i primljenih na vezi sa Generalštabom, 3. armijom i potčinjenim divizijama.

AVII, NOR, K.258A, f. 9 g. 1–49.

1944. decembar 1. – 1945. juli 11. – Štab 1. armije, operacijski dnevnik za period od 1. decembra 1944. do 11. jula 1945. godine.

AVII, NOR, K.256, reg. br. 1–7.

1945. juli 14. – Štab 4. armije, izveštaj Generalštabu JA o rezultatima bitke za oslobođenje Trsta od 29. aprila do 3. maja.

AVII, NOR, K.312, reg. br. 1–1/1.

II. Dokumenti okupatora i kvislinga

1) Okupatori

1945. februar 10. – Vrhovna komanda Vermahta, direktiva komandantu Jugoistoka za podnošenje predloga fireru o protezanju opšte linije fronta u Hrvatskoj i to severno od opšte linije Senj – Bihać – Banja Luka – Doboj – Sremski front radi zaštite boka komandanata Jugozapada i Grupe armija »Jug«.

Arhiv Vojnoistorijskog instituta (AVII), Nemačka arhiva (NA), Nacionalni arhiv Vašington (NAV /-T-78, rolna-film 305, sn. 6255883-4.

1945. mart 13. – Vrhovna komanda Vermahta, naređenje komandantu Jugoistoka da na osnovu naredbe firera potčinjene jedinice napuste mostobran kod Donjeg Miholjca.

AVII, NA, NAV-T-78, r. 305, s. 6256146.

1945. april 14. – Komanda kopnene vojske, izvod iz dnevnog izveštaja o dejstvima na sremskom frontu gde je povlačenje nemačkih snaga izvršeno po planu. Jedinice JA intenzivno prate ove pokrete i prodiru južno od Vukovara i istočno od Vinkovaca i Županje.

AVII, NA, NAV-T-78, r. 304, s. 6255000.- 3.

1945. april 16. – Hitlerov glavni stan, OKW saopštava o situaciji na frontovima gde se na sn. 5501630 nalaze podaci da u Hrvatskoj između Save i Drave, nemačke trupe se nalaze u teškim borbama protiv jakih neprijateljskih snaga.

AVII, NA, NAV-N-T-77, F-775/5501630.

1945. april 27. – Hitlerov glavni stan, OKW saopštava o situaciji kod Rijeke gde su branioци odbili mnogobrojne napade [jedinica Jugoslovenske Armije] na prilazima gradu.

AVII, NA, NAV-N-T-77, F-775/5501713.

1945. april 28. – Komanda Grupe armija »E«, naređenje 34. armijskom korpusu da se rasporedi za odbranu Ljubljane i prihvati trupe koje se probijaju od Rijeke.

AVII, NA, K.2, F.8, dok. 48.

1945. maj 5. – Komanda Grupe armija »E«, direktiva 97. armijskom korpusu da se probije prema severoistoku.

AVII, NA, K.7, F. 7, dok. 14.

1945. maj 6. – Denicov glavni stan, OKW saopštava na sn. 5501744 da nemačke trupe drže još neka uporišta u Istri a u Hrvatskoj se nastavlja plansko povlačenje pod pritiskom jakih Titovih snaga.

AVII, NA, NAV-N-T-77, F-775/5501744.

1945. maj 8. – Komandant Jugoistoka, obaveštenje komandantu 22. pešadijske divizije da je naređeno potčinjenim armijama i trupama svih delova Vermahta da od 9. maja obustave neprijateljstva i postupaju prema naređenjima jugoslovenskih, ruskih i engleskih armijskih komandi.

AVII, Nedićevska arhiva (Ndf), reg. br. 55–2, K.2.

1945. maj 9. – Denicov glavni stan, OKW saopštava na sn. 5501752 da su nemačke trupe na južnom i istočnom frontu od Rijeke preko Elbe do Drezdena prekinule sva dejstva.

AVII, NA, NAV–N–T–77, F–775/5501752.

1945. maj 10. – Komandant Jugoistoka, obaveštenje štabovima 11. vazduhoplovne poljske, 369. legionarske i 22. pešadijske divizije o konačnim uslovima, postavljenim od Jugoslovenske armije, za kapitulaciju nemačkih jedinica na području južno od Drave.

AVII, Ndf, reg. br. 55–2, k.2.

1945. maj 10. – 21. brdski armijski korpus: ratni dnevnik majora Aksela Bema (Axel Boehm) za period od 23. oktobra 1944. do 10. maja 1945.

AVII, NA, K.6, f.5, d. 1.

1947. – Grupa armija »E«: izjava ratnog zarobljenika, generala Aleksandra Lera (Alexander Lohr), komandanta Grupe armija »E«, gde su u XX poglavlju u celini opisani događaji od sredine aprila do 10. maja 1945. godine. Grupa armija »E« kapitulirala je na prostori Sloenije i otišla u ratno zarobljeništvo skupa sa svojim komandantom.

AVII, NA, K.70–A/V, f. 1, d. 1.

1947. – 97. armijski korpus: izjava ratnog zarobljenika generala Ludviga Kiblera (Ludwig Kübler), komandanta korpusa o operacijama od početka aprila do 7. maja 1945. godine na teritoriji Istre, posebno na prostoru Rijeke – Ilirska Bistrica.

AVII, NA, K. 71, f. 2, d. 3.

1947. – 34. armijski korpus: izjava ratnog zarobljenika generala Aleksandra Lera (Alexsander Löhr), komandanta Grupe armija »E« o dejstvima i rukovođenju operacijama 34. armijskog korpusa na Sremskom frontu od januara do sredine aprila 1945. godine.

AVII, NA, K.70–A/V, f.1, d.1.

1947. – 21. armijski korpus: izjava ratnog zarobljenika generala Aleksandra Lera (Alexander Löhr), komandanta Grupe armija »E« o aktivnosti Štaba 21. armijskog korpusa tokom evakuacije kroz Bosnu od januara do aprila i preuzimanju zadataka od Štaba 34. armijskog korpusa na Ilovi sredinom aprila 1945. god.

AVII, NA, K.70–A/V, f. 1, d. 1.

1948. oktobar 23. – 15. kozački konjički korpus: zajednička izjava ratnih zarobljenika Resegira (Resseguier) i Šmit-Rihberga (Schmidt-Richberg) sa detaljnim podacima o odstunim operacijama Štaba korpusa tokom 1945. godine od Našica dolinom Drave ka Mariboru i o prelasku u Austriju.

AVII, NA, K.70–A IIa, f.3, d.3.

1948. oktobar 23. – 15. – brdski armijski korpus: izjava ratnih zarobljenika Resegira (Resseguier) i Šmit-Rehberga (Schmidt-Richberg) o odstunim operacija ovoga korusa u 1945. godini od Zadra duž jadranske obale ka Rijeci, zatim kroz lički prostor do Karlovca. Krajem aprila Štab 15. armijskog korpusa na teritoriji Karlovca zamenjen je Štabom 91. armijskog korpusa i upućen na Karavanke.

AVII, NA, K.70–A IIa, f.3, d.3.

1948. oktobar 23. – 21. brdski armijski korpus: zajednička izjava ratnih zarobljenika Resegira (Resseguier) i Šmit-Rihberga (Schmidt-Richberg) o zadacima Štaba 21. brdskog armijskog korpusa koji je iz iz Sarajeva rukovodio borbama i odstunim operacijama delova Grupe armija »E« do izbijanja na reku Savu. Od sredine aprila Štab ovoga korpusa rukovodio je operacijama na prostoru od Save i Drave do Celja.

AVII, NA, K.70–A IIa, f.3, d.3.

1948. oktobar 23. – 69. – armijski korpus: zajednička izjava ratnih zarobljenika Resegira (Resseguier) i Šmir-Rihberga (Schmidt-Richberg) da je komandno mesto korpusa bilo u Zagrebu, u nadležnosti je imao manje nemačke jedinice i jedinice NDH. Početkom maja rasformirane su jedinice NDH a Štab 69. korpusa prebačen je u Korušku.

AVII, NA, K.70–A IIa, f.3, d.3.

1948. oktobar 23. – 91. armijski korpus: zajednička izjava ratnih zarobljenika Resegira (Resseguier) i Šmit-Rihberga (Schmidt-Richberg) o zadacima Štaba korpusa, da rukovodi operacijama na dravskom frontu a potom na prostoru Karlovca.

AVII, NA, K.70–A IIa, f.3, d.3.

2) *Kvislinzi*

1945. februar 9. – Zapovjedništvo 5. ustaško-domobranske divizije, opšta bojna relacija za mesec januara 1945. godine.

Arhiv Vojnoistorijskog instituta (AVII), Arhiva NDH (NDH), K.59, reg. br. 1/2–14.

1945. februar 9. – Zapovjedništvo 13. [ustaško-domobranske] divizije, opšta bojna relacija za mesec januar 1945. godine.

1945. februar 10. – 2. [ustaško-domobranska] divizija, Zapovjedni odjel: bojna relacija 2. divizije za mesec januar 1945. godine.

AVII, NDH, K.59, reg. br. 1/2–23.

1945. februar 13. – Zapovjedništvo 4. [ustaško-domobranske] divizije, bojna relacija za mesec januar 1945. godine.

AVII, NDH, K.59, reg. br. 1/2–54.

1945. februar 13–17. – Zapovjedništvo 6. [ustaško-domobranske] divizije, naređenje potčinjenim jedinicama da izvrše izviđanje na prostoriji Banja Luke i, prikupe podatke o partizanskim snagama.

AVII, NDH, K.114–a, f.8, d. 3, 4, 5, 7.

1945. februar 28. – 2. [ustaško-domobranska] divizija, Zapovjedni odjel: bojna relacija 2. divizije za mesec februar 1945. godine.

AVII, NDH, K.59, reg. br. 2/2–14.

1945. mart 15. – Zapovjedništvo 13. [ustaško-domobranske] divizije, bojna relacija za mesec februar 1945. godine.

AVII, NDH, K.59, reg. br. 2/2–50.

1945. mart 16. – Zapovjedništvo 4. [ustaško-domobranske] divizije, bojna relacija za mesec februar 1945. godine.

AVII, NDH, K.59, reg. br. 2/2–24.

1945. mart 18. – Zapovjedništvo 11. [ustaško-domobranske] divizije, bojna relacija za mesec februar 1945. godine.

AVII, NDH, K.59, reg. br. 2/2–39

1945. mart 21. – Zapovjedništvo 1. [ustaško-domobranske] divizije, naredba potčinjenim jedinicama da izvrše napad na s. Pavlovac i preduzmu druge borbene aktivnosti na sektoru Čazma – Bjelovar.

AVII, NDH, K.114–a, f. 27, d. 14.

1945. [mart]. – Zapovjedništvo 5. [ustaško-domobranske] divizije, bojna relacija za mesec februar 1945. godine.

AVII, NDH, K.114–a, f.27, d. 20.

1945. maj 8. – Zapovjedništvo 3. [ustaško-domobranske] divizije, zapovest potčinjenim jedinicama za povlačenje skupa sa 41. nemačkom divizijom zapadno od Zagreba, jer partizanske snage ugrožavaju položaje.

AVII, NDH, K.101, f.3, d.4.

Bibliografija

Pukovnik Tomislav Pašalić

Knjige

Ambrožić Lado – Novljan, Cankarjeva brigada, Knjižnica NOV in POS, Ljubljana 1975.

Ambrožić Lado Novljan, Dvanaesta brigada, Knjižnica NOV in POS, Ljubljana 1976.

Ambrožić Lado Novljan, Gubčeva brigada, Knjižnica NOV i POS, Ljubljana 1972.

Anić Nikola, Joksimović Sekula i Gutić Mirko, Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije, Vojnoistorijski institut, Beograd 1982.

Anić Nikola, Dvanaesta dalmatinska (Prva otočka) udarna brigada, Domicil 12. dalmatinske NOU brigade, Supetar na Braču 1984.

Anić Nikola, Operacija 4. armije Jugoslovenske armije 1945. godine, Odelenje za vezu sa stranim vojnim predstavnicima SSNO, Beograd 1983.

Anić Nikola i Vujović Momir, Na svojoj zemlji – stvaranje i razvoj oružanih snaga naroda i narodnosti Jugoslavije, Narodna armija, Beograd 1980.

Antić Gavriilo, Južnomoravci (Četvrta srpska NOU brigada) Narodna armija, Beograd 1969.

Antić Gavriilo, Od Jastrepca do Celja (Peta srpska NOU brigada) Narodna armija, Beograd 1973.

Artiljerija u Narodnooslobodilačkom ratu, Vojno delo, Beograd 1962.

Atanacković Žarko, Druga vojvođanska NOU brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1978.

Atanacković Žarko, Vojvođanski proleter i (Prva vojvođanska NOU brigada, Narodna armija, Beograd 1970.

Babić Manojlo i Luštek Miroslav, Tenkisti prekomorci (Prva i Druga tenkovska brigada), Knjižnica NOV in POS, Nova Gorica 1969.

Babić Manojlo, Oklopne jedinice u NOR-u 1941 – 1945, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1968.

Bakarić Vladimir, Josip Broz Tito, Jugoslovenski leksiografski zavod, Zagreb 1983.

Bakarić Vladimir, Titovo revolucionarno djelo, govor na svečanoj sjednici CK SKJ, 24. maja 1977, Izdavački centar »Komunist«, Beograd 1977.

Basta Milan, Rat je završen 7 dana kasnije, »Globus«, Zagreb 1976.

Bavec Franjo Branko, Bazoviška brigada, Knjižnica NOV i POS, Ljubljana 1970.

Beogradska operacija, Vojnoistorijski institut, Beograd 1964.

Beogradska operacija – učesnici govore, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1985.

Biljanovski Zlatko, Od Kozjak do Zagreb (Treća makedonska NOU brigada), Narodna armija, Beograd 1971.

Borbeni put Osamnaeste slavonske NOU brigade 1943 – 1945, Odbor za proslavu 25-godišnjice 18. slavonske NOU brigade, Osijek 1968.

Borbeni put Šeste proleterske istočnobosanske brigade, Odbor za proslavu 30-godišnjice brigade, NIP Naša Riječ, Zenica 1977.

Borojević Jovo, Gaćešina brigada (Prva banijska NOU brigada) Narodna armija, Beograd 1974.

Borojević Jovo, Sinovi Šamarice (Treća banijska NOU brigada), Narodna armija, Beograd 1969.

Borojević Jovo, Ledenice (Prva bokeljska NOU brigada), Narodna armija, Beograd 1981.

Borojević Ljubomir, Samardžija D. i Bašić R., Peta kozaračka brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1972.

Bošnjak Ljubomir, Diverzantska dejstva u NOR-u 1941–1945, Vojnoistorijski institut, Beograd 1983.

Bosiočić Bogdan, Dvadesetprva slavonska udarna brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1981.

Božić Nikola, Sedma vojvođanska narodnooslobodilačka udarna brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1985.

Brajić Petar, Konec druge svetovne vojne v Sloveniji, Ljubljana 1977.

Brajić S. Petar »Konačno oslobođenje«, Spekter, Zagreb 1983.

Brajić Slobodan, Kazivanje o tri ordena (Peta proleterska crnogorska brigada), Narodna armija, Beograd 1968.

Brigada na bratstvoto i edinstveto (Prva makedonsko-kosovska brigada) Kultura, Skopje 1958.

Broz Josip Tito, Vojna djela, Vojnoizdavački zavod Beograd, I–III 1961; IV – 1972; V – 1977. i VI – 1981.

Broz Josip Tito, Stvaranje i razvoj Jugoslovenske armije, Glavna Politička uprava JNA, Beograd 1949.

Broz Josip Tito, Borba za oslobođenje Jugoslavije, članci i govori iz narodnooslobodilačke borbe 1941 – 1945, Beograd 1945.

Brozina Ivan Slovan, Put Prve istarske brigade »Vladimir Gortan«, Kotarski odbor Saveza boraca Pula, Pula 1959.

Bulat Rade, Žumberak i Pokuplje u NOB, Zagreb 1951.

Bulat Rade, Deseti korpus »Zagrebački« NOV i POJ, Globus Zagreb i Vojnoizdavački zavod, Beograd 1984.

Buturović Radule i Klun Albert, Tretja prekomorska brigada, Knjižnica NOV in POS, Nova Gorica 1967.

Cvetković Zdravko, Osječka NOU brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1981.

Cvetković Zdravko, Sedamnaesta slavonska NOU brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1978.

Čaušević Izudin, Dvadeseta krajiška brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1971.

Čaušević Izudin, Osmo krajiška NOU brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1981.

Četvrta (Druga) banijska NOU brigada – Zbornik sećanja, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1976.

Četvrta proleterska 1942 – 1952., Vojnoistorijski institut JNA, Beograd 1952.

Četvrta proleterska crnogorska brigada Knj. 1, – Zbornik sećanja, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1969.

Četvrta proleterska crnogorska brigada – Zbornik sećanja Knj. 2, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1969.

Damjanović Danilo, Šesta dalmatinska brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1969.

Deveta krajiška brigada »Simo Šolaja« – Zbornik sećanja, Opštinski odbor SUBNOR-a Kupres, 1979.

Dolenc Milan, Veterinarska služba v NOB na Slovenskem, Knjižnica NOV in POS, Ljubljana 1975.

Dolenjski odred NOV in POS 1943 – 1945., Ljubljana 1968.

Druga dalmatinska proleterska brigada, Institut za historiju radničkog pokreta Dalmacije, Split 1982.

Druga makedonska udarna brigada, Zbornik sećanja i dokumenata, NIK »Naša knjiga«, Skopje 1973.

Druga proleterska – Zbornik sećanja Knj. 1–3, Vojno delo, Beograd 1965.

Drugi svetski rat – knj. 5, Vojnoistorijski institut, Beograd 1967.

Drugi Kongres Komunističke partije Slovenije, Ljubljana 1949.

Drulović Čedo, Četvrta sandžačka brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1973.

Drulović Čedo, 37. sandžačka NOU divizija, VIZ, Beograd 1983.

Dvadeseta romanijska NOU brigada – Zbornik radova, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1985.

Dvanaesta proleterska udarna brigada 12. udarne divizije, Klub 12. proleterske udarne brigade, Osijek 1946.

Donlagić Ahmet, Proleter i istočne Bosne (Šesta istočnobosanska proleterska NOU brigada), Narodna armija, Beograd 1970.

Donlagić Ahmet, Dvadesetsedma istočnobosanska divizija, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1985.

Đurić Ljuban, Sedma banijska brigada »Vasilj Gaćeša«, VIZ, 1981.

Đurišić Mitar, Sedma crnogorska omladinska brigada »Budo Tomović«, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1973.

Fajdiga Mirko, Zidanškova brigada, Knjižnica NOV in POS, Ljubljana 1975.

Georgijevski Ljuban, U nedrima Kožuha (Druga makedonska NOU brigada), Narodna armija, Beograd 1972.

Georgijevski Ljuban, Ilindenske Iskre (Peta makedonska brigada), Narodna armija, Beograd 1981.

Gligorijević Ivan Džina, Deveta srpska udarna brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1970.

Gogov Rade Crnorečki, Mladost Plačkovička (Četvrta makedonska NOU brigada, Narodna armija, Beograd 1971.

Gončin Milorad i Rauš Stevo, Prva krajiška udarna brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1981.

Gončin Milorad, Sinovi Kozare (Peta krajiška brigada), Narodna armija, Beograd 1972.

Grgurević Dragutin, Devetnaesta sjevernodalmatinska divizija, Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske, Zagreb 1964.

Grgurević Dragutin, U Zlopolju (Treća dalmatinska NOU brigada), Narodna armija, Beograd 1971.

Grujić Periša, Šesnaesta vojvodanska divizija, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1959.

Guček Milan, Šercerova brigada, Knjižnica NOV in POS, Ljubljana 1973.

Hlaić Vlado, Grebeni Ivančice (Prva zagorska brigada), Narodna armija, Beograd 1974.

Hlaić Vlado, Končarevi Proleter (Trinaesta hrvatska proleterska NOU brigada), Narodna armija, Beograd 1982.

Horvatić Mato, Po drugi put rođeno (Zapisi o Trinaestoj proleterskoj NOU brigadi »Rade Končar«, Centar za kulturnu djelatnost Saveza socijalističke omladine Hrvatske, Zagreb 1976.

Hojić Advan, Banijski vatrometi, (Osma hrvatska-banijska brigada), Narodna armija, Beograd 1968.

Hojić Advan, Kaljeni na Neretvi (Sedamnaesta krajiška NOU brigada), Narodna armija, Beograd 1975.

Hojić Advan, Koraci i rijeke (Četvrta krajiška NOU brigada), Narodna armija, Beograd 1972.

Hribovšek Mitja, Prekmorska brigada, Knjižnica NOV in POS, Ljubljana 1975.

Hronologija oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije 1941 – 1945, Vojnoistorijski institut, Beograd 1964.

Huljić Veseljko i Dželebdžić Milovan, Veze u narodnooslobodilačkoj borbi 1943 – 1945, knjiga druga, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1985.

Isaković Radosav – Rade, Kosovelova brigada, Knjižnica NOV in POS, Ljubljana 1973.

Istra i Slovensko primorje, Borba za slobodu kroz vekove, Beograd 1952.

Ivanec Emil, Krugovi oko Kalnika (Druga NOU brigada »Braća Radici«), Narodna armija, Beograd 1969.

Jakovljević Božo, Druga istarska brigada, Centar za historiju radničkog pokreta i NOR-a Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara, Rijeka 1978.

Jakšić Pavle (sa grupom autora), Oslobodilački pohod na Trst, VIZ, Beograd 1952.

Jan Ivan, Kokrški odred, Narodnoosvobodilni boj pri Karavankami, Knjižnica NOV in POS, knj. 1–3, Ljubljana 1980.

Janković Blažo, Četvrta proleterska crnogorska brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1975.

Janković Dušan, Ličani na Zuleševici (Prva lička proleterska brigada), Narodna armija, Beograd 1971.

Janković Radun, Jedanaesta srpska udarna brigada NOVJ, Narodni muzej, Leskovac 1975.

Jordanovski Ilija, Makedonski proleter (Prva makedonska NOU brigada), Narodna armija, Beograd 1971.

Jugoslovensko ratno vazduhoplovstvo u NOR-u, Komanda ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane, Beograd 1981.

Karasijević Drago, Peti korpus NOVJ, Vojnoizdavački zavod, 1985.

Karasijević Drago – Milinović Đuro, Jedanaesta krajiška NOU brigada, Savez udruženja boraca NOR-a, Bosanska Gradiška 1982.

Karasijević Drago – Vukosavljević Mladen, Pedeset treća NOU sred-njobosanska divizija, »Zadugar«, Sarajevo 1974.

Kardelj Edvard, Deset godina narodne revolucije, Kultura, Beograd 1951.

Kardelj Edvard, Borba za priznanje i nezavisnost nove Jugoslavije 1944 – 1957, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1980.

Kardelj Edvard, Tito i jugoslovenska socijalistička revolucija, Narodna knjiga, Beograd 1977.

Kardelj Edvard, Revolucija i vojna misao, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1979.

Kardelj Edvard, Put nove Jugoslavije, Kultura, Zagreb – Beograd 1946.

Kavgić Milan, Papuk planinom (Osamnaesta slavonska NOU briga-da), Narodna armija, Beograd 1969.

Kavgić Milan, Putevima hrabrosti (Šesnaesta omladinska NOU briga-da »Joža Vlahović«, Narodna armija, Beograd 1976.

Kerečin Stjepan, Oslobođenje Trsta, Beograd 1952.

Klanjšček Zdravko, Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941 – 1945, Vojaški zgodovinski inštitut Jugoslovanske armade in Inštitut za zgo-dovino delavskega gibanja v Ljubljani, 1976.

Klanjšček Zdravko, Narodnooslobodilački rat u Sloveniji 1941 – 1945, Vojnoistorijski institut, Beograd 1984.

Kleut Petar, Trideset peta lička divizija, Vojnoizdavački zavod, Beog-rad 1970.

Klon Zdravko, Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941 – 1945, Vojaški zgodovinski Inštitut Jugoslovanske armade in Inštitut za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani, Ljubljana 1976.

Knezović Luka i Čurin Ivo, Deseta dalmatinska udarna brigada, Op-ćinski odbor Saveza boraca Sinj, Split 1977.

Knežević Rade, Borbe Trideset sedme divizije u Narodnooslobodilač-kom ratu, VŠP, Beograd 1950.

Kninska operacija, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1985.

Kolar Vladimir, Istarska svitanja (Prva istarska brigada »Vladimir Gortan«), Narodna armija, Beograd 1968.

Kolar Vladimir, Marš nepokorenih (Šesta primorsko-goranska udarna brigada), Narodna armija, Beograd 1981.

Kommenović Danilo i Kreso Muharem, Dvadeset deveta hercegovačka divizija, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1979.

Korelc L. Tomšičevci (Prva slovenačka proleterska brigada »Tone Tomšič«), Narodna armija, Beograd 1981.

Kotevski Metodije, Skopskata brigada (Dvanaesta makedonska NOU brigada), Narodna armija, Beograd 1969.

Kovačević Ante, Lički rastanci (Druga lička proleterska NOU briga-da), Narodna armija, Beograd 1972.

Kostić Uroš, Oslobođenje Istre, Slovenačkog primorja i Trsta 1945, Vojnoistorijski Institut, Beograd 1978.

Krajiške brigade, Redakcioni odbor »Krajiških brigada«, Ljubljana 1954.

Lagator Špiro, Četvrta vojvođanska brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1973.

Lah Boris Borivoj, Prva slovenska artiljerijska brigada, Knjižnica NOV in POS, Ljubljana 1975.

Lazarević Božo, Vazduhoplovstvo u NOR-u, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1972.

Leković M, Bojić M, Klajković V. i Trgo F, Titove istorijske odluke 1941 – 1945, Narodna armija, Beograd 1978.

Levičnik Karel, Artileristi prekomorci, Knjižnica NOV in POS, Nova Gorica 1968.

Ljubičić Nikola, Opštenarodna odbrana strategija mira, treće prerade-
no i dopunjeno izdanje, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1981.

Ljubičić Nikola, Užički NOP odred »Dimitrije Tucović«, Vojnoizda-
vački zavod, Beograd 1979.

Ljubljana v ilegali, knj. 4, osvoboditev Ljubljane, Ljubljana 1970.

Lotrić Tone, Škofjeloški odred, Knjižnica NOV in POS, Ljubljana
1971.

Madić Milorad, Dvaput rođena (Šesta srpska brigada), Narodna armi-
ja, Beograd 1975.

Madić Milorad, Korčagin i njegovi drugovi (Treća srpska proleterska
brigada), Narodna armija, Beograd 1968.

Mamula Branko, Mornarice na velikim i malim morima, Vojnoizda-
vački zavod, Beograd 1975.

Mamula Branko, Savremeni svijet i naša odbrana, Vojnoizdavački za-
vod, Beograd 1985.

Mandić Gligo, Sedamnaesta istočnobosanska NOU divizija, VOJ-
NOIZDAVAČKI ZAVOD, Beograd 1976.

Marčeta Gojko, Sandžaklije na Tromedi (Četvrta sandžačka NOU bri-
gada), Narodna armija, Beograd 1975.

Marčeta Gojko, Sedma srpska (Peta južnomoravska) brigada, Narodna
armija, Beograd 1985.

Marjanović Jovan i Morača Pero, Naš oslobodilački rat i narodna re-
volucija 1941 – 1945, Prosveta, Beograd 1952.

Marković Vladimir Indo i Ferenc Ivo, Hiljadu ratnih dana (Prva dal-
matinska proleterska brigada), Narodna armija, Beograd 1976.

Matetić Vladimir Dušan, Četrnaesta primorsko-goranska brigada, Voj-
noizdavački zavod, Beograd 1973.

Matović Ivo, Povratak ratnika (Druga Vojvođanska brigada), Narodna
armija, Beograd 1968.

Mihajlovski Kiril Grujica, Treća makedonska NOU brigada, Vojnoiz-
davački zavod, Beograd 1976.

Mihaljević Jovo, Zov Garača (Šesta crnogorska NOU brigada), Narod-
na armija, Beograd 1971.

Mikuž Ivan, Pregled razvoja NOB u Sloveniji, Vojnoizdavački zavod,
Beograd 1956.

Mikuž Metod, Oris partizanske sanitete na Slovenskem, Ljubljana
1967.

Miladinović Slavko, Četrnaesta srpska NOU brigada (Niška), Vojnoiz-
davački zavod, Beograd 1982.

Miljanić Gojko, Rukovođenje i komandovanje u oslobodilačkom ratu
1941 – 1945, Vojnoistorijski institut, Beograd 1980.

Mišković Ivan, Pregled Narodnooslobodilačkog rata u Slavoniji, His-
torijski institut Slavonije, Slavonski Brod 1968.

Mišković Ivan, Vojna pozadina u Slavoniji 1941 – 1945, Vojnoizda-
vački zavod, Beograd 1985.

Mitrovski Boro, Petnaesti NOU korpus, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1985.

Mitrovski Boro, Glišić Venčeslav i Ristovski Tomo, Bugarska vojska u Jugoslaviji 1941 – 1945, Međunarodna politika, Beograd 1971.

Momčilović Đorđe, Na Banatskoj strani (Dvanaesta vojvođanska brigada), Narodna armija, Beograd 1974.

Morača Milutin, Peta Krajiška divizija, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1985.

Morača Pero, Narodnooslobodilačka borba Jugoslavije 1941 – 1945, Beograd 1975.

Morača Pero, Tito strateg revolucije, Narodna knjiga Begorad, Dnevnik Novi Sad i Naša knjiga Skoplje, 1978.

Narodnooslobodilački rat i socijalistička revolucija u Jugoslaviji u završnoj etapi drugog svetskog rata, Zajednica institucija za izučavanje novije istorije naroda i narodnosti Jugoslavije, Beograd. 1978.

Nikolić Živojin Brka, Dvadeset druga srpska divizija, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1972.

Ninković Jovo, Nastanak i razvoj ratne operacije, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1984.

Ninković Živan, Šesta vojvođanska brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1973.

Obradović Branko, Druga dalmatinska proleterska brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1968.

Obradović Stanko i Miletić Antun, Četvrta NOU brigada Slavonije, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1982.

Orlović Đorđe, Druga lička proleterska NOU brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1985.

Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941 – 1945, Vojnoistorijski institut Beograd, knj. I–1963, knj. II – 1965.

Oslobodilačka borba naroda Jugoslavije kao opštenarodni rat i socijalistička revolucija, Zajednica institucija za izučavanje novije istorije naroda i narodnosti Jugoslavije i NIP »Export–Pres«, Beograd 1977, knjiga 1–4.

Osma crnogorska brigada – Zbornik sjećanja, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1978.

Osma dalmatinska udarna brigada, Domicil – SUBNOR, Šibenik 1981.

Osma kordunaška udarna divizija – Zbornik radova i sećanja, Historijski arhiv Karlovac, Karlovac 1977.

Osnivanje i razvitak Prve konjičke brigade Prve armije, Politički odsek 10. konjičke brigade J.A. Niš, 1945.

Otečestvena voina na Bulgaria (na bugarskom) 1944–1945, Sofija 1980.

Pajević Ljubivoje, Uzelac Dušan i Dželebdžić Milovan, Sremski front 1944 – 1945, Beogradski grafički zavod, Beograd 1979.

Pajević Miloš, Artiljerija u NOR-u, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1970.

Panić Radovan, Treća vojvođanska NOU brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1980.

Pantelić Milojica, Dvadeset peta srpska NOU divizija, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1977.

Pavlin Mile, Petnajsta brigada, Knjižnica NOV in POS, Ljubljana 1969.

Pavlin Mile, Jeseniško-bohinjski odred, Knjižnica VOV in POS, Ljubljana 1970.

Pejanović Dušan, Na Vilića Gumnu (Četvrta proleterska crnogorska NOU brigada), Narodna armija, Beograd 1971.

Perhauc Rafael, Letalci prekomorci, Knjižnica NOV in POS, Nova Gorica 1968.

Perić Ignjatije, Na svojoj zemlji (Petnaesta kordunaška NOU brigada), Narodna armija, Beograd 1968.

Perić Ignjatije, Peta kordunaška brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1972.

Perić Ignjatije, Petnaesta kordunaška NOU brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1969.

Perovšek Janez Pelko, Naprej! Osmo slovenska narodnoosvobodilna brigada »Fran Levstik«, Narodna armija, Beograd 1968.

Peskar Jože, Dolenjski odred, Knjižnica NOV in POS, Ljubljana 1975.

Peta proleterska crnogorska brigada, Zbornik sjećanja, knj. 1–3, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1972 – 1981.

Petelin Stanko, Osvoboditev Slovenskega primorja, Knjižnica NOV in POS, Nova Gorica 1965.

Petelin Stanko, Gradnikova brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1968.

Petelin Stanko, Prešernovci (Sedma slovenačka brigada »Franc Prešern«), Narodna armija, Beograd 1968.

Petelin Stanko, Gradnikovci (Treća slovenačka brigada »Ivan Gradnik«), Narodna armija, Beograd 1970.

Petelin Stanko – Vojko, Između Triglava i Trsta, (Trideset prva primorsko-gorenjska divizija), Vojnoizdavački zavod, Beograd 1967.

Petelin Stanko, Vojkova brigada, Knjižnica NOV i POS, Nova Gorica 1968.

Petelin Stanko, Sedma NOU brigada »France Prešern«, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1973.

Peti kongres KPJ, Kultura, Beograd 1949.

Petnaesta majevička brigada, Zbornik sjećanja, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1979.

Petnaest vojvodanskih brigada, Pokrajinski odbor Saveza boraca, Novi Sad 1953.

Petovar Rudi i Trikić Savo, Šesta proleterska istočnobosanska brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1985.

Petrović S. i Mandić D., Osamnaesta hrvatska (bosanska) brigada, Narodna armija, Beograd 1984.

Polić Radko, Belokranjski odred, Knjižnica NOV in POS, Ljubljana 1975.

Pravdić Stevo i Redžić Nail, Šesnaesta slavonska omladinska NOU brigada »Joža Vlahović«, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1976.

Prva proleterska – (Borbeni put od 22. XII 1941. do 9. V 1945), knj. 1–2, Vojno delo, Beograd 1963.

Prva proleterska od Beograda do Zagreba, Propagandni odsek, Prve proleterske brigade 1945.

Prvata makedonsko-kosovska udarna brigada na bratstvo i edinstvo, Kultura, Skoplje 1958.

Radovanović Jovan, Rođendan na Drini (Treća sandžačka proleterska NOU brigada), Narodna armija, Beograd 1969.

Radošević Todor, Trinaesta proleterska brigada »Rade Končar«, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1985.

Radulović Ilija, Hronika Treće krajiške proleterske brigade, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1967.

Rakočević B, Bez Uzmaka (Druga proleterska NOU brigada), Narodna armija, Beograd 1983.

Ratni naponi Jugoslavije 1941 – 1945, Vojnoistorijski institut Beograd.

Razmatranje o savremenom ratu, Narodna armija, Beograd 1959.

Redžić Nail – Jamba, Dvadeset peta brodska brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1976.

Ribarić Danilo, Borbeni put 43. istarske divizije, Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske, Zagreb 1969.

Roksandić Rade i Cvetković Zdravko, Osamnaesta slavonska brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1974.

Sarajlić Abdulah, Pregled stvaranja bosansko-hercegovačkih jedinica narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije, Veselin Masleša, Sarajevo 1958.

Savić Sreta, Pedeset prva vojvođanska divizija, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1974.

Savić Sreta, Srem u NOB, Vojno delo, Beograd 1963.

Sećanja komandanata vojvođanskih brigada, Institut za izučavanje istorije Vojvodine, Novi Sad, 1975.

Sedma banijska divizija, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1967.

Sedma crnogorska omladinska brigada »Budo Tomović« – Zbornik sećanja, Koordinacioni odbor Sedme crnogorske brigade i Republički odbor SUBNOR-a Crne Gore, Titograd 1980.

Sedma krajiška brigada – Zbornik sećanja, Opštinski odbor SSRNJ, Mrkonjić Grad 1978.

Seferović Mensur, Istočno i zapadno od Neretve (Deseta hercegovačka proleterska brigada), Narodna armija, Beograd 1981.

Slavica Nikola i Timotijević Radovan, Peta dalmatinska brigada, Narodna armija, Beograd 1976.

Sotirovski K, Strogov i Đorđević Alija, Čekori kon Slobodata, (Šesta makedonska brigada), Narodna armija, Beograd 1975.

Stanišić Milija, KPJ u izgradnji oružanih snaga revolucije, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1973.

Stiplovšek Miroslav, Šlandrova brigada, Knjižnica NOV in POS, Ljubljana – Maribor, 1971.

Stojanovski Risto, Druga makedonska udarna brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1974.

Strategija oružane borbe u narodnooslobodilačkom ratu 1941–1945, Zbornik radova, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1980.

Strezovski Vlado i Andrić Milan, Treća proleterska srpska brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1976.

Strle Franc Veliki finale na Koroškem, Ljubljana 1976.

Strugar Vlado, Rat i revolucija naroda Jugoslavije 1941–1945, Vojnoistorijski institut, Beograd 1962.

Sunajko Stevo, Sodelovanje slovenskih in hrvaških narodnoosvobodilnih enot 1941–1945, Knjižnica NOV in POS, Ljubljana 1971.

Šalov Mate, Četvrta dalmatinska (Splitska) brigada, Institut za historiju radničkog pokreta Dalmacije, Split 1980.

Šesta proleterska divizija, »Epoha« Zagreb 1964.

Šesta proleterska divizija »Nikola Tesla«. Politički odsek 6. proleterske divizije, Zagreb 1945.

Šijan Milan, Treća lička brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1970.

Škaler Stanko, Kozjanski odred, Brežice 1967.

Šmit Jože, Bordon Rado i Klun Albert, Peta prekomorska brigada, Knjižnica NOV in POS, Nova Gorica 1969.

Taipei T., Albanci na Sremskom frontu, (Četvrta albanska brigada) Narodna armija, Beograd 1981.

Tarabić Joco i Ignjatije Perić, Četvrta kordunaška NOU brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1977.

Tarabić Joco, Kordunaši na položaju, (četvrta kordunaška brigada), Narodna armija, Beograd 1970.

Timotijević Radovan, Deseta srpska brigada, Narodna armija, Beograd 1984.

Tintor Svetozar, Trinaesta primorsko-goranska udarna divizija, Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske, Zagreb 1968.

Tito, O borbenom moralu i političkom radu u oružanim snagama, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1979.

Tomšič Janez, Oslobođenje naših ostrva aprila 1945. godine, Beograd 1949.

Traven Rezika, Bojna pot Krimskega odreda, Ljubljana 1968.

Treća proleterska sandžačka brigada, Zbornik sećanja knj. 1–2, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1970.

Treća krajiška proleterska brigada, Zbornik sećanja, knj. 2, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1969.

Trgo Fabijan i dr., Titove istorijske odluke 1941–1945, Narodna armija, Beograd 1980.

Urošević Sredoje, Druga proleterska brigada, »Četvrti juli«, Beograd 1979.

Uzelac Dušan, Grmečke Bijele noći (Druga krajiška NOU brigada), Narodna armija, Beograd 1969.

Valjan Vladimir, Brigada »Franjo Ogulinac Seljo«, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1968.

Vasiljević Jovan, Mornarica NOVJ, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1972.

Velagić Savo, Bilogorski partizanski odred, Historijski arhiv, Virovitica – Bjelovar, 1969.

Velagić Savo, Daruvarski partizanski odred, Historijski arhiv Bjelovar i »Epoha« Zagreb, 1963.

Vesković Vasa, Generali, Mirmo! (O akcijama izviđačkih jedinica 51. vojvođanske divizije u završnim operacijama), Savez boraca Vojvodine, Novi Sad 1967.

Vešević Radonja, Kolona i Vidici, (Prva proleterska NOU brigada), Narodna armija, Beograd 1971.

Vidović Žarko, Treća proleterska sandžačka brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1972.

Vilhar Srečko i Klun Albert, Prva in druga prekomorska brigada, Knjižnica NOV in POS, Nova Gorica 1967.

Vojkova brigada (Šestnaesta slovenačka NOU brigada »Janko Premrl Vojko«), Knjižnica NOV in POS, Nova Gorica 1968.

Vojvođani u borbama u Virovitičkom kraju, Novinska i radio-informativna ustanova, Virovitica 1967.

Vojna enciklopedija, II izdanje od 1 do 10, Redakcija Vojne enciklopedije, Beograd 1970 – 1975.

Vojni Leksikon, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1981.

Vučković Ljubo, Dalmatinski proleter (Druga dalmatinska proleterska brigada), Narodna armija, Beograd 1973.

Vujošević Jovan, Dan Jedinice (Prva proleterska brigada), Vojnoizdavački zavod, Beograd 1974.

Vujović Milutin, Mečavina brigada (Dvanaesta krajiška brigada), Narodna armija, Beograd 1970.

Vukanović Radovan, Ratni put Treće divizije, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1970.

Vukanović Radovan, Drugi udarni korpus, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1982.

Vukčević Slavko, Borbe i otpori u okupiranim gradovima Jugoslavije 1941–1945, Vojnoistorijski institut, Beograd 1985.

Vukosavljević Mladen i Karasijević Drago, Pedeset treća narodnooslobodilačka udarna srednjobosanska divizija, »Zadrugar«, Sarajevo.

Vukotić Jovo, Druga proleterska divizija, Vojnoizdavački zavod, Beograd, 1972.

Zadnik Maks, Istarski odred, Knjižnica NOV in POS, Ljubljana 1975.

Zagrebački partizanski odred, Zbornik dokumenata i sjećanja, »Spektar«, Zagreb 1978.

Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije 1944–1945, Vojnoistorijski institut, Beograd 1968.

Zorić Milan, Trinaesta krajiška brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1968.

Zorić Rade, Četvrta krajiška brigada, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1980.

Zrilić Kosta, Krajišnici pred bunkerima (Prva krajiška brigada), Narodna armija, Beograd 1969.